

JURISPRUDENȚA INTERNAȚIONALĂ ÎN MATERIA LIBERTĂȚII DE EXPRIMARE

Volumul I

**Selecție îngrijită de:
Monica Macovei
Dan Mihai**

**Proiect finanțat de:
Open Society Institute - Budapesta
Ambasada Statelor Unite la București**

CUPRINS

Cuvânt înainte

Capitolul I. Libertatea de exprimare

1. Comitetul de Stat Farmaceutic din Virginia și alții contra Consiliului Consumatorilor din Virginia
2. Statul contra Nowrojee
3. Olmedo Bustos și alții contra Chile
4. Pathfinder contra Grenadei
5. Percy contra Directorului Parchetului
6. R. contra Zundel
7. R. contra Secretarului de Stat pentru Interne
8. Ross contra Canadei
9. Schimanek contra Austriei
10. Sheppard contra Maxwell
11. Silver și alții contra Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord
13. Sunday Times contra Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord1
14. Televiziunea Noii Zeelande Ltd. contra R
15. Grupul de Ziare Thomson Co.Ltd și alții contra Procurorului General al Canadei
16. Tinker contra Districtului Școlar Des Moines
17. Uniunea Studentilor Evrei din Franta si Liga impotriva Rasismului contra Yahoo!
18. U.F.C.W., Local 1518 contra Kmart Canada Ltd.
19. Venables și alții contra Grupul de Stiri Newspapers Ltd și alții
20. Weber contra Elveției
21. Comitetul de Stat al Educației din West Virginia contra Barnette
22. Wille contra Liechtenstein
23. Wingrove contra Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord
24. Worm contra Austriei
12. Stevens contra Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord

Capitolul II. Accesul la informații

1. Aldo Kuijer contra Consiliului European
2. Heidi Hautala contra Consiliului European
3. Fondul Național pentru Natură din Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord contra Comisiei Europene

4. Gaskin contra Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord
5. Gopal Siwakoti contra HMGN Ministerul pentru Resursele de Apă
6. Guerra și alții contra Italiei
7. S.P. Gupta contra Presedintelui Indiei
8. Herczegfalvy contra Austriei
9. HunMa
10. Interporc Im-und Export GMBH contra Comisiei Europene
11. Interporc Im-und Export GMBH contra Comisiei Europene (II)
12. Hakata Railway Station
13. John Carvel și Ziarul Guardian contra Consiliului European
14. Leander contra Suediei
15. Ministerul Afacerilor Externe contra Jobez
16. McGinley și Egan contra Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord
17. Ministrul de Interne contra Bavoil
18. Regatul Olandei și Gerard van der Wal contra Comisiei Europene
19. Rothmans International BC contra Comisiei Europene
20. Svenska Journalistforbunder contra Consiliului Uniunii Europene

Capitolul III. Dreptul la viață privată

1. A împotriva B (o companie de presă) și C
2. Douglas și alții contra Hello! Limited
3. Florida Star contra B.J.F.
4. Krone Verlag GmbH & Co. KG contra Austriei
5. Vice Versa Inc. și alții contra Aubry
6. Lewis contra Wilson & Horton Ltd
7. Martorell contra Chile
8. N contra Suediei
9. News Verlags GmbH & CoKG contra Austriei
10. P contra lui D

1 Hotărârea din 26.04.1979, Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Prefață

Prezenta lucrare își propune prezentarea, în rezumat, a unor soluții relevante pronunțate de instanțele din spațiul european și extra-european în materia libertății de exprimare, liberului acces la informații și dreptului la respectarea vieții private.

De multe ori, drepturile și libertățile prevăzute de lege se află într-o aparentă contradicție, iar instanțele de judecată au greaua și delicata misiune de a asigura un echilibru între ele. Acest lucru nu se poate face prin simpla înclinare a balanței în favoarea unei părți, fiind nevoie și de o motivare temeinică și convingătoare a soluției, în deplină corcondanță cu legea. Astfel, o hotărâre judecătorească va avea nu doar o autoritate bazată pe mijloacele coercitive ale statului, ci și o putere reală și profundă, ce rezultă din profesionalismul și buna-credință a judecătorilor care au pronunțat-o.

Spețele prezentate au rolul de a evidenția, în special, modul de raționament al instanțelor din țări diferite în materia drepturilor omului. Elementele comune rezultă din și caracterizează un spațiu juridic și o mentalitate democratice, în continuă expansiune, care sperăm că nu ne vor evita.

Precizăm că traducerea în limba română nu are caracter oficial, iar varianta originală, în limba engleză, a rezumatelor spețelor se află pe site-ul Article 19, la adresa: <http://www.article19.org>, secțiunea : The Virtual Freedom of Expression Handbook, sub-secțiunea: Cases.The Virtual Freedom of Expression Handbook.

Adresăm mulțumiri organizației Article 19 pentru acordul dat la folosirea rezumatelor spețelor aflate pe site-ul său.

Comitetul de Stat Farmaceutic din Virginia și alții contra Consiliului Consumatorilor din Virginia¹**Subiect:** restricții asupra dreptului la libera exprimare**Probleme:** exprimare de natură comercială**Decizie:** dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat**Jurisdicție:** Curtea Supremă a Statelor Unite ale Americii**Situația de fapt:**

Reclamanții, consumatori ai unor medicamente prescrise medical, au atacat legea statului Virginia, care interzicea farmaciștilor autorizați să publice, să facă publicitate și să promoveze prețurile medicamentelor prescrise. Reclamanții au susținut că aceste interdicții le încălcau dreptul la libera exprimare, care include dreptul de a primi informații.

Cazul a ajuns în fața Curții Supreme a Statelor Unite ale Americii.

Decizia:

Curtea a observat încă de la început că dreptul la libera exprimare include dreptul de a primi informații, chiar dacă acesta nu era garantat în mod explicit de Constituție:

Libertatea de exprimare presupune existența unei persoane care vorbește. În situația în care există o persoană care vorbește, ca în acest caz, protecția garantată acoperă comunicarea, sursele de informații și destinatarii informațiilor (...) Dacă există un drept la publicitate, există în același timp dreptul de a primi publicitate.

Cazul de față privește exprimarea de natură comercială, care este protejată de dreptul la libera exprimare. În mod special în acest caz, reclamanții au avut un interes deosebit în primirea informațiilor:

Interesul specific al consumatorului în circulația liberă a informațiilor comerciale este unul puternic, poate chiar mai puternic decât interesul celei mai arzătoare chestiuni politice a zilei (...) Atunci când prețurile medicamentelor variază atât de izbitor, informația privind cine stabilește

1 425 US 748 (1976), Curtea Supremă a Statelor Unite ale Americii

prețurile și pentru ce este mai mult decât o informație obișnuită. O astfel de informație înseamnă alinarea durerilor fizice sau accesul la necesități esențiale.

Curtea a observat în continuare că în societatea de astăzi, publicitatea, în general, servește unui scop important:

Chiar și un anunț publicitar anume, deși în totalitate 'comercial', poate prezenta interes pentru întregul public. Faptele din cazuri deja decise ilustrează aceasta: anunțurile publicitare indicând existența și disponibilitatea serviciilor de avorturi legale; cele prin care un fabricant de blănuri artificiale își promovează produsele ca o alternativă la uciderea de către competitori a animalelor; cele prin care un producător național face publicitate propriului produs ca o alternativă la importurile care tind să lipsească rezidenții americani de slujbe. În mod evident, nu toate mesajele comerciale conțin o componentă egală sau foarte mare de interes public. Cu toate acestea, sunt puține mesaje la care o astfel de componentă nu poate fi adăugată. Farmacistul din cazul de față, de exemplu, se poate considera un comentator al diferențelor de prețuri, de la un magazin la altul, al medicamentelor, invocând, ca dovadă, prețul practicat de el și prețul practicat de un alt competitor. Vedem mica însemnătate în a-i cere să procedeze astfel și nici o deosebire dacă nu procedează astfel.

Mai mult, există un alt argument care sugerează că nu se poate trage linie între anunțurile comerciale 'interesante' sau 'importante' și cele cu un conținut opus. Publicitatea, oricât de fără gust și excesivă poate părea câteodată, este o transmitere de informații cu privire la cine și ce produse vinde, din ce motiv și la ce preț. Atâta timp cât menținem o economie bazată în mod predominant pe spiritul liber și întreprinzător, alocarea resurselor noastre se face în mare parte prin numeroase decizii economice private. Este o chestiune de interes public ca astfel de decizii, în totalitatea lor, să fie inteligente și bazate pe informații complete. În acest scop, circulația liberă a informațiilor comerciale este indispensabilă. Și dacă este indispensabilă pentru alocarea potrivită a resurselor într-un sistem economic liber întreprinzător, este indispensabilă și pentru formarea opiniilor despre cum acest sistem ar trebui reglementat sau modificat.

Curtea a apreciat că justificarea interdicției era una extrem de paternalistică: statul a presupus că prin permisiunea dată consumatorilor de a avea acces comparativ la prețuri, ei vor alege automat alternativa cea mai ieftină, care nu este întotdeauna cea de calitate cea mai bună. Curtea nu a fost convinsă de

acest argument: standardele profesionale în rândul farmaciștilor sunt deja ridicate și orice farmacist care, în mod conștient, vinde medicamente situate sub standard își va pierde în mod sigur licența. Mai mult, Curtea a considerat că informarea consumatorilor era importantă:

O astfel de informație nu este în sine dăunătoare (...) Oamenii își pot urmări interesul numai dacă sunt bine informați și cel mai bun mijloc pentru atingerea acestui scop este deschiderea canalelor de comunicare și nu închiderea lor. Dacă acestea sunt cu adevărat deschise, nimic nu îl împiedică pe farmacistul 'profesionist' să își promoveze prin publicitate produsele sale presupus superioare și să le pună în contrast cu produsele pe care negustorii le pun în vânzare în cantități mari și la prețuri scăzute (...) [Statul] nu are dreptul să impună standarde profesionale prin menținerea publicului în ignoranță cu privire la totalitatea circumstanțelor legale pe care le oferă farmaciștii aflați în competiție.

În consecință, Curtea Supremă a decis că interdicția absolută asupra publicității a constituit o încălcare a dreptului la libera exprimare.

Statul contra Nowrojee²

Subiect: restricții asupra dreptului la libera exprimare

Probleme: ofensarea curții

Decizie: cererea de pedepsire pentru “ofensarea curții” a fost neîntemeiată

Jurisdicție: Înalta Curte, Kenia

Situația de fapt:

Acuzatul, un avocat, a trimis o scrisoare registraturii Înaltei Curți în legătură cu un caz aflat pe rolul acesteia. Prin scrisoare, avocatul protesta împotriva întârzierii luării unei decizii, de către judecător, asupra unei cereri de oprire a procedurilor într-un caz privind un accident de circulație, în care un critic proeminent al guvernului fusese omorât. Scrisoarea sublinia că întârzierea echivala cu refuzul soluționării cererii și putea eroda încrederea publicului în judecători. Procurorul general s-a adresat cu o cerere Înaltei Curți, solicitând să fie luate măsuri împotriva avocatului pentru acte de obstrucționare a justiției.

Decizia:

Curtea a examinat infracțiunea de “ofensare a curții”:

Ofensarea curții nu există ca o categorie aparte de ofensă. Orice acțiune sau articol publicat, calculate să ofenseze un judecător sau să îi slăbească autoritatea ori să interfereze cu corecta funcționare a justiției sau cu procedurile legale dintr-o curte, constituie o ofensare a curții.

Nu este necesar ca asemenea acte sau articole să afecteze procedurile în curs. Abuzul cu un conținut insultător împotriva unui judecător în capacitatea sa oficială sau împotriva unei instanțe de judecată – în special atacurile prin care se susține lipsa de imparțialitate sau se impută existența unor motive incorecte - nu trebuie invocat și folosit pentru apărarea persoanei judecătorului; acesta trebuie folosit întotdeauna cu referire la interesele înfăptuirii justiției. Un astfel de abuz trebuie diferențiat de comentariul și critica sănătoasă, iar curtea trebuie să cântărească foarte atent necesitatea menținerii autorității sale cu

2 Plângerea penală nr. 461/1990; Înalta Curte din Kenia

libertatea de exprimare. Infrațiunea respectivă trebuie dovedită dincolo de orice dubiu, iar puterea de a decide existența unei astfel de infrațiuni trebuie exercitată numai în cazurile cele mai clare, de necesitate în interesele înlăptuirii justiției și protejării publicului împotriva rezultatului subminării autorității instanțelor de judecată.

Puterea de a pedepsi pentru ofensarea curții trebuie exercitată numai în cazurile cele mai clare, în care critica instanței de judecată este extrem de scandaloasă. Aceasta nu este situația în cazul de față. Tonul a indicat că acuzatul, probabil și clienții săi, erau disperați. Critica adusă curții nu a fost sălbatică; existau motive de îngrijorare. Prin urmare, infrațiunea de ofensare a curții nu a fost dovedită.

Olmedo Bustos și alții contra Chile³

Subiect: restricții asupra dreptului la libera exprimare

Probleme: blasfemie

Decizie: dreptul la libera exprimare a fost încălcat; libertatea gândurilor a fost încălcată

Jurisdicție: Comisia Inter-americană pentru Drepturile Omului

Situația de fapt:

Consiliul Cinematografic din Chile a refuzat să permită prezentarea filmului "Ultima tentație a lui Cristos", această decizie fiind menținută în procedura de apel. Pe baza unei cereri ulterioare a reclamantei (United International Pictures Ltd.), Consiliul Cinematografic și-a revizuit decizia de interdicție și a decis că filmul poate fi prezentat, dar numai unui public adult, cu vârsta de minimum 18 ani. Această decizie a fost anulată de Curtea Supremă. Ulterior, a avut loc o reformă constituțională care a eliminat cenzura cinematografică, înlocuind-o cu un sistem de clasificare.

Reclamanta s-a plâns Curții Inter-americane pentru Drepturile Omului.

Decizia:

Importanța libertății de exprimare

Curtea a afirmat, încă de la început, că dreptul la libera exprimare are atât o dimensiune individuală cât și una colectivă:

[Dreptul la libera exprimare] cere, pe de o parte, ca nici o persoană să nu fie împiedicată ori limitată în mod arbitrar în a-și exprima gândurile. În acest sens, este un drept ce aparține fiecărei persoane. Cel de-al doilea aspect al dreptului, pe de altă parte, implică un drept colectiv, de a primi orice informație și de a avea acces la gândurile exprimate de alții.

Curtea a menționat în continuare că dreptul la libera exprimare nu protejează numai cuvintele scrise și vorbite:

Libertatea de exprimare (...) include, în mod inseparabil, dreptul de a folosi orice metodă potrivită pentru exprimarea și pentru transmiterea gândurilor la

3 Series C nr. 73, hotărârea din 05.02.2001; Comisia Inter-americană pentru Drepturile Omului

un număr cât mai mare de persoane. În această privință, exprimarea și transmiterea gândurilor și a informațiilor sunt indivizibile, astfel încât limitarea posibilităților de transmitere constituie, în mod direct și în aceeași măsură, o limitare a dreptului la libertatea de exprimare.

Cu privire la dimensiunea colectivă sau socială a dreptului la libera exprimare, Curtea a afirmat:

Este necesar să precizăm că libertatea de exprimare este o modalitate prin care se realizează schimbul de idei între persoane; include dreptul de a încerca și comunica un punct de vedere personal către alții, dar include și dreptul fiecăruia de a cunoaște opinii, rapoarte și informații. Pentru persoanele obișnuite, cunoașterea opiniilor și a informațiilor transmise de alții este la fel de important precum dreptul de a transmite propriile opinii și informații.

Dimensiunea individuală și cea colectivă au o greutate egală:

Ambele dimensiuni sunt de importanță egală și trebuie garantate simultan pentru a da o eficiență totală dreptului la libera exprimare.

Curtea a subliniat importanța libertății de exprimare:

Fiind temelia unei societăți democratice, libertatea de exprimare este o condiție esențială pentru ca societatea să fie suficient informată.

Restricții prealabile

Curtea a observat că pe baza sistemului stabilit de Convenția Inter-americană pentru Drepturile Omului, un anumit nivel de cenzură prealabilă este permis în raport cu divertismentul public, dar numai în măsura în care este necesar pentru protejarea morală a copiilor și adolescenților. În toate celelalte cazuri, cenzura prealabilă implică o încălcare a dreptului la conștiință și la libera exprimare. Cazul de față privește cenzurarea prealabilă a unui film pe motivul că acesta era o blasfemie. Aceasta cenzură se situează în afara categoriei "protecției morale a tinerilor" pentru care cenzura prealabilă este permisă, astfel încât Curtea a decis că s-au încălcat drepturile la libertatea gândurilor și a exprimării.

Pathfinder contra Grenadei⁴

Subiect: restricții asupra dreptului la libera exprimare

Probleme: confiscarea și interzicerea unor cărți

Decizie: dreptul la libera exprimare a fost încălcat

Jurisdicție: Comisia Inter-americană pentru Drepturile Omului (articolul 13 din Carta Americană a Drepturilor Omului)

Situația de fapt:

Reclamanta era o editură cu sediul în New York. O parte din cărțile editurii au fost confiscate și interzise de statul pârât la aeroportul din Grenada. Cărțile au fost luate de poliție și verificate pe baza unei liste a cărților interzise. Toate eforturile de a recupera cărțile au fost lipsite de succes. Între cărțile confiscate se aflau o carte a lui Nelson Mandela, cărți referitoare la revoluția din Grenada și o nuvelă de Graham Greene.

De asemenea, angajaților editurii li s-a refuzat extinderea duratei vizelor, care le-ar fi permis să participe la o conferință ce comemora a zecea aniversare a revoluției din Grenada.

Editura s-a plâns Comisiei Inter-americane pentru Drepturile Omului.

Decizia:

Statul pârât nu a prezentat Comisiei nici un argument referitor la fondul cazului și nici nu a contestat faptele.

Confiscarea și interzicerea cărților constituie, prin efectul lor, o cenzură prealabilă și încalcă drepturile de a răspândi informații și de a primi informații, indiferent de frontiere.

Guvernul nu a arătat modul în care acțiunile sale ar fi fost justificate pe baza uneia dintre excepțiile dreptului la libera exprimare.

Dreptul reclamantei de a transporta cărți în statul pârât, precum și dreptul general de a primi cărți este protejat de dreptul la libera exprimare, care a fost încălcat în cazul de față.

4 Raportul nr. 2/1996, cazul nr. 10.325, hotărârea din 01.03.1996; Comisia Inter-americană pentru Drepturile Omului

Percy contra Directorului Parchetului⁵

Subiect: restricții asupra dreptului la libera exprimare

Probleme: degradarea steagului în semn de protest

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat

Jurisdicție: Înalta Curte a Angliei și Țării Galilor, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord

Situația de fapt:

Reclamanta, coordonatoare a unei organizații numite “Campania pentru Responsabilitatea Bazelor Americane”, cu experiență îndelungată în a protesta împotriva folosirii armelor de distrugere în masă și împotriva politicii militare americane, inclusiv împotriva Sistemului de Apărare Nucleară “Războiul Stelelor”, a crezut că o bază americană din Feltwell era parte a acestui sistem. În Feltwell, reclamanta a insultat steagul american punând o dungă peste stele și, întinzându-l pe stradă, l-a călcat în picioare. Personalul american și familiile acestora aflate în baza americană din Feltwell au fost afectate de comportamentul reclamantei. În timpul investigației penale, cinci dintre ei au dat declarații, arătând că au privit acțiunea reclamantei ca pe o pângărire a steagului lor național, pentru care aveau un respect deosebit. Judecătorul de la Curtea Districtuală a decis că acțiunile reclamantei erau intenționate ofensatoare și au condamnat-o pentru “comportament și cuvinte amenințătoare, abuzive și insultătoare de natură să hărțuiască, să alarmeze și să chiuie”. Reclamanta a declarat recurs la Înalta Curte a Angliei și Țării Galilor.

Decizia:

Curtea a subliniat: *“Atunci când libertatea de exprimare garantată de Articolul 10 este în discuție, așa cum, fără nici o îndoială, este cazul aici, este clar, din practica autorităților europene, că orice justificare pentru interferența cu acest drept trebuie să fie stabilită în mod convingător.”*

Curtea a stabilit mai întâi că acțiunea reclamantei era protejată de dreptul la

5 Hotărârea din 21.12.2001, Înalta Curte a Angliei și Țării Galilor

libera exprimare, iar condamnarea ei a constituit o interferență cu exercițiul acestui drept. După ce a constatat că interferența avea o bază legală în dreptul intern, instanța a continuat cu examinarea celorlalte două cerințe, și anume existența unui scop legitim pentru interferență și necesitatea interferenței într-o societate democratică. Curtea a acceptat că există circumstanțe în care persoanele ar trebui protejate împotriva comportamentului insultător care le alarmează și le fac să sufere, dar a afirmat că o astfel de protecție nu trebuie să limiteze dreptul la libera exprimare:

Unii oameni sunt mai rezistenți decât alții. Ceea ce o persoană găsește insultător poate fi ca apa pe spatele raței pentru altă persoană. O societate civilizată trebuie să cântărească drepturile aflate în conflict, respectiv drepturile celor care pot fi insultați de un comportament anume și drepturile celor care vor să își exprime protestul într-o chestiune de interes public. Problema constă în găsirea echilibrului balanței după atribuirea unei greutate suficiente prezumției dreptului la libera exprimare în favoarea acuzatei.

Curtea a notat că, deși judecătorul districtual a efectuat exercițiul de cântărire a intereselor aflate în conflict, el a acordat greutate prea mare și nejustificată faptului că reclamanta ar fi putut să aleagă să își exprime opiniile în alt mod. Curtea a afirmat că, procedând astfel, judecătorul districtual a omis să examineze în mod adecvat chestiunea proporționalității. Simpla afirmație în sensul că interferența a fost proporțională nu este suficientă. Prin urmare, condamnarea a încălcat dreptul la libera exprimare al reclamantei.

R. contra Zundel⁶

Subiect: restricții asupra dreptului la libera exprimare

Probleme: știri false

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (norma legală privind știrile false a fost declarată neconstituțională)

Jurisdicție: Curtea Supremă, Canada

Situația de fapt:

Reclamantul a publicat un pamflet susținând că moartea a 6 milioane de evrei în timpul celui de-al doilea război mondial nu a fost stabilită ca fapt istoric și că Holocaustul era parte dintr-un mit promovat de o conspirație mondială a evreilor.

El a fost condamnat pe baza articolului 181 din Codul penal canadian, care interzice publicarea oricărei *“afirmații, povestiri sau știri despre care cel care o publică știe că este falsă sau că provoacă daune ori poate prejudicia interesul public”*.

Condamnarea a fost anulată datorită unor erori în admiterea probelor, dar, în urma rejudecării, reclamantul a fost condamnat, iar condamnarea lui a fost menținută de Curtea de Apel.

Reclamantul s-a plâns la Curtea Supremă, susținând că articolul 181 din Codul penal canadian încalcă dreptul la libera exprimare garantat de Carta Canadiană a Drepturilor și Libertăților.

Decizia:

Examinând dacă tipul de exprimare în discuție era sau nu protejat de dreptul la libera exprimare, Curtea a subliniat că acest drept trebuia interpretat în mod larg și din perspectiva scopurilor sale. Simplul fapt că anumite puncte de vedere sunt inacceptabile în societate nu este suficient pentru a elimina protecția conferită de dreptul la libera exprimare. Curtea a afirmat:

Este dificil să ne imaginăm un drept garantat într-o societate democratică

6 [1992] 2 SCR 731, Curtea Supremă a Canadei

mai important decât libertatea de exprimare.

Necesitatea restricției într-o societate democratică

Pentru a stabili dacă infracțiunea privind “informațiile false” răspundea “unei nevoi presante și importante”, Curtea a subliniat mai întâi că îi este dificil să atribuie articolului 181 din codul penal scopul protejării publicului împotriva efectelor exprimării de natură rasistă, întrucât există alte prevederi în codul penal care reglementează mai eficient această chestiune. În continuare, Curtea a afirmat că scopul inițial al infracțiunii a fost de a proteja elita conducătoare împotriva acțiunilor subversive. Curtea a afirmat:

Coroana [puterea] nu ar putea să indice nici o altă țară liberă și democratică care găsește necesar să aibă [o normă legală pedepsind știrile false] în legislația sa penală.

Aceasta dovedește că această normă legală nu are un scop clar și presant.

În continuare, Curtea a considerat că dispoziția legală în discuție este extrem de largă, incluzând termenii vagi de ‘povestire sau afirmație’ care ar putea limita o arie largă de exprimări și, în același timp, neglijând să definească noțiunea de ‘interes public’, care este considerată o problemă de fapt, ce cade în sarcina juraților, permițând astfel definirea ei de către procurori, în exercitarea puterii lor discreționare de a acuza. Curtea a afirmat:

Găsim puțin confort în asigurările potrivit cărora percepția procurorului asupra ‘beneficiului general sau efectului neutru’ conferă protecție adecvată împotriva încălcării exprimării libere a faptelor și opiniilor. Scopul garantării drepturilor în Cartă este să acorde protecție individuală împotriva majorității bine intenționate. A justifica o invazie a unui drept constituțional sub motivul că procurorii pot fi investiți cu încrederea că nu vor încălca dreptul respectiv ar însemna subminarea premiselor pe care Carta este construită.

În continuare, Curtea a decis că nu există o conexiune rațională între prevederea legală privind “știrile false” și scopul declarat al protejării minorităților împotriva intoleranței. Finalmente, Curtea a afirmat că efectul potențial al legii, de “temperare” a exprimării, a cântărit mai greu decât orice efect pozitiv pe care aceasta l-ar putea avea și că era excesiv, având în vedere aria largă a exprimării protejate la care legea se referea. Prin urmare, dreptul la libera exprimare a fost încălcat.

R. contra Secretarului de Stat pentru Interne⁷

Subiect: restricții asupra dreptului la libera exprimare

Probleme: interviuri luate deținuților de către presă

Decizie: dreptul la libera exprimare a fost încălcat

Jurisdicție: Camera Lorzilor, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord

Situația de fapt:

Reclamanții, doi deținuți condamnați la închisoare pe viață, au susținut că au fost victime ale unor erori judiciare. Pentru a obține rejudicarea cazurilor, ei au cerut interviuri cu ziaristii care arătaseră un interes în cazurile lor. Autoritățile penitenciare, bazându-se pe regulile prescise în Regulamentul adoptat de Secretarul de Stat pentru Interne, erau gata să aprobe cererile numai dacă ziaristii ar fi semnat angajamente în sensul că nu vor publica interviurile.

Ziaristii au refuzat să semneze aceste angajamente, iar cei doi deținuți au solicitat revizuirea judiciară, susținând, între altele, ilegalitatea acestei reguli. Înalta Curte a admis cererea condamnaților, dar această decizie a fost anulată de Curtea de Apel.

Camera Lorzilor⁸ a acceptat să judece recursul prin care cei doi deținuți au susținut că aveau dreptul la interviuri cu ziaristii cu privire la chestiunea condamnării lor pe nedrept, scopul acestor interviuri fiind de a angaja resursele de investigație ale presei, pentru ca aceasta să relateze despre erorile judiciare, ajutându-i să dobândească acces în justiție pentru rejudicarea cazurilor. Autoritățile penitenciare pârâte au susținut că aceste interviuri ar fi tulburat ordinea și disciplina din penitenciar și că regula care permitea interdicția totală a interviuării deținuților, în orice scop, de către ziaristi, era legală.

Decizia:

Steyn LJ, prezentând opinia majoritară, a observat că privarea de libertate nu implică abrogarea completă a drepturilor deținuților:

7 [1999] 3 All ER 400, Camera Lorzilor, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord.

8 Camera Lorzilor îndeplinește și funcția de Curte Supremă.

O condamnare la închisoare are scopul de a restrânge drepturile și libertățile condamnatului. Astfel, libertatea condamnatului, independența personală și libertatea de mișcare și de asociere sunt limitate. Pe de altă parte, este clar stabilit că 'un deținut, în ciuda faptului că este închis, își menține toate drepturile civile ce nu îi sunt restrânse în mod explicit ori prin implicații necesare' (...) Punctul de plecare este prezumția că un drept civil este menținut atâta timp cât nu a fost retras în mod expres ori pierderea lui nu este consecința inevitabilă a unei detenții legale.

Reclamanții au afirmat în mod clar că singurul drept invocat era cel de a avea un interviu cu un ziarist, exclusiv cu privire la chestiunea condamnării lor pe nedrept. Steyn LJ a subliniat importanța dreptului la libera exprimare:

Punctul de plecare este dreptul la libera exprimare. Într-o democrație, acesta este dreptul primordial: fără el nu este posibilă existența unui stat de drept.

Libertatea de exprimare este, bineînțeles, importantă în sine: este apreciată pentru propriul său bine. Servește mai multe obiective largi. În primul rând, promovează împlinirile personale ale individului în societate. În al doilea rând, potrivit cuvintelor celebre ale judecătorului Holmes (un ecou al lui John Stuart Mill), 'cel mai bun test al adevărului este puterea gândului de a se face acceptat în competiția de pe piața ideilor' (...) În al treilea rând, libertatea vorbirii este sângele care dă viață unei democrații. Fluxul liber al informațiilor și ideilor informează dezbaterile politice. Este o valvă de siguranță: oamenii sunt mai pregătiți să accepte deciziile decât să acționeze împotriva lor dacă au posibilitatea de a încerca să le influențeze. Acționează ca o frână asupra abuzării puterii de către funcționarii publici. Facilitează expunerea erorilor guvernării și ale înfăptuirii justiției din țară.

Cazul de față se referă la acest din urmă interes și, în acest context, libertatea de exprimare are o importanță specială:

Deținuții sunt în penitenciar pentru că sunt prezumați a fi fost corect condamnați. Ei vor să conteste corectitudinea condamnării lor. În principiu, nu este ușor să concepem o funcție a libertății de exprimare mai importantă decât aceasta.

Steyn LJ a remarcat apoi că jurnalismul de investigație servea unui scop larg:

Jurnalismul de investigație, bazat pe interviuri cu persoane condamnate, îndeplinește un rol corector important, cu implicații mai extinse decât repararea unei erori judiciare într-un caz concret.

Reclamanții ceruseră un interviu cu ziaristi pentru a angaja resursele de investigație ale ziaristilor. În trecut, ziaristii aveau posibilitatea efectivă de a se ocupa de cazurile condamnăților. Această posibilitate includea efectuarea unor interviuri numeroase și nu exista nici o dovadă că acestea au avut un impact advers asupra disciplinei penitenciare. Există dovezi clare că fără interviuri este virtual imposibil pentru un ziarist să se ocupe de cazul unui condamnat care susține că a fost victima unei erori judiciare. Aceasta înseamnă că, prin introducerea noilor reguli, s-a pierdut un mijloc important de a corecta erorile judiciare din sistemul justiției penale. Prin urmare, regula de a nu permite ziaristilor să intervieveze persoanele condamnate constituie o încălcare a dreptului deținuților la libertatea de exprimare.

Ross contra Canadei⁹**Subiect: restricții asupra dreptului la libera exprimare****Probleme: discriminare; elevi****Decizie: dreptul la libertatea de exprimare nu a fost încălcat (articolul 19 din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice)****Jurisdicție: Comitetul pentru Drepturile Omului, ONU****Situația de fapt:**

Reclamantul era profesor. În timpul liber a scris și publicat cărți și pamflete și a făcut afirmații publice, reflectând opinii controversate care discriminau evreii. Publicarea și afirmarea unor astfel de opinii nu erau contrare legislației canadiene, iar profesorul nu a fost niciodată anchetat ori trimis în judecată. El nu și-a exprimat opiniile în timpul orelor școlare.

Un părinte evreu al cărui copil mergea la o altă școală în același oraș (New Brunswick) s-a plâns Comisiei pentru Drepturile Omului din New Brunswick împotriva Consiliului Școlar, afirmând că, prin omisiunea de a lua măsuri împotriva profesorului, acesta îi susținea opiniile. Comisia pentru Drepturile Omului a efectuat o anchetă și a decis că scrierile și afirmațiile profesorului au contribuit, în decursul anilor, la crearea unui "mediu otrăvit" în districtul școlar. Comisia a instruit Consiliul Școlar din New Brunswick să îl plaseze pe profesor într-un concediu neplătit de 18 luni, să îl numească, dacă era posibil, într-o poziție care nu implica ținerea de lecții, iar dacă acest lucru nu era posibil, să îl dea afară după cele 18 luni. Curtea Supremă a Canadei a menținut ordinul Comisiei pentru Drepturile Omului, iar profesorul a fost numit pe o funcție auxiliară. Profesorul s-a plâns Comitetului ONU pentru Drepturile Omului, susținând că această măsură i-a încălcat exercițiul dreptului la libera exprimare.

Decizia:

Pierderea poziției de profesor a constituit o restricție a dreptului la libera exprimare al reclamantului. Comitetul a examinat apoi cerințele unei restricții legitime: dacă restricția a fost prevăzută de lege, dacă a avut un scop legitim și dacă a fost necesară într-o societate democratică.

9 Communication nr. 736/1997, 18.10.2000, Comitetul ONU pentru Drepturile Omului

Dacă restricția a fost prevăzută de lege

Chiar dacă prevederile legale care au determinat această restricție erau vagi, restricția a fost “prevăzută de lege”:

În timp ce observa criteriile vagi ale prevederilor legale folosite pentru (...) îndepărtarea reclamantului din poziția de profesor, Comitetul trebuia să fi luat în considerație faptul că Curtea Supremă a examinat toate aspectele cazului și a decis că exista o bază legală suficientă în dreptul intern pentru ordinul respectiv. Comitetul mai notează că profesorul a fost ascultat în cursul procedurilor și a avut posibilitatea de a apela deciziile luate împotriva sa, ceea ce a și făcut. În aceste circumstanțe, nu este menirea Comitetului să reevalueze constatările Curții Supreme cu privire la această chestiune și, prin urmare, decide că restricția a fost prevăzută de lege.

Dacă restricția a avut un scop legitim

Protecția drepturilor și reputației altora a constituit scopul legitim al restricției. Comitetul a observat că acesta nu privea drepturile unei persoane identificabile:

Pentru a examina dacă restricțiile impuse dreptului la libera exprimare al reclamantului au urmărit unul din scopurile recunoscute de Pact, Comitetul începe prin a nota că drepturile sau reputația altora, pentru a căror protecție este permisă restrângerea libertății de exprimare, se referă, fie la persoane anume, fie la o comunitate în întregul ei.

Prin urmare, restricțiile impuse reclamantului au fost necesare pentru a proteja dreptul comunității evreiești de a beneficia, în școlile publice, de o educație lipsită de prejudecii și intoleranță.

Dacă restricția a fost necesară într-o societate democratică

Comitetul a observat că exercițiul dreptului la libera exprimare implică îndatoriri speciale, îndeosebi pentru profesori:

Aceste obligații și îndatoriri au o importanță deosebită în contextul sistemului școlar, mai ales în ceea ce privește educația elevilor tineri. În opinia Comitetului, influența exercitată de profesori poate justifica restricții menite să evite legitimarea de către școală a opiniilor discriminatorii.

Prin urmare, înlăturarea reclamantului de pe poziția de profesor a fost necesară, întrucât a existat o legătură cauzală între “mediul otrăvit” pentru

copiii evrei din Districtul școlar și discursul profesorului. Măsura nu a fost disproporționată, întrucât reclamantul a primit, în scurt timp, o slujbă auxiliară. Din aceste motive, restricția nu a încălcat dreptul reclamantului la libertatea de exprimare.

Schimanek contra Austriei¹⁰

Subiect: restricții asupra dreptului la libera exprimare

Probleme: discursul rasist

Decizie: plângere inadmisibilă; dreptul la libertatea de exprimare nu a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului)

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Situația de fapt:

Reclamantul a fost condamnat la 8 ani de închisoare pentru promovarea ideologiei naziste (național socialiste). Juriul care l-a condamnat a constatat că, în calitate de conducător al unei organizații neo-naziste, reclamantul, între altele, a recrutat noi membri, a organizat evenimente speciale, unde membrii organizației erau familiarizați cu un punct de vedere istoric care glorifica conducătorii Germaniei naziste, armata sa și forțele speciale, în paralel cu negarea uciderilor sistematice care au avut loc în Germania nazistă. De asemenea, s-a constatat că reclamantul transmisese ideologia nazistă membrilor organizației, că organizase distribuirea unor pamflete cu un conținut similar și că organizase tabere paramilitare de extremă dreapta cu scopul, între altele, de a constitui un grup de cadre militare, care ar fi putut prelua puterea în Austria pentru a o încorpora într-o Germanie lărgită.

Reclamantul s-a plâns, între altele, că legea care interzicea activitățile naziste constituia o încălcare a dreptului său la libertatea de exprimare.

Cazul a ajuns la Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

Decizia:

Condamnarea reclamantului a constituit o interferență cu dreptul său la libera exprimare, iar această interferență era prevăzută de lege. Au rămas în discuție întrebările dacă interferența a urmărit un scop legitim și dacă a fost necesară într-o societate democratică. Cu privire la ambele chestiuni, Curtea a observat că potrivit jurisprudenței sale bine stabilite:

Interdicția activităților care implică exprimarea ideilor național-socialiste este

10 Hotărârea din 01.02.2000, Curtea Europeană a Drepturilor Omului

legală (...) și, având în vedere trecutul istoric care constituie baza adoptării Convenției, această interdicție poate fi justificată ca necesară într-o societate democratică, în interesul siguranței naționale și al integrității teritoriale, ca și pentru prevenirea infracțiunilor.

În continuare, Curtea a apreciat că, potrivit legislației internaționale a drepturilor omului, există o interdicție a folosirii oricăror drepturi cu intenția de a distruge drepturile altei persoane. Aceasta înseamnă, în cazul de față, că dreptul la libera exprimare nu putea fi invocat pentru a justifica exprimarea care intenționa să refuze drepturile altora într-o măsură mai mare decât cea "necesară într-o societate democratică", pentru atingerea unui scop legitim. Reclamantul a fost găsit vinovat de a fi deținut o poziție de conducere într-o grupare nazistă, promovând o doctrină totalitaristă incompatibilă cu democrația și drepturile omului. Aceasta nu a constituit o încălcare a dreptului la libera exprimare, iar Curtea a declarat plângerea inadmisibilă ca nefondată.

Sheppard contra Maxwell¹¹

Subiect: restricții asupra dreptului la libera exprimare

Probleme: publicitatea excesivă a unui proces și libertatea presei

Decizie: publicitatea excesivă anterioară procesului a rezultat în negarea dreptului la un proces corect

Jurisdicție: Curtea Supremă, SUA

Situația de fapt:

Reclamantul fusese condamnat pentru uciderea soției sale. Înainte de începerea procesului, cazul a devenit notoriu ca urmare a unei publicități virulente și acuzatoare cu privire la reclamant și la crimă. Cu trei luni înainte de proces, reclamantul a fost interogat timp de 5 ore, în lipsa avocatului, în contextul unei investigații televizate efectuate într-un liceu, în prezența a câtorva sute de spectatori. Cu trei săptămâni înainte de proces, ziarele au publicat numele și adresele posibililor jurați, ceea ce a făcut ca aceștia să primească telefoane și scrisori referitoare la caz. Procesul a început cu două săptămâni înaintea alegerilor, la care atât procurorul șef cât și judecătorul din acest proces candidau pentru poziția de judecător. În timpul procesului, reporterilor li s-a permis să ocupe aproape întreaga sală de judecată, vânându-i pe reclamant și pe ceilalți participanți la proces. Douăzeci de reporteri au primit locuri în apropierea imediată a juraților și avocaților, iar mișcarea reporterilor prin sala de judecată a produs în mai multe situații confuzie și întreruperi ale procesului. O instalație audiovizuală a fost montată alături de camera juraților. Jurații nu au fost sechestrați înainte de începerea deliberării, astfel încât au avut acces la toate știrile de presă, deși judecătorul îi instruisese să nu se expună la nici un comentariu legat de caz. Cu toate că au fost sechestrați timp de 5 zile și 4 nopți cât a durat deliberarea, juraților li s-a permis să dea telefoane fără o supraveghere corespunzătoare. Procesul s-a bucurat de publicitate pe toată durata sa, au fost discutate public inclusiv chestiuni incriminate care nu fuseseră introduse în proces, iar jurații erau tratați ca niște celebrități. Cel puțin o parte din valul de publicitate a ajuns la jurați.

Atât la începutul procesului cât și pe parcursul acestuia, judecătorul a anunțat că nici el și nici altcineva nu putea interfera cu informațiile relatate de

11 384 US 333 (1966), Curtea Supremă a SUA

presă, capabile să prejudicieze procesul. În ciuda faptului că a fost conștient de publicitatea excesivă din perioada anterioară începerii procesului, judecătorul nu a luat măsuri eficiente împotriva publicității masive, care a continuat pe tot parcursul procesului și nici nu a luat măsuri adecvate pentru a ține sub control desfășurarea procesului.

Reclamantul a formulat o plângere, susținând că nu a beneficiat de un proces corect. Curtea Districtuală a admis plângerea, dar Curtea de Apel a anulat prima hotărâre și a respins plângerea. Cazul a ajuns la Curtea Supremă.

Decizia:

Curtea a recunoscut încă de la început importanța libertății de exprimare:

O presă responsabilă a fost întotdeauna privită ca o condiție a unei administrări efective a justiției, în special în domeniul penal. Funcția presei în acest domeniu este documentată de un număr impresionant de intervenții de-a lungul câtorva secole. Presa nu numai că publică informații despre procese, dar este și un garant împotriva erorilor judiciare, supunând polițiștii, procurorii și funcționarii judiciari unui larg scrutin public și unei critici publice. De aceea, această Curte nu a dorit să impună nici o limitare directă asupra libertății exercitate în mod tradițional prin știrile de presă sub motivul că 'ceea ce se întâmplă în sala de judecată este proprietate publică'. (...) Și acolo unde nu era 'nici o amenințare ori primejdie pentru integritatea procesului' noi am cerut întotdeauna ca presa să aibă mână liberă, chiar dacă uneori am deplâns senzaționalul presei.

În același timp, Curtea a subliniat că dreptul la libera exprimare nu ar trebui niciodată exercitat în detrimentul dreptului la un proces corect:

Dar Curtea a subliniat și faptul că 'procesele nu sunt ca alegerile, să fie câștigate prin folosirea sălilor de reuniune, radioului și ziarelor'. (...) Curtea a insistat că nimeni nu poate fi pedepsit pentru o infracțiune în lipsa 'unei învinuiri aduse în mod corect și judecate în mod corect într-un tribunal public lipsit de prejudecii, pasiune, excitație și putere tiranică'. (...) 'Libertății de discuție trebuie să îi fie acordate cel mai larg spațiu compatibil cu cerințele esențiale ale administrării corecte și disciplinate a justiției'. (...) Dar presei nu trebuie să i se permită să abată procesul de la 'scopul principal al sistemului judiciar (...) de a adjuca controversă, atât civile cât și penale, în calmul și solemnitatea sălilor

de judecată, în conformitate cu normele procedurale'. (...) Între aceste 'norme legale de procedură' este și cerința ca verdictul juraților să se bazeze pe dovezile administrate în cursul unui proces public și nu pe surse exterioare acestuia.

Curtea a examinat cantitatea extraordinară de publicitate generată de acest caz și, în special, preluarea virtuală de către presă atât a dezbaterilor din sala de judecată cât și a sălii de judecată însăși. Curtea a considerat că era clar că dreptul reclamantului la un proces corect fusese încălcat și a indicat mai multe măsuri pe care judecătorul ar fi trebuit să le ia:

- * judecătorul ar fi trebuit să impună reguli mai stricte cu privire la folosirea sălii de judecată de către reporteri;
- * procesul ar fi putut fi mutat;
- * judecătorul ar fi trebuit să îi oprească pe martorii din partea presei;
- * judecătorul ar fi trebuit să interzică declarațiile extrajudiciare date de oricare dintre avocați, părți, martori sau funcționari ai curții care divulgau chestiuni ce aduceau un prejudiciu corectitudinii procesului;
- * instanța ar fi trebuit să ceară funcționarilor primăriei sau districtului să adopte reguli privind transmiterea de informații despre caz de către angajați;
- * reporterii, care scriseseră sau transmiseseră prin mijloace audiovizuale știri dăunătoare despre proces, ar fi trebuit avertizați cu privire la incorectitudinea publicării unor materiale care nu fuseseră introduse și discutate în procedurile judiciare.

Cu toate acestea, nu era necesar să se recurgă la o interdicție totală a publicării unor informații despre procese.

În concluzie, Curtea a afirmat:

Nimic nu interzice presei să prezinte evenimentele dintr-o sală de judecată. Dar atunci când există o eventualitate rezonabilă ca știrile dăunătoare care apar înainte de proces să împiedice un proces corect, judecătorul trebuie să asigure continuarea cazului până când o astfel de amenințare dispăre, sau să îl transfere într-un alt district, mai puțin infiltrat de publicitate. Mai mult, sechestrarea juriului a fost o chestiune pe care judecătorul ar fi trebuit să o discute din proprie inițiativă cu avocatul. Atunci când publicitatea din timpul procedurilor judiciare amenință corectitudinea procesului, trebuie dispus un nou proces. Trebuie însă să ne amintim că anularea proceselor este numai un paleativ; soluția constă în acele măsuri de remediere care vor preveni din fașă prejudicierea procesului corect. Instanțele de judecată trebuie să adopte astfel

de măsuri prin adoptarea unor reguli și norme care le vor proteja procesele de amestecuri exterioare dăunătoare. Procurorilor, avocaților, acuzaților, martorilor, funcționarilor instanțelor sau executorilor judecătorești care se află sub jurisdicția instanței de judecată nu trebuie să li se permită să o lipsească pe aceasta de funcția sa. Colaborarea dintre avocat și presă cu privire la informațiile care afectează corectitudinea unui proces penal nu este numai obiect de reglementare, dar este în mare măsură cenzurabilă și subiect al măsurilor disciplinare.

În concluzie, reclamantul nu a beneficiat de un proces corect.

Silver și alții contra Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord¹²

Subiect: restricții asupra dreptului la libera exprimare și la corespondență

Probleme: interceptarea corespondenței deținuților

Decizie: dreptul la corespondență a fost încălcat (articolele 8 și 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului)

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Situația de fapt:

Reclamanții, deținuți și partenerii lor de corespondență, au reclamat interceptarea corespondenței de către autoritățile penitenciare. Deținuții reclamanți scriseseră mai multe scrisori unor asociații audiovizuale, ziare, jurnaliști, avocați și rude, plângându-se, între altele, despre relele tratamente din penitenciar. O parte din scrisori au fost oprite de autoritățile penitenciare, fie pentru că deținuții nu se plânseseră mai întâi autorităților competente, fie pentru că scrisorile conțineau un limbaj impropriu: se refereau la infracțiuni, nu fuseseră adresate unei rude sau vreunui prieten dintre cei aprobați sau pentru că scrisorile conțineau afirmații dăunătoare siguranței penitenciarului.

Reclamanții s-au plâns Curții Europene a Drepturilor Omului.

Decizia:

Interceptarea scrisorilor a constituit atât o interferență cu dreptul reclamanților la respect pentru viața lor privată cât și cu dreptul lor la libertatea de exprimare. Chestiunile care urmau să fie examinate erau dacă interferența a fost "prevăzută de lege" și dacă aceasta a fost "necesară într-o societate democratică".

Prevăzută de lege

Curtea a decis să examineze cazul pe baza articolului 8 din Convenție, care garantează dreptul la respectarea vieții private (inclusiv a corespondenței), considerând că în cazuri de acest tip principiile care guvernează libertatea de

12 Hotărârea din 24.09.1982, Curtea Europeană a Drepturilor Omului

exprimare și dreptul la respectarea vieții private sunt aceleași:

Principiile (...) privind expresia ‘prevăzută de lege’ din articolul 10 sunt aplicabile și expresiei ‘în conformitate cu legea’ din articolul 8. Este într-adevăr așa întrucât cele două expresii se suprapun atunci când se referă la libertatea de exprimare prin corespondență. A nu le interpreta în mod identic ar putea conduce la concluzii diferite cu privire la aceeași interferență.

Autoritățile penitenciare au acționat pe baza Legii penitenciarelor, a unor Norme care erau publicate și a unor Ordine și Instrucțiuni administrative care nu erau publicate. Curtea a reafirmat trei principii:

Primul principiu (...) este că interferența examinată trebuie să aibă o bază în legea internă.

Al doilea principiu este că ‘legea trebuie să fie accesibilă într-un mod adecvat: persoanei trebuie să i se indice în mod adecvat, în circumstanțele date, regulile legale aplicabile într-un caz concret.’

Al treilea principiu este că ‘o normă nu poate fi privită ca legală decât dacă este formulată cu precizie suficientă pentru a da persoanei posibilitatea de a-și adapta comportamentul: persoana – dacă este necesar, cu ajutorul unui sfat - trebuie să poată prevedea, într-o măsură rezonabilă în circumstanțele cazului, consecințele pe care o anumită acțiune le-ar produce.

În cazul de față, Curtea a acceptat că Legea și Normele împreună cu Ordinele și Instrucțiunile administrative au constituit un ansamblu legal adecvat cerinței “accesibilității.” Cu privire însă la câteva dintre scrisorile interceptate, Curtea a decis că aplicarea Legii penitenciarelor nu era “previzibilă” și cerința ca interferența să fie “prevăzută de lege” nu era îndeplinită.

Necesară într-o societate democratică

Cu privire la scrisorile a căror interceptare a avut o bază legală, Curtea a examinat în continuare dacă această interferență (interceptarea scrisorilor) a fost “necesară într-o societate democratică”. Curtea a amintit câteva dintre principiile sale generale:

- (a) adjectivul ‘necesar’ nu este sinonim cu ‘indispensabil’ dar nici nu are flexibilitatea unor expresii de tipul ‘admisibil’, ‘obișnuit’, ‘rezonabil’ ori ‘dezirabil’;*
- b) statele contractante au o anumită marjă de apreciere, care nu este*

nelimitată, în stabilirea unor restricții, dar decizia finală cu privire la compatibilitatea acestora cu prevederile Convenției este atributul Curții;

(c) expresia ‘necesară într-o societate democratică’ înseamnă că, pentru a fi compatibilă cu Convenția, o interferență trebuie, între altele, să corespundă unei ‘nevoi sociale presante’ și să fie ‘proporțională cu scopul legitim urmărit’;

(d) acele paragrafe din articolele Convenției care prevăd excepții de la exercitarea unui drept garantat trebuie interpretate în sens restrâns.

Curtea a admis că:

Pentru a stabili dacă o interferență cu exercițiul dreptului unui deținut la respectarea corespondenței sale a fost ‘necesară’ (...) trebuie luate în considerare cerințele normale și rezonabile ale detenției. Curtea admite că anumite măsuri de control a corespondenței deținuților sunt necesare și aceasta nu este în sine incompatibil cu prevederile Convenției.

Curtea a examinat separat, pentru fiecare scrisoare, dacă interceptarea fusese “necesară” și, cu privire la mai multe scrisori, a constatat că interceptarea fusese într-adevăr necesară; unele scrisori priveau încercările unui deținut condamnat pentru fraudă de a regla activități comerciale suspecte, iar alte scrisori conțineau amenințări cu violențe. Cu privire la o scrisoare a cărei expediere a fost întârziată de autoritățile penitenciare, Curtea a observat:

Atunci când într-o situație concretă autoritățile penitenciare inferioare au dubii cu privire la modul în care să își exercite funcția de avizare cu privire la corespondența deținuților, acestea trebuie să fie în măsură să ceară instrucțiuni de la o autoritate superioară.

Curtea a decis că restricțiile asupra corespondenței, motivate numai de faptul că scrisorile erau adresate unor ziariști, avocați sau organizații ale drepturilor omului ori pentru că scrisorile se refereau la rele tratamente în penitenciar sau încercau să provoace agitație publică, nu puteau fi considerate “necesare într-o societate democratică.”

Sunday Times contra Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord¹³

Subiect: restricție asupra libertății de exprimare

Probleme: împiedicarea înfăptuirii justiției

Decizie: dreptul la libera exprimare a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului)

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Situația de fapt:

O companie britanică de medicamente a produs și vândut un medicament cu efect sedativ care conținea un ingredient numit talidomida. Sedativul a fost prescris ca somnifer ori calmant, îndeosebi femeilor însărcinate. În anul 1961, multe dintre femeile care folosiseră talidomida în timpul sarcinii au născut copii cu malformații severe. În timp, numărul acestui tip de cazuri a ajuns la aproximativ 450. În noiembrie 1961, compania a retras medicamentul de pe piață. Între 1962 și 1966 părinții a 70 dintre copiii cu malformații au dat în judecată compania invocând neglijența din partea acesteia. Din cele 70 de cazuri, în 65 părțile au făcut tranzații în cursul anului 1968. Tranzațiile au fost aprobate de instanțele de judecată, conform legislației civile britanice. Trei cazuri au fost rezolvate în altă modalitate, iar în iulie 1973 două cazuri se aflau încă pe rolul instanțelor de judecată. În perioada următoare tranzațiilor efectuate în 1968, circa 400 de plângeri noi au fost formulate împotriva companiei. Compania a anunțat că va oferi sume consistente acestor noi reclamanti și părțile erau dornice să efectueze tranzații. În cursul negocierilor, compania a anunțat că va constitui un fond de caritate pentru toți copiii cu malformații, alții decât cei cu privire la care se efectuaseră tranzații în 1968. Părțile au ajuns la o înțelegere asupra constituirii unui fond substanțial, care urma să fie supus aprobării instanței de judecată în octombrie 1971.

În timpul procedurilor, ziarul reclamant, ca și alte ziare și posturi de radio și televiziune, a mediatizat intens subiectul și a criticat tranzațiile efectuate în 1968. În 1972, *The Sunday Times* a publicat un articol intitulat "Copiii Thalidomidei", în care a examinat propunerile de tranzație în curs și a descris

13 Hotărârea din 26.04.1979, Curtea Europeană a Drepturilor Omului

sumele respective ca fiind „grotesc disproportionat cu vătămarea suferită”; în termeni asemănători a fost comentată și suma negociată pentru fondul de caritate, afirmându-se că este neînsemnată în raport cu beneficiile în cuantum de 64,8 milioane lire sterline obținute de companie în anul precedent.

Printr-o notă de subsol publicul era informat că într-un articol viitor, *The Sunday Times* va descrie împrejurările în care a survenit tragedia și va oferi informații despre producerea și testarea sedativului de către companie.

La cererea companiei, procurorul general a cerut instanței de judecată să interzică publicarea articolului anunțat, susținând că publicarea acestuia ar fi împiedicat îndeplinirea justiției în cazurile nesoluționate la acea dată. Cererea a fost aprobată, interzicându-se publicarea articolului, iar căile de atac exercitate de ziarul reclamant s-au finalizat prin menținerea interdicției.

În paralel cu aceste proceduri, au avut loc mai multe dezbateri publice, inclusiv o dezbatere parlamentară și au fost publicate articole în mai multe ziare cu privire la chestiuni similare celor pe care articolul a cărui publicare fusese interzisă le-ar fi discutat. Dezbaterile publice au determinat compania să mărească substanțial sumele oferite și fondul de caritate. Interdicția publicării a fost ridicată abia în 1976, la solicitarea procurorului general, după ce au fost efectuate și aprobate toate tranzacțiile, iar articolul a fost publicat după patru zile de la ridicarea interdicției.

Editorul ziarului, redactorul șef și un grup de ziariști de la *The Sunday Times* s-au plâns Comisiei Europene a Drepturilor Omului împotriva interdicției de publicare a articolului respectiv, susținând că aceasta le-a încălcat dreptul la libera exprimare. Cazul a fost declarat admisibil și a fost judecat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

Decizia:

Curtea a constatat că interdicția pronunțată împotriva ziarului a constituit o interferență cu exercițiul dreptului la libera exprimare. Stabilind aceasta, Curtea a examinat interferența din perspectiva cerințelor paragrafului 2 din articolul 10 al Convenției, respectiv existența unei baze legale, a unui scop legitim și a necesității interdicției într-o societate democratică.

Dacă interferența a fost prevăzută de lege

Reclamantii au susținut că această cerință nu era îndeplinită, afirmând că

prevederile legale privind “împiedicarea înfăptuirii justiției” erau vagi și imprecise, iar principiile enunțate în cazul lor erau noi, astfel încât interferența nu putea fi privită ca fiind “prevăzută de lege”.

Curtea a afirmat că termenul “lege” din expresia “prevăzută de lege” include nu numai legile scrise dar și precedentele judiciare. În consecință, împrejurarea că “împiedicarea înfăptuirii justiției” este o creație a practicii judiciare și nu a legislației, era irelevantă.

Curtea a afirmat că expresia “prevazută de lege” implică cel puțin două cerințe:

În primul rând, legea trebuie să fie în mod adecvat accesibilă: persoanele trebuie să primească o indicație adecvată în împrejurările aplicării unei norme legale într-un caz concret. În al doilea rând, o normă nu poate fi privită ca ‘lege’ decât dacă este formulată cu o precizie suficientă pentru a da posibilitatea persoanei să își adapteze comportamentul: persoana trebuie – dacă este necesar cu ajutorul unui sfat juridic - să prevadă, la un nivel rezonabil în circumstanțele cazului, consecințele pe care o anumită acțiune le-ar putea avea. Aceste consecințe nu trebuie să fie previzibile cu o certitudine absolută: experiența arată că această lucră este imposibil. Revenind, în timp ce certitudinea este de dorit, ea poate produce o rigiditate excesivă, iar legea trebuie să fie capabilă să țină pasul cu circumstanțe aflate în schimbare. Prin urmare, multe legi sunt în mod inevitabil formulate în termeni care, într-o măsură mai mare sau mai mică, sunt vagi, iar interpretarea și aplicarea lor devin o chestiune de practică.

În cazul de față, Curtea a observat că principii diferite au stat la baza deciziilor instanțelor care s-au pronunțat în cadrul procedurilor de recurs, dar acestea au dus la același rezultat. Între aceste principii, două au fost enunțate în mod constant, iar Curtea a considerat că ele fuseseră formulate cu precizie suficientă pentru a da posibilitatea reclamantilor să prevadă în mod rezonabil consecințele pe care publicarea articolului le-ar fi putut produce. De aceea, interferența a fost prevăzută de lege.

Dacă interferența a avut un scop legitim

Reclamantii au susținut că norma legală privind împiedicarea înfăptuirii justiției servea nu numai protejării imparțialității și autorității justiției, ci și protejării drepturilor și intereselor părților. Curtea a afirmat mai întâi că expresia “autoritatea și imparțialitatea justiției” trebuie înțeleasă în contextul întregii

Convenții, iar dreptul la un proces corect, care reflectă principiul statului de drept, ocupă o poziție centrală în sistemul Convenției. Curtea a afirmat:

Termenul ‘justiție’ (...) include atât mecanismul justiției sau puterea judecătorească ca putere în stat, cât și pe judecători în capacitatea lor oficială. Expresia ‘autoritatea justiției’ indică, în special, faptul că instanțele de judecată sunt, și sunt acceptate de public ca fiind, forumul potrivit pentru stabilirea drepturilor și obligațiilor legale și pentru rezolvarea litigiilor referitoare la aceste drepturi; indică în continuare faptul că marele public are respect și încredere în capacitatea instanțelor judecătorești de a îndeplini această funcție.

Curtea a considerat că scopurile legii referitoare la obstrucționarea justiției se referă fie la poziția judecătorilor, fie la funcționarea instanțelor și a mecanismului justiției. Prin urmare, “menținerea autorității și imparțialității justiției” era unul din scopurile legii. În ceea ce privește faptul că aceasta lege putea servi și pentru protejarea drepturilor părților aflate în litigiu, Curtea a considerat că acest scop era inclus în expresia “menținerea autorității și imparțialității justiției”; drepturile protejate sunt drepturi ale persoanelor implicate în mecanismul justiției, iar autoritatea acestui mecanism nu va fi menținută decât dacă protecția este extinsă la toți cei implicați în mecanismul justiției sau la toți cei care apelează la acesta.

În final, Curtea a apreciat că interdicția publicării s-a întemeiat pe următoarele motive:

- * Insistând asupra neglijenței companiei, articolul ar fi condus la lipsa de respect față de procedurile juridice sau ar fi interferat cu înfăptuirea justiției;
- * Conținutul articolului ar fi expus compania la discutarea fondului cazurilor în mod public și într-un mod care i-ar fi adus prejudicii, iar față de o astfel de expunere trebuie obiectat întrucât inhiba potențialii reclamânți de a se adresa justiției;
- * Articolul ar fi expus compania la presiuni și la prejudicierea intereselor sale prin ante-judecarea în presă asupra chestiunilor în litigiu, iar legea privind împiedicarea înfăptuirii justiției era desemnată să împiedice interferențele cu mersul justiției;
- * Conținutul articolului ar fi condus în mod inevitabil la replici din partea părților, creând astfel pericolul judecării în presă a litigiului, fapt incompatibil cu corecta înfăptuire a justiției;
- * Instanțele judecătorești sunt datoare față de părți să le protejeze împotriva

prejudiciilor ante-judecării, care presupune participarea părților la schimbul de replici din cadrul publicității anterioare procesului.

Curtea a privit toate aceste motive ca făcând parte din scopul menținerii “autorității ... justiției” așa cum aceasta a fost interpretată mai sus.

Dacă interferența a fost necesară într-o societate democratică

Curtea a început prin a reafirma câteva din principiile sale generale și a subliniat că:

În timp ce adjectivul ‘necesar’ nu este sinonim cu ‘indispensabil’, el nu are nici flexibilitatea unor expresii de tipul ‘admisibil’, ‘obișnuit’, ‘folositor’, ‘rezonabil’ ori ‘dezirabil’ (...). El implică existența unei ‘nevoi sociale presante’.

Curtea a observat că potrivit hotărârii din recurs, unul dintre cele mai importante motive pentru care interdicția a fost menținută l-a constituit îngrijorarea că publicarea articolului ar fi putut conduce la lipsa de respect față de procedurile judiciare și implicit la judecarea litigiului de către presă. Deși Curtea a considerat că aceasta era o îngrijorare importantă, a observat că articolul în discuție era formulat în termeni moderați și nu prezenta numai o latură a probelor și nici nu susținea că instanța de judecată nu ar fi putut ajunge decât la un singur rezultat; cu toate că examina în detaliu probele împotriva companiei, articolul rezuma și argumentele în favoarea acesteia. Era clar că efectele articolului, dacă acesta ar fi fost publicat, ar fi fost diferite de la un cititor la altul. Prin urmare, nu era previzibil că publicarea articolului ar fi avut efecte dăunătoare asupra “autorității justiției”, având în vedere în special dezbateră publică la nivel național care avea loc în aceeași perioadă.

În continuare, Curtea a observat că la data aprobării inițiale a interdicției de publicare, cazul thalidomidei era în faza de negocieri în vederea efectuării unor tranzacții (înțelegeri amiabile), iar aceste negocieri au durat câțiva ani.

Cu privire la libertatea de exprimare incidentă în cauză, Curtea a afirmat:

Libertatea de exprimare constituie unul din fundamentele esențiale ale unei societăți democratice. Sub rezerva paragrafului 2 al articolului 10, ea acoperă nu numai informațiile și ideile primite favorabil sau cu indiferență ori considerate inofensive, dar și pe acelea care offensează, șochează sau deranjează Statul ori un segment al populației.

Aceste principii sunt cu atât mai importante atunci când în discuție este

presa. În egală măsură, ele sunt aplicabile și în domeniul înfăptuirii justiției, care servește interesele comunității și necesită cooperare cu un public instruit. Există o recunoaștere generală a faptului că instanțele judecătorești nu operează într-un vacuum. Este adevărat ca ele sunt forum de dezbatere pentru litigii și tranzacții, dar aceasta nu exclude discutarea și dezbateră subiectelor litigioase anterior judecării și în afara acesteia, în publicații specializate, în presă în general ori la nivelul marelui public. Mai mult, în timp ce presa nu trebuie să depășească limita impusă de interesul corectei înfăptuiri a justiției, este datoră ei să transmită informații și idei cu privire la chestiunile care se ridică în instanțele judecătorești și în orice alt domeniu de interes public. Obligației presei de a răspândi astfel de informații și idei, i se adaugă dreptul publicului de a le primi. (paragraful 65)

Referindu-se la circumstanțele cauzei, Curtea a observat că dezastrul thalidomidei a fost, indiscutabil, o chestiune de interes public, care a ridicat problema dacă și în ce măsură compania puternică ce a comercializat medicamentul avea o răspundere legală și morală față de sutele de persoane care au suferit tragedii personale îngrozitoare și dacă victimele puteau cere ori spera compensare numai de la comunitate. Au fost aduse în discuție chestiuni esențiale privind protecția împotriva prejudiciilor cauzate de dezvoltarea științifică și compensarea în astfel de cauze și a fost discutată pe larg legislația existentă.

Curtea a insistat asupra faptului că:

Articolul 10 garantează nu numai dreptul presei de a informa publicul, ci și dreptul publicului de a fi informat într-un mod adecvat.

Curtea a continuat afirmând că în acest caz familiile numeroaselor victime ale tragediei aveau un interes vital în a cunoaște toate faptele importante și diversele soluții posibile. Numai certitudinea absolută că difuzarea acestor informații ar fi constituit o amenințare la adresa autorității justiției putea justifica lipsirea victimelor de aceste date cruciale.

Comparând interesele implicate în cauză, Curtea a decis că interesul menținerii „autorității justiției” nu a constituit „o necesitate socială atât de presantă încât să contracareze interesul public în exercițiul liberei exprimări”, astfel încât restricția aplicată reclamanților nu s-a justificat din perspectiva Convenției. Interferența cu libertatea de exprimare „nu a fost proporțională cu

scopul legitim urmărit și, astfel, ea nu a fost necesară într-o societate democratică pentru menținerea autorității justiției". În consecință, articolul 10 a fost încălcat.

Televiziunea Noii Zeelande Ltd. contra R¹⁴**Subiect: restricții asupra dreptului la libera exprimare****Probleme: împiedicarea înlăturării justiției****Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat****Jurisdicție: Curtea de Apel, Noua Zeelandă****Situația de fapt:**

Reclamantul, inculpat într-un proces de crimă, a cerut curții permisiunea de a chema un anumit martor în apărarea sa. Pe baza informațiilor din cererea inculpatului, judecătorul a decis că proba cu martorul respectiv avea potențialul de a crea zvonuri și a dispus înlăturarea numelui martorului propus și a conținutului probei cerute, acesta din urmă fiind legat de victime.

Procesul a fost intens mediatizat și au existat speculații în presă cu privire la natura probei înlăturate.

Curtea de Apel a menținut interdicția dispusă. Inculpatul s-a adresat comisiei juridice a Consiliului de Coroană cerând aprobarea de a declara recurs împotriva soluției Curții de Apel, dar cererea sa a fost respinsă. Inculpatul a solicitat apoi revocarea ordinului judecătoresc care interzicea publicarea probei propuse, susținând că nu mai exista nici un temei pentru argumentul potrivit căruia ordinul era necesar pentru a proteja interesele justiției. Cererea sa a fost judecată de Curtea de Apel.

Decizia:

Curtea de Apel a considerat că cererea privea, pe de o parte, principiile unei justiții publice și deschise și a libertății de exprimare și, pe de altă parte, dreptul la viața privată și demnitatea victimelor infracțiunii. Principiul determinant era cel al unei justiții publice:

În absența unor contra-argumente serioase, justiția penală este o justiție publică. Acest principiu trebuie să fie punctul de plecare.

Curtea a observat că existau anumite excepții de la această regulă. De exemplu, o instanță de judecată putea interzice publicitatea prin presă dacă interesele justiției, moralei publice, reputația victimei unei infracțiuni sexuale sau a unei excrocherii, ori siguranța sau apărarea țării justificau o astfel de interdicție. Cazul de față privea dreptul la viață privată a victimelor, care, în opinia Curții, putea fi protejat:

(...) împotriva dezvăluirii publice a unor fapte intime atunci când faptele respective sunt extrem de ofensatoare și condamnabile în raport cu o persoană rezonabilă și cu o sensibilitate obișnuită.

Curtea a susținut că deși faptele din cazul de față ar intra în această categorie, interesele justiției cereau ca acestea să fie făcute publice:

În sine, sistemul justiției penale cere ca anumite fapte extrem de ofensatoare, care anterior au fost intime, să devină publice.

Mai mult, o astfel de deschidere era cerută nu numai de interesele unei justiții corecte, ci și de dreptul la libera exprimare, atât al martorului cât și al inculpatului. Dreptul la libera exprimare era important în acest caz din două motive:

Primul este auto-guvernarea (...) și principiul său esențial potrivit căruia informația oficială trebuie să fie accesibilă în absența unui motiv temeinic în sens contrar. Atitudinea deschisă este importantă chiar și în timp de război. (...) Al doilea scop important al libertății de exprimare (...) privește îmbogățirea cunoașterii și dezvăluirea adevărului. Citând metafora judecătorului [Curții de Justiție a SUA] Oliver Wendell Holmes, ‘testul cel mai bun al adevărului este puterea gândului de a se face acceptat în competiția pieței ideilor’.

Curtea a considerat că existase un interes major al presei în acest caz și multă speculație a presei privind natura probei înlăturate. S-a discutat și dacă judecătorul acționase în mod corect prin înlăturarea probei; dar această discuție a fost în întregime speculativă. Curtea a apreciat că ordinul judecătorului a fost probabil contra-productiv:

În sine, înlăturarea [probei] a putut ‘cauza neîncredere și nemulțumire’. Această speculație nu este în interesul înfăptuirii justiției și constituie în sine un motiv care justifică revocarea ordinului.

Ordinul a sporit speculația pentru că nu a interzis presei să îl contacteze pe martor; a interzis numai publicarea conținutului probei. De pildă, presa a fost liberă să îl contacteze pe martor și să îi pună întrebări și, fără a putea dezvălui conținutul probei, a putut specula cu privire la rezultatul procesului în situația în care proba ar fi fost admisă. În plus, Curtea a constatat că o parte din conținutul probei înlăturate era deja în spațiul public, fiind publicată anterior ordinului. Din aceste motive, Curtea a revocat ordinul.

Thomson Co.Ltd și alții contra Procurorului General al Canadei¹⁵

Subiect: restricții asupra dreptului la libera exprimare

Probleme: publicarea unor sondaje de opinie efectuate cu 3 zile înaintea alegerilor

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat

Jurisdicție: Curtea Supremă, Canada

Situația de fapt:

Legea electorală canadiană interzice publicarea rezultatelor sondajelor de opinie efectuate cu trei zile înainte de data alegerilor generale; cu toate acestea, rezultatele sondajelor de opinie efectuate anterior termenului de 3 zile pot fi publicate în acest interval de timp. Interdicția avea scopul de a preveni influențarea deciziei votanților de rezultatele unor sondaje de opinie efectuate la repezeală și astfel, potențial inexacte.

Reclamanții au solicitat instanței de judecată să constate că această interdicție le încălca dreptul la libera exprimare. Judecătorul instanței de fond a decis că restricția asupra libertății de exprimare era justificată, iar Curtea de Apel a menținut această decizie. Reclamanții au sesizat Curtea Supremă.

Decizia:

Prevederea legală în discuție constituie o interferență cu dreptul la libera exprimare care este garantat de Carta Drepturilor și Libertăților. Curtea Supremă a constatat că interferența a fost prevăzută de lege și a fost justificată potrivit Cartei.

Importanța libertății de exprimare

Curtea Supremă a subliniat faptul că exprimarea supusă examinării era una de natură politică, iar într-o societate democratică o astfel de exprimare cerea o protecție specială:

Impactul libertății de exprimare în acest caz este profund. Această interdicție este una totală asupra informației de natură politică într-un moment

15 29.05.1998 [1998] 1 SCR 877, Curtea Supremă a Canadei

crucial în cursul procesului electoral. Interdicția interferează cu drepturile votanților, care vor acces la cele mai recente informații rezultând din sondajele de opinie, și cu drepturile presei și ale autorilor sondajelor, care vor să ofere aceste informații. Este o interferență cu fluxul informațiilor care privesc cea mai importantă obligație democratică pe care cei mai mulți canadieni o îndeplinesc în viață: alegerea celor care îi vor guverna. De asemenea, o astfel de interdicție transmite mesajul că presei, în rolul ei de a disemina informații și nu de a sfătui, îi poate fi pusă botniță de guvern.

Necesitatea restricției

Curtea a subliniat importanța lipsei de probe concludente ale unor posibile daune, afirmând că nu vroia să accepte că *“daunele în acest caz ar justifica un nivel semnificativ de respect care ar predomina în raport cu libertatea de exprimare”*.

Curtea a explicat în continuare cerința potrivit căreia restricția asupra libertății de exprimare trebuie să fie cât mai mică posibil, citând din hotărârea în cazul RJP MacDonald Inc. contra Procurorului General al Canadei:

Pentru a atinge scopul legitim al legii, guvernul trebuie să arate că limitările dreptului la libera exprimare sunt minime. Limitarea ‘minimală’ înseamnă că legea trebuie să fie aplicată cu mare grijă așa încât drepturile să nu fie limitate mai mult decât este necesar.

Curtea a indicat elementele care trebuie luate în considerare atunci când se examinează examenul necesității:

Perioada de interdicție nu minimalizează interferența cu libertatea de exprimare (...) și prin urmare nu este justificată. (...) Daunele pe care legislativul caută să le prevină nu garantează un nivel ridicat de respect pentru legislativ. Guvernul nu are de a face cu un grup vulnerabil care este în pericol de a fi manipulat sau abuzat din cauza unei opoziții esențiale de interese sau din cauza naturii exprimării. Existau alte măsuri prin care scopul guvernului ar fi fost atins la fel de bine sau chiar mai bine decât interdicția publicării, și care ar fi fost de departe mai puțin dăunătoare libertății de exprimare.

Curtea a afirmat că în cazul de față cerința interferenței minimale nu a fost îndeplinită. Măsura folosită nu a fost nici cea mai efectivă și nici nu a fost

opțiunea cea mai puțin dăunătoare dintre cele aflate la dispoziția legislativului, întrucât dispoziția legală în discuție a fost prea generală și nu în mod necesar cea mai eficientă măsură aflată la dispoziția legislativului. Mai mult, dovezile nu au arătat în mod concludent că publicarea rezultatelor sondajelor de opinie ar fi avut într-adevăr un impact negativ asupra desfășurării alegerilor democratice și, în absența unor astfel de dovezi, generalitatea și întinderea prevederii legale era nejustificată. Prin urmare, interdicția în discuție a încălcat dreptul la libera exprimare.

Tinker contra Districtului Școlar Des Moines¹⁶

Subiect: restricții asupra dreptului la libera exprimare

Probleme: purtarea unei banderole, simbol al unei opinii, este protejată de libertatea de exprimare; întinderea puterii autorităților școlare de a limita libertatea de exprimare în școală

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat

Jurisdicție: Curtea Supremă, SUA

Situația de fapt:

Reclamanții, trei elevi de la o școală publică din Des Moines, statul Iowa, au fost suspendați pentru că purtasera banderole negre pe mâneci ca protest împotriva politicii Guvernului SUA în Vietnam. Ei s-au adresat instanței de judecată, cerând despăgubiri și desființarea prevederii care interzicea purtarea banderolelor și care fusese adoptată de districtul școlar.

Curtea districtuală a respins plângerea pe motivul că adoptarea acelei prevederi legale intra în competența districtului școlar; instanța nu a constatat nici o încălcare de fond în legătură cu modalitatea în care erau conduse activitățile școlare. Curtea de Apel a confirmat decizia instanței de fond. Reclamanții au cerut examinarea cazului de Curtea Supremă a SUA.

Decizia:

Curtea Supremă a considerat că purtarea unei banderole în scopul exprimării anumitor opinii este un gest simbolic, care face parte din dreptul la libera exprimare. Acest drept aparține studenților¹⁷, așa cum aparține oricărei persoane:

Ar fi foarte greu de argumentat că studenții sau profesorii își abandonează la ușa școlii dreptul constituțional la libertatea de vorbire sau de exprimare.

În sistemul nostru, școlile de stat nu pot fi enclave ale totalitarismului. Funcționarii din învățământ nu au putere absolută asupra studenților. În școală și în afara școlii, studenții sunt "persoane" în conformitate cu Constituția. Ei au

16 393 US 503 (1969), Curtea Supremă a SUA

17 Termenul de "student" îl include și pe cel de elev.

drepturi fundamentale pe care statul trebuie să le respecte, așa cum și ei trebuie să respecte obligațiile pe care le au față de stat. (...) Ei nu pot fi limitați numai la exprimarea acelor sentimente care sunt aprobate oficial. În absența indicării unor motive constituționale valide pentru reglementarea exprimării lor, studenții sunt îndreptățiți la exprimarea liberă a opiniilor lor (...) Funcționarii [din învățământ] nu pot suprima exprimarea sentimentelor cu care ei nu sunt de acord.

Mai mult, Curtea a subliniat importanța libertății de exprimare, mai ales în școli. Citând din hotărârea în cazul Keyishian, Curtea a afirmat:

Clasa este în mod special o 'piață a ideilor'. Viitorul națiunii depinde de conducători pregătiți prin expunerea la acel schimb robust de idei care descoperă adevărul dintr-o multitudine de păreri și nu dintr-o selecție autoritară de orice fel ar fi ea.

Acest principiu nu este limitat la discuțiile prestabilite și controlate care au loc în clasă. Dreptul la libera exprimare se aplică peste tot, permițând elevilor să își exprime punctele de vedere și opiniile, chiar și asupra unor chestiuni controversate așa cum este conflictul din Vietnam, atât timp cât aceste puncte de vedere și opinii nu se ciocnesc cu drepturile altora sau cu disciplina școlară legitimă:

În conformitate cu Constituția noastră, vorbirea liberă nu este un drept acordat numai ca să fie limitat așa încât să existe în teorie dar nu în realitate. Libertatea de exprimare nu ar exista cu adevărat dacă acest drept ar putea fi exercitat numai în domenii pe care un guvern binevoitor le-ar pune la dispoziție ca pe un rai al cioburilor. (...) Noi citim, în mod corect [dreptul la libera exprimare], ca permițând reglementarea rezonabilă a activităților conexe exprimării numai în circumstanțe restrânse cu grijă. Dar nu circumscriem exercițiul permis al drepturilor garantate de Primul Amendament¹⁸ la o cabină telefonică sau la cele patru unghiuri ale unui pamflet, sau la discuțiile prestabilite și controlate care au loc într-o clasă de școală.

În timp ce școlile pot prescrie și controla anumite comportamente, dispozițiile emise de școli nu trebuie să înfrângă dreptul la libera exprimare. Curtea a subliniat că acțiunea elevilor a fost pasivă și tăcută și că nu a existat nici o dovadă că elevii ar fi interferat cu activitatea școlii sau că ar fi intrat în

18 Primul Amendament al Constituției SUA garantează dreptul la libera exprimare.

coliziune cu drepturile altor studenți de a fi lăsați în pace și a fi în siguranță. Curtea a afirmat că școala nu putea suspenda elevi numai pentru că se temeă că aceștia produceau o tulburare:

Frica neîntemeiată sau teama de o tulburare nu sunt suficiente pentru a limita libertatea de exprimare. Orice îndepărtare de la disciplina absolută poate cauza necazuri. Orice variație de la opinia majorității poate inspira frică. Orice cuvânt vorbit în clasă, în sala de mese sau în campus care deviază de la opiniile altei persoane poate duce la ceartă sau poate cauza o tulburare. Dar Constituția noastră spune că trebuie să ne luăm acest risc.

Curtea a susținut că trebuie să existe justificări obiective pentru măsuri care limitează libertatea de exprimare:

Pentru ca statul, prin funcționarii școlii, să justifice interzicerea exprimării unei anumite opinii, trebuie să fie în stare să arate că acțiunea sa a fost cauzată de ceva mai mult decât simpla dorință de a evita disconfortul și lucrurile neplăcute care însoțesc întotdeauna un punct de vedere nepopular.

În cazul de față, nu a existat nici o dovadă că autoritățile școlare aveau motive să anticipeze că purtarea banderolelor ar fi constituit un amestec substanțial cu activitatea școlii sau ar fi limitat drepturile altor studenți. În opinia Curții, acțiunea autorităților școlare s-a bazat pe dorința de a evita controversa care ar fi putut rezulta din exprimarea unei opoziții față de politica guvernului. În plus, Curtea a constatat că autoritățile școlare au interzis numai purtarea banderolelor negre care exprimau protestul împotriva războiului din Vietnam; elevilor le era permis să poarte alte simboluri, inclusiv Crucea de Fier, un simbol tradițional al Nazismului. Prin urmare, numai elevii purtând banderole negre au fost subiect al interdicției. Această măsură a fost neconstituțională:

Interzicerea exprimării unei anumite opinii, cel puțin fără dovada necesității evitării unei interferențe materiale și substanțiale cu activitatea școlară sau cu disciplina, nu este permisă constituțional.

Din aceste motive, Curtea a constatat încălcarea dreptului la libera exprimare.

Uniunea Studenților Evrei din Franța și Liga împotriva Rasismului contra Yahoo!¹⁹

Subiect: internet, restricții asupra dreptului la libera exprimare

Probleme: vânzarea prin internet a obiectelor de proveniență nazistă

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare nu a fost încălcat

Jurisdicție: Tribunalul de mare instanță din Paris, Franța

Situația de fapt:

Yahoo!, o companie de internet, a inclus între paginile sale de web o pagină prin care abonații puteau să vândă diverse obiecte prin licitație. Pagina de licitații era accesibilă în întreaga lume. Mai mulți abonați au oferit spre vânzare obiecte de proveniență, cum ar fi pumnale, uniforme și filme. Pentru vânzarea acestor obiecte, ca și pentru toate celelalte vânzări, Yahoo! a acționat ca intermediar, înregistrând ofertele și realizând legătura dintre vânzători și cumpărători. Deținerea obiectelor de proveniență nazistă este legală în SUA, unde Yahoo! este înregistrat, dar este ilegală în Franța, una dintre țările unde paginile Yahoo! pot fi accesate.

Uniunea Studenților Evrei din Franța și Liga împotriva Rasismului au introdus o plângere împotriva Yahoo! în fața instanțelor franceze, solicitând ca obiectele de proveniență nazistă să nu mai fie prezentate spre vânzare abonaților francezi. Cele două organizații au mai cerut ca Yahoo! să elimine două pagini de web pe care erau publicate cartea "Mein Kampf" a lui Adolf Hitler și un document care punea la îndoială holocaustul.

Decizia:

Vânzarea obiectelor de proveniență nazistă este infracțiune în conformitate cu legislația franceză. Oferind spre vânzare astfel de obiecte în Franța, Yahoo! a comis o infracțiune pe teritoriul francez, astfel încât instanțele franceze erau competente să judece cazul de față.

Având în vedere ca vânzarea obiectelor de proveniență nazistă nu este ilegală în SUA, companiei Yahoo! i s-a ordonat să ia toate măsurile necesare pentru a bloca accesul la paginile de web în discuție a tuturor persoanelor care accesează internetul din Franța. Întrucât Yahoo! a argumentat că o astfel de

19 Nr. 00/05308, 20 noiembrie 2000, Tribunalul de mare instanță din Paris

blocare selectivă era tehnic imposibilă sau, în orice caz, costurile ar fi enorme, Curtea i-a acordat un termen în care să realizeze un studiu de fezabilitate tehnică. Au fost efectuate trei studii. Unul dintre studii a indicat că descoperirea poziției geografice a celor care accesează internetul, în scopul blocării accesului celor care accesează internetul din Franța nu ar fi fezabilă. Celelalte două studii au indicat că ar fi posibilă detectarea a cel puțin 70% și a cel mult 90% din persoanele care accesează internetul din Franța. Oricum, toate trei studiile au susținut că, luând în considerare globalizarea în creștere a pieții de internet, este de așteptat ca acest număr să scadă.

Curtea a dispus ca Yahoo! să ia toate măsurile necesare pentru blocarea accesului la materialele interzise a persoanelor care accesează internetul din Franța, luând în considerare următoarele: studiile de fezabilitate, faptul că Yahoo! crease deja soluții tehnice pentru a identifica reclamele de pe internet scrise în limba franceză și provenind de la persoane care accesau internetul din Franța, faptul că Yahoo! avea posibilitatea de a cunoaște adresele celor care accesau internetul după operația de înregistrare la licitație, precum și faptul că Yahoo! interzisese deja vânzarea prin paginile sale de web a organelor umane, drogurilor, țigărilor, animalelor vii și materiale pedofile.

Oricum, Yahoo! a decis să oprească vânzarea obiectelor de proveniență nazistă prin pagina sa de licitații.

U.F.C.W., Local 1518 contra Kmart Canada Ltd.²⁰

Subiect: restricții asupra dreptului la libera exprimare

Probleme: dacă restricțiile posibile în cazul pichetării sunt aplicabile și în cazul distribuirii de manifeste; justificarea unor astfel de restricții

Decizie: dreptul la libera de exprimare a fost încălcat

Jurisdicție: Curtea Supremă, Canada

Situația de fapt:

În cursul unui litigiu de muncă cu două magazine aparținând unui lanț de supermarket-uri, membrii Uniunii reclamante au distribuit manifeste la alte magazine care făceau parte din același lanț comercial ("locuri secundare"). Au fost distribuite două tipuri de manifeste, descriind presupusele practici incorecte și cerând cumpărătorilor să își facă cumpărăturile la alte magazine. Distribuirea manifestelor nu a împiedicat activitatea anagajaților acelor magazine și nu a existat nici o dovadă că ar fi împiedicat aprovizionarea magazinelor respective. Activitatea de distribuire a manifestelor s-a desfășurat pașnic și nu a împiedicat intrarea cumpărătorilor în magazine. De asemenea, nu a existat nici o dovadă cu privire la vreo intimidare verbală sau fizică. Dovezile au indicat că unii cumpărători s-au arătat confuzi și, aparent, un număr mic nu au mai intrat în magazine ca rezultat al distribuirii manifestelor.

Consiliul Relațiilor de Muncă a dispus ca Uniunea să se abțină să mai distribuie manifeste în "locurile secundare", respingând argumentul Uniunii care susținuse că definiția legală a termenului "pichetare" era neconstituțională și ar fi trebuit interpretat prin excluderea distribuirii de manifeste, în lumina dreptului la libera exprimare. Uniunea a cerut reconsiderarea acestei decizii. Cererea a fost respinsă pe motiv că litigiul de muncă se rezolvase amiabil între timp, dar s-a afirmat că reglementarea din Codul relațiilor de muncă a restricției pichetării "locurilor secundare" era largă și acoperea situația de fapt din acest caz. Apelurile Uniunii reclamante au fost respinse.

Cazul a ajuns în fața Curții Supreme a Canadei, care a trebuit să decidă dacă definiția pichetării din Codul relațiilor de muncă - incluzând distribuirea de

manifeste - interfera cu dreptul la libera exprimare și, în acest caz, dacă interferența era justificată.

Decizia:*Importanța libertății de exprimare*

Încă de la început, Curtea a subliniat importanța libertății de exprimare:

Libertatea de exprimare este fundamentală pentru libertate. Libertatea de exprimare este baza oricărei societăți democratice. Ea este temelia instituțiilor noastre democratice și este esențială pentru funcționarea lor.

Libertatea de exprimare este (...) unul din conceptele fundamentale care a format baza istorică a dezvoltării instituțiilor politice, sociale și educaționale din societățile vestice. Democrația reprezentativă, așa cum o cunoaștem astăzi, și care este în mare parte produsul libertății de exprimare și a discutării diverselor idei, depinde de menținerea și protejarea libertății de exprimare.

Curtea a citat din hotărârea *Jurnalul Edmonton contra Alberta (Procurorul General)*, în care se afirmase:

Este dificil să ne imaginăm un drept mai important pentru o societate democratică decât libertatea de exprimare. O democrație nu poate exista fără acea libertate de a exprima noi idei și de a promova opinii despre funcționarea instituțiilor publice. Conceptul unei exprimări libere și neinhibate pătrunde în toate democrațiile și instituțiile adevărate. Importanța vitală a acestui concept nu poate fi exprimată îndeajuns.

În contextul raporturilor de muncă, libertatea de exprimare este crucială. Curtea recunoaște că slujba este fundamentală pentru identitatea, prețuirea de sine și bunăstarea emoțională a unei persoane. De aceea, condițiile în care o persoană lucrează sunt foarte importante. Curtea a afirmat:

Rezultă că angajații, în special cei vulnerabili, trebuie să poată vorbi liber despre chestiunile referitoare la condițiile de muncă. Pentru angajați, libertatea de exprimare este nu numai o componentă importantă a raporturilor de muncă, ci una esențială. Prin libertatea de exprimare angajații vulnerabili sunt în măsură să atragă suportul publicului pentru cererile lor de condiții mai bune de

muncă. Astfel, libertatea lor de exprimare funcționează deseori ca un mijloc de a-și atinge scopurile.

În cazul de față, manifestele au fost distribuite în cursul unui litigiu de muncă ce rezultase în suspendarea raporturilor de muncă ale angajaților pentru o perioadă de șase luni. Manifestele cereau publicului să nu își cheltuie banii la magazinele celui supermarket, susținând că 95% din forța de muncă era formată din femei și din persoane cu normă parțială, și că angajații încercau să obțină primul contract colectiv de muncă, care includea chestiuni legate de salarii, condițiile de muncă, echitatea angajării și siguranța slujbei. Distribuirea de manifeste era un mijloc important de exprimare:

Distribuția și circulația manifestelor a fost de secole recunoscută ca o metodă efectivă și ieftină de a oferi informații și de a contribui la formarea convingerilor. (...) Exprimarea liberă a chestiunilor de interes public, dreptul de a transmite public știri și informații și de a exprima opinii cu privire la chestiunile de interes public au fost considerate drepturi fundamentale cu mult înainte de adoptarea Cartei (Carta Canadiană a Drepturilor și Libertăților). (...) Distribuirea de manifeste și afișe este mai puțin costisitoare și mai la îndemână decât alte forme de exprimare. De aceea, aceste mijloace de a transmite informații și de a cere ajutor, folosite de membri vulnerabili și mai puțin puternici ai societății sunt cu atât mai importante. (...) Distribuirea de manifeste (...) este o formă de exprimare care, în mod tradițional, a fost folosită de grupurile vulnerabile și dezavantajate.

Curtea a afirmat în continuare că prezența fizică în fața magazinelor era, în mod tradițional, un mijloc important de a exercita presiune:

Participarea, în locuri anume, la boicotarea consumatorilor a fost un drept tradițional pe care l-au folosit multe grupări situate în afara sferei problemelor de muncă, inclusiv grupări politice, sociale, religioase și grupări cu diverse interese economice. Astfel de metode au fost folosite de: grupările care apărau drepturile civile pentru a promova drepturile omului și libertățile civile; numeroase grupuri de persoane (în special noii canadieni) pentru a discuta încălcarea drepturilor omului în diverse țări din lume, inclusiv prin boicotări economice și ale consumatorilor; persoane individuale, în special femei, pentru denunțarea discriminării și violenței; grupări religioase pentru prozelitism și apărarea convingerilor religioase; mulți cetățeni pentru a protesta

împotriva războiului și armelor nucleare.

Necesitate

De aceea, a fost clar că distribuirea de manifeste constituia o formă protejată de exprimare. Curtea Supremă a fost apoi chemată să stabilească dacă interdicția distribuirii de manifeste în cazul de față era justificată. Curtea a aplicat testul pe care îl formulase anterior în cazul *R. contra Oakes*:

Este în sarcina părții care solicită aplicarea unei restricții asupra dreptului la libera exprimare să dovedească, pe baza unei balanțe a probabilităților, că o astfel de restricție poate fi justificată. Pentru a satisface această sarcină, partea trebuie să demonstreze că scopul servit prin aplicarea restricției prevăzute de lege este suficient de important pentru a justifica limitarea unui drept protejat constituțional. Numai un scop extrem de important și de presant poate îndeplini această cerință. Partea care cere aplicarea restricției trebuie să dovedească și faptul că restricția prevăzută de lege este proporțională cu scopul urmărit de lege (prin reglementarea acelei restricții). Pentru stabilirea proporționalității, trebuie examinate trei chestiuni. Prima: măsura aleasă trebuie să fie în mod rațional legată de scop. A doua: măsura aleasă trebuie să afecteze dreptul sau libertatea cât de puțin este posibil în mod rezonabil. Și a treia: trebuie să existe proporționalitate între importanța scopului și efectele negative ale restricției, și între efectele negative și cele pozitive ale măsurii.

Curtea a acordat o importanță specială naturii relativ pașnice a distribuirii de manifeste, contrar acțiunilor de pichetare. Faptul că distribuirea de manifeste poate să prejudicieze economic magazinul este irelevant:

Distribuirea de manifeste către consumatori (...) urmărește să convingă membrii publicului să facă o anumită activitate. Procedează astfel printr-un discurs rațional și informat, care este esența libertății de exprimare. Distribuirea de manifeste nu produce efectul de 'semnal' care este implicit acțiunilor de pichetare și în mod cert nu are aceeași componentă coercitivă. Nu împiedică, într-un mod semnificativ, intrarea sau ieșirea din clădiri. Cu toate că întreprinderea care este subiectul manifestelor poate avea pierderi de venit, acestea ar putea foarte bine fi rezultatul faptului că publicul a fost informat și convins de conținutul manifestelor să nu contribuie la binele acelei întreprinderi. Prin urmare, în sistemul de drept cutumiar, distribuirea de

manifeste, dacă este efectuată în mod corect, nu este ilegală. În absența unei activități independente care să atragă răspunderea civilă delictuală, protecția împotriva prejudicierii economice ce rezultă din convingerea pe cale pașnică a persoanelor și cererea de a face o activitate legală, nu a fost acceptată în dreptul cutumiar ca un drept legal protejat. (...) Remarcăm că efectele dăunătoare care decurg din distribuirea de manifeste nu diferă de cele care ar rezulta dintr-o campanie de boicotare a consumatorilor desfășurată prin mijloace permise. În practică, este imposibil să distingi între situația în care consumatorii sunt informați și convingși să nu cumpere prin manifeste distribuite la locul cumpărării și situația în care aceiași consumatori sunt informați și convingși să nu cumpere prin manifeste puse în cutiile poștale, prin anunțuri publicate în ziare, pe Internet sau afișate.

Curtea a afirmat în mod repetat că distribuirea de manifeste este pură exprimare, prin scopul de a-i convinge pe consumatori, în mod rațional, să își facă cumpărăturile în altă parte. Cu toate acestea, Curtea a susținut că anumite forme de distribuire de manifeste, de pildă cele în care distribuitorii sunt atât de mulți încât împiedică accesul în clădire, pot fi privite ca pichetare, care poate fi restrânsă în mod legitim în anumite circumstanțe. Dar Curtea a decis că nu aceasta era situația în cazul de față și a enumerat următoarele motive:

(i) mesajul manifestului era clar, nu era defăimător sau în alt mod ilegal și nu instiga oamenii să comită acte ilegale sau acte care ar atrage răspunderea civilă;

(ii) deși distribuirea de manifeste s-a făcut în locuri neutre, manifestele indicau în mod clar că litigiul era numai cu angajatorul principal;

(iii) maniera de distribuire a manifestelor nu a fost coercitivă, intimidantă sau în alt mod ilegală sau contrară normelor care atrag răspunderea civilă;

(iv) activitatea nu a implicat un număr mare de persoane care ar fi creat o atmosferă de intimidare;

(v) activitatea nu a împiedicat în mod nepermis intrarea sau ieșirea din clădire;

(vi) activitatea nu i-a împiedicat pe angajații din locurile neutre să lucreze și nu a interferat cu relațiile contractuale ale celor care aprovizionau magazinele din locurile neutre.

Distribuirea de manifeste care îndeplinește aceste cerințe constituie în mod normal un exercițiu permis al libertății de exprimare, efectuat cu mijloace legale.

Prin urmare, în măsura în care prevederile legale referitoare la posibilele măsuri împotriva pichetării au inclus distribuirea de manifeste, acestea sunt mult prea generale și largi și au încălcat libertatea de exprimare.

Venables și alții contra Grupul de Știri Newspapers Ltd și alții²¹

Subiect: dreptul la viața privată, restricții asupra dreptului la libera exprimare

Probleme: riscul vătămării fizice severe sau chiar al morții versus libertatea presei

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare nu a fost încălcat

Jurisdicție: Înalta Curte a Angliei și Țării Galilor, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord

Situația de fapt:

Reclamanții fuseseră condamnați pentru omor când erau minori. Detaliile omorului șocaseră publicul și, în partea finală a procesului, judecătorul a ridicat restricția ce fusese impusă presei pentru ca publicul să poată fi informat cu privire la numele și trecutul reclamanților, dar a impus restricții asupra publicării în viitor a altor informații despre ei. Aceste restricții s-au bazat pe dispoziții legale aplicabile numai minorilor. Când reclamanții au implinit 18 ani s-au făcut recomandări juridice care făceau posibilă eliberarea lor.

Întrucât cazul continua să prezinte interes pentru presă și pentru că unele ziare continuau să îi descrie pe reclamanți ca "monștri", aceștia au inițiat proceduri judiciare împotriva a trei grupuri de presă. Reclamanții au susținut că există o probabilitate ridicată ca presa să continue să publice detalii despre locul unde aceștia se aflau în prezent și se vor afla în viitor precum și să le descrie înfățișarea, iar publicarea unor astfel de informații le va pune în pericol viața având în vedere amenințările pe care le primiseră. De aceea, reclamanții au solicitat restricții permanente prin care să se interzică publicarea informațiilor privind, între altele, schimbările survenite de la data arestării în înfățișarea lor fizică și noile identități pe care probabil le vor primi în momentul eliberării.

Decizia:

Curtea a început prin a menționa că "*punctul de plecare este poziția recunoscută a presei și dreptul și obligația acesteia de a publica liber*".

21 [2001] 1 All ER 908, Înalta Curte a Angliei și Țării Galilor

În consecință, Curtea a susținut că putea restrânge libertatea presei de a publica numai dacă necesitatea unei astfel de restricții era “prevăzută de lege” și era “necesară într-o societate democratică.” Era evident că scopul cererii reclamanților era unul legitim, acela al protecției drepturilor altora.

Prevăzută de lege

Curtea a considerat că restricțiile aveau o bază legală prin extinderea precedentului judiciar privind încălcarea confidențialității:

Sub umbrela confidențialității există informații care pot necesita un grad special de protecție. În cazul de față, motivul pentru aplicarea unei astfel de protecții constă în faptul că, odată informația publicată, publicarea ei este în măsură să conducă la consecințe grave, poate chiar fatale. În opinia mea, Curtea are jurisdicție, în cazuri excepționale, să extindă protecția confidențialității informației și chiar să impună restricții asupra presei, atunci când a nu proceda astfel ar duce la producerea unor leziuni fizice serioase sau la moartea persoanei care cere confidențialitatea, iar reclamanții nu se pot proteja în nici un alt mod decât adresându-se Curții.

Necesară într-o societate democratică

Curtea a considerat că existau suficiente dovezi care să indice că viața reclamanților ar fi în pericol dacă identitatea lor ar fi cunoscută de public. În aceste circumstanțe, Curtea a decis că cerința proporționalității dintre scopul scopul urmărit de restricție (protejarea vieții private a reclamanților) și mijlocul de realizare al acestuia (restricția în sine) era îndeplinită. Curtea a subliniat că aceasta nu deschide ușa unei practici judecătorești prin care anonimitatea să fie garantată în orice caz în care aceasta ar fi dorit:

Impunerea unor astfel de restricții împotriva presei va fi potrivită numai atunci când se poate demonstra în mod convingător (...) că este strict necesară.

Astfel, Curtea a afirmat că numai încălcarea dreptului la viața privată nu este suficientă pentru restrângerea libertății presei:

Nu sunt sigur, de pildă, că ar fi potrivit să aprob o restricție împotriva presei în acest caz numai dacă dreptul la viața privată ar putea fi încălcat. Oricât de serioasă ar fi încălcarea dreptului reclamanților la respect pentru viața lor privată și de familie, odată ce jurnalistii și fotografiile îl descoperă pe oricare dintre ei și, în ciuda efectelor negative pe care acest fapt le-ar avea asupra eforturilor lor de reabilitare, aceasta nu ar fi suficient pentru a contrabalansa

importanța menținerii libertății de exprimare.

Curtea a afirmat în continuare că există o posibilitate reală ca cineva să îi caute pe reclamanți și, odată găsiți, presa să dezvăluie acea informație în ziare și pe posturile de televiziune și de radio. Curtea a considerat că un astfel de fapt ar fi avut efecte dezastruoase pentru reclamanți, incluzând posibilitatea reală ca reclamanții să sufere vătămări fizice serioase ori chiar să fie uciși de persoane răzbunătoare. Deși ziarele trebuie să se bucure de încredere, în sensul că nu vor acționa atunci când se pot produce efecte de tipul “vânătoare de vrăjitoare”, în cazul de față Curtea nu crede că restricția editorială internă este răspunsul. În cel puțin un ziar a apărut deja un editorial care a afirmat că ar dori să publice informații despre identitatea sau adresa reclamanților dacă o astfel de informație îi parvine. Nu va fi suficient pentru reclamanți să cheme în judecată un ziar după ce acesta publică detalii privind noua lor identitate: viața lor este deja pusă în pericol și acest fapt este foarte important. Din aceste motive, Curtea a decis că era necesar, în circumstanțele excepționale ale acestui caz, să situeze dreptul reclamanților la confidențialitate deasupra dreptului presei de a publica liber informații despre reclamanți.

Weber contra Elveției²²

Subiect: restricții asupra dreptului la libera exprimare

Probleme: obstrucționarea justiției

Test: restricții asupra dreptului la libera de exprimare; necesitatea restricției într-o societate democratică; importanța libertății de exprimare

Decizie: dreptul la libera de exprimare a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului)

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Situația de fapt:

Reclamantul s-a plâns împotriva lui R.M. pentru defăimare, ca urmare a faptului că R.M. îi adusese învinuiri de fraudă fiscală. Judecătorul de instrucție a inițiat o investigație judiciară preliminară și a cerut mai multe documente privind situația financiară a reclamantului și a unei asociații conduse de el.

Reclamantul a fost însă nemulțumit de modul în care judecătorul de instrucție a procedat și a ținut o conferință de presă în cursul căreia a afirmat că inițiasse acțiune judiciară împotriva lui R.M. pentru defăimare, că judecătorul de instrucție ceruse documentele contabile ale asociației și ordonase apoi sechestrarea acestora, că aceste documente fuseseră sigilate și înmânate instanței și că el formulase o plângere împotriva judecătorului de instrucție. Primele două afirmații repetau declarația reclamantului din cursul unei conferințe de presă pe care o organizase cu 10 luni înainte.

Afirmațiile făcute de reclamant în cursul ultimei conferințe de presă au fost publicate în ziare. Președintele Secției Penale de Casație a Curții Cantonale a inițiat proceduri împotriva reclamantului, iar acesta a fost amendat pentru încălcarea confidențialității investigației judiciare. Reclamantul s-a plâns Curții Europene a Drepturilor Omului, susținând că amendarea sa a constituit o încălcare a dreptului la libera exprimare.

Decizia:

Amenda a constituit o interferență cu dreptul reclamantului la libertatea de exprimare, interferență care a fost prevăzută de lege și a urmărit scopul legitim

22 Hotărârea din 22.05.1990, Curtea Europeană a Drepturilor Omului

al menținerii autorității și imparțialității justiției.

Examinând dacă interferența a fost “necesară într-o societate democratică”, Curtea a notat că reclamantul era o persoană cunoscută la nivel național pentru activitățile sale în domeniul protecției mediului, iar un proces care îl implică îi interesa pe toți cei care își manifestaseră interesul pentru activitățile sale. În continuare, Curtea a observat că afirmațiile care i-au fost imputate repetau în esență ceea ce el spusese cu 10 luni înainte, afirmațiile noi referindu-se numai la faptul că se plânsese împotriva judecătorului pentru folosirea abuzivă a autorității. Întrucât existența procedurilor de defăimare fusese deja făcută publică, nu exista nici un interes pentru păstrarea confidențialității acestor proceduri. Prin urmare, amenda nu putea fi considerată “necesară” pentru protejarea confidențialității procedurilor.

În final, Curtea a apreciat că afirmațiile reclamantului nu puteau fi privite ca o încercare de a pune presiune asupra judecătorului de instrucție și de a prejudicia astfel investigațiile, întrucât acestea erau practic terminate. Din aceste motive, amendarea reclamantului nu a fost “necesară” pentru menținerea imparțialității justiției. Prin urmare, articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului a fost încălcat.

Comitetul de Stat al Educației din West Virginia contra Barnette²³

Subiect: restricții asupra dreptului la libera exprimare

Probleme: constituționalitatea obligației elevilor din școlile publice de a saluta steagul național

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (cerința salutării steagului național este neconstituțională)

Jurisdicție: Curtea Supremă a Statelor Unite ale Americii

Situația de fapt:

În urma unei modificări a legislației statului West Virginia, Comitetul de Stat al Educației a adoptat o rezoluție prin care a decis că salutarea steagului național constituie “o parte din programul activităților din școlile publice” și că toți profesorii și elevii “sunt obligați să participe la salutul (...) onorând steagul.” Neconformarea elevilor cu această obligație conducea la exmatriculare, iar readmiterea în școală era refuzată până la conformarea cu această obligație. În perioada exmatriculării, elevii erau considerați “absenți ilegal” și puteau fi învinuiți ca delincvenți, iar părinții sau tutorii lor legali puteau fi obligați să răspundă penal, riscând o amendă sau maximum 30 zile închisoare.

Reclamanții, Martori ai lui Iehova, au susținut că cerința salutării steagului era contrară convingerilor lor și au formulat o plângere argumentând ca obligativitatea salutării steagului era neconstituțională. Curtea districtuală a decis în favoarea reclamanților.

Comitetul de Stat al Educației din West Virginia a declarat recurs, care a fost judecat de Curtea Supremă a Statelor Unite.

Decizia:

În primul rând, Curtea a constatat că refuzul reclamanților de a se supune Rezoluției Comitetului de Stat al Educației nu afecta pe nimeni în mod direct:

23 319 US 624 (1943), Curtea Supremă a Statelor Unite ale Americii

Dreptul invocat de reclamantți nu presupune nici o coliziune cu drepturile altor persoane. Astfel de coliziuni cer, în mod frecvent, intervenția statului pentru a stabili unde drepturile unei persoane sfârșesc și drepturile altei persoane încep. Dar refuzul acestor persoane de a participa la ceremonia respectivă nu interferează cu, și nici nu refuză drepturile dreptul altora să participe la ceremonie. De asemenea, nu s-a pus în discuție în acest caz faptul că reclamantții nu s-ar fi comportat pașnic și în conformitate cu ordinea publică. Singurul conflict este între autoritatea statului și drepturile individuale.

Curtea a examinat în continuare dacă cerința salutării steagului constituia o formă de exprimare obligatorie:

Salutarea obligatorie a steagului și jurământului implică cer afirmarea unei convingeri și a unei atitudini constiente. Nu este clar dacă scopul dispoziției legale era ca elevii să uite orice convingeri personale contrare și să devină involuntar adepți ai ceremoniei sau dacă era acceptabilă simularea aprobării prin cuvinte dar fără ca acestea să reflecte și o convingere sau prin gesturi lipsite de conținut. A devenit un lucru banal faptul că cenzura sau suprimarea exprimării opiniilor sunt tolerate de Constituția noastră numai atunci când exprimarea prezintă un pericol clar și prezent de punere în practică prin acțiuni pe care statul este obligat să le prevină sau pedepsească. Ar părea că [în condițiile în care impunerea tăcerii nu este suficientă] afirmarea unor credințe împotriva propriei voințe s-ar justifica numai atunci când există motive imediate și încă și mai urgente decât [impunerea] tăcerii.

Curtea a susținut apoi că justificarea salutării steagului prin cerința reafirmării unității naționale nu putea constitui astfel de "motive imediate și urgente" care să se situeze deasupra libertății de exprimare. Cu toate că întărirea unității naționale era fără îndoială importantă, nimeni nu putea fi obligat să subscrie unui punct de vedere politic singular:

Dreptul de a fi diferit nu este limitat la lucrurile care nu contează. Dacă ar fi așa, am vorbi numai despre o umbră a dreptului de a fi diferit. Examenul conținutului acestui drept constă în dreptul de a fi diferit cu privire la lucruri care ating inima ordinii existente ... Dacă există un punct fix în constelația noastră constituțională, este acela potrivit căruia nici un oficial, mic sau mare, nu poate

dispune ce este 'ortodox' în politică, naționalism, religie sau în alte chestiuni privind opiniile, ori să forțeze cetățenii să își exprime prin cuvinte sau acțiuni convingerile. Dacă există circumstanțe care permit o excepție, noi nu le-am constatat.

În consecință, Curtea a decis că salutarea obligatorie a steagului era neconstituțională și a menținut decizia primei instanțe.

Wille contra Liechtenstein²⁴

Subiect: restricții asupra dreptului la libera exprimare

Probleme: dreptul la exprimare al funcționarilor publici

Decizie: dreptul la libera de exprimare a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului)

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Situația de fapt:

În decembrie 1993 reclamantul a fost numit de către Prinț, pentru un mandat, președintele Curții Administrative din Liechtenstein. În februarie 1995, reclamantul a ținut un curs public cu privire la "natura și funcțiile Curții Constituționale din Liechtenstein". În timpul cursului, el și-a exprimat opinia potrivit căreia Curtea Constituțională era competentă să decidă asupra interpretării Constituției în situația unui dezacord între Prinț (Guvernul) și Parlament. A urmat apoi o corespondență între Prinț și reclamant, iar o parte din aceasta a fost publicată în presa națională.

Prințul a afirmat public că, în lumina opiniilor exprimate de reclamant cu privire la Constituție, acesta nu mai era potrivit pentru ocuparea unei funcții publice. Prințul a mai afirmat că nu îl va numi din nou pe reclamant într-o funcție publică. La data acestei afirmații, reclamantul se afla la mijlocul mandatului.

Când mandatul reclamantului de președinte al Curții Administrative a expirat, Parlamentul l-a propus pentru același post, dar Prințul a refuzat să îl numească.

Reclamantul s-a plâns Curții Europene a Drepturilor Omului, invocând încălcarea libertății de exprimare prin afirmația Prințului, în sensul că nu îl va numi într-o funcție publică.²⁵

24 Hotărârea din 13.10.1999, Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

25 Reclamantul nu a contestat faptul ca Prințul nu l-a numit în acel post la sfîrșitul primului mandat. Accesul la funcții publice nu este protejat de Convenție.

Decizia:*Restricții asupra libertății de exprimare*

Funcționarii publici nu sunt în afara protecției conferite de Convenție. Prin urmare, deși accesul la serviciul public nu este protejat de Convenție, statutul de funcționar public al reclamantului nu îl lipsește de protecția oferită de articolul 10 al Convenției.

Pentru a stabili dacă a existat o restricție cu dreptul reclamantului la libertatea de exprimare, Curtea a examinat dacă măsura disputată (afirmația Prințului că nu îl va numi pe reclamant pe un post public) a constituit o "formalitate, condiție, restricție sau pedeapsă" în sensul articolului 10 sau dacă s-a situat în sfera dreptului de acces la serviciul public. Referindu-se la corespondența dintre Prinț și reclamant, Curtea a afirmat că aceasta conținea un reproș adus de Prinț reclamantului pentru opiniile pe care acesta din urmă le exprimase. Curtea a notat că Liechtenstein era o monarhie constituțională ereditară și a avut în vedere contextul în care a avut loc corespondența dintre Prinț și reclamant. Curtea a conchis că scrisorile Prințului nu puteau fi privite ca o corespondență privată. Acțiunile Prințului angajau răspunderea statului. Măsura împotriva căreia s-a plâns reclamantul a avut loc în mijlocul mandatului reclamantului și nu era legată de modalitatea concretă în care reclamantul și-a exercitat funcția. Curtea a decis că a existat o restricție asupra libertății de exprimare a reclamantului. Restricția a avut un efect descurajator asupra libertății de exprimare a reclamantului, care avea motive ca în viitor să se abțină de a-și exprima astfel de opinii în public.

Curtea a asumat că restricția era prevăzută de lege și era justificată de un motiv legitim, acela de menținere a ordinii publice, promovării stabilității civice și menținerii independenței și imparțialității justiției.

Necesitatea restricției într-o societate democratică

Curtea a notat că libertatea de exprimare constituie unul din fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și se aplică informațiilor și opiniilor care offensează, șochează sau deranjează. Sarcina Curții este de a stabili dacă restricția a fost proporțională cu scopul legitim urmărit și dacă motivele invocate de autoritățile naționale au fost relevante și suficiente. În acest context, Curtea a afirmat:

‘Îndatoririle și responsabilitățile’ la care se referă articolul 10 paragraful 2 au o semnificație specială întrucât este de așteptat ca funcționarii publici care servesc în puterea judecătorească să manifeste rețineră în exercitarea libertății

lor de exprimare în toate cazurile în care autoritatea și imparțialitatea justiției pot fi puse sub semnul întrebării. Cu toate acestea, Curtea constată că o restricție asupra libertății de exprimare a unui judecător aflat într-o poziție ca aceea a reclamantului necesită o examinare strictă din partea Curții. (par.64)

În curs, reclamantul a discutat probleme legate de dreptul constituțional, care aveau implicații politice. Aceasta nu ar fi trebuit să îl împiedice pe reclamant să facă afirmații cu privire la aceste chestiuni. Curtea a observat că alte autorități din Liechtenstein aveau opinii similare cu cele ale reclamantului. Prin urmare, opinia exprimată de reclamant nu reprezenta o poziție singulară și de nesușținut.

Nu există nici o dovadă că în cursul respectiv au fost exprimate opinii privind cazuri aflate pe rol ori critici severe ale unor persoane sau instituții publice, ori insulte adresate unor înalți funcționari sau Prințului. Apărarea formulată de guvern nu conținea nici o dovadă că ar fi existat vreun reproș cu privire la performanțele profesionale ale reclamantului în calitatea sa de președinte al Curții Administrative sau cu privire la vreun proces aflat pe rol sau iminent.

Curtea a decis că motivele invocate de guvern nu erau suficiente pentru a demonstra că restricția a fost "necesară într-o societate democratică". Prin urmare, articolul 10 a fost încălcat.

Wingrove contra Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord²⁶

Subiect: restricții asupra dreptului la libera exprimare

Probleme: blasfemie

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare nu a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului)

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Situația de fapt:

Reclamantul a scris scenariul și a regizat un film video de 18 minute numit Viziunile Extazului. Filmul nu avea dialog, ci numai imagini și muzică, și înfățișa o călugăriță și pe Isus; călugărița se vroia a fi Sfânta Tereza, deși spectatorului nu i se ofereau date în acest sens, cu excepția distribuției filmului, care dura foarte puțin. În film, călugărița făcea sex cu Isus, stătea întinsă pe jos și era legată de cruce.

Reclamantul a prezentat filmul Consiliului Britanic al Filmelor pentru a obține aprobarea de a-l prezenta publicului în mod legal. Consiliul a respins cererea, argumentând că filmul era o blasfemie.

Comitetul de Apel pentru filmele video a considerat că maniera în care erau filmate imaginile nu plasa centrul de interes pe sentimentele erotice ale personajelor, ci pe sentimentele audienței, aceasta fiind funcția principală a pornografiei; filmul nu mergea mai departe de o experiență erotică la nivel de amatori. Distribuția filmului era în măsură să jignească sentimentele creștinilor și constituia o blasfemie.

Reclamantul s-a plâns Curții Europene a Drepturilor Omului invocând articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care garantează dreptul la libera exprimare.

Decizia:

²⁶ Hotărârea din 25.11.1996, Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Restricții asupra conținutului dreptului la libera exprimare

Refuzul de a emite un certificat pentru acest film, alături de prevederea legală potrivit căreia distribuirea unui film video fără un astfel de certificat constituia infracțiune, au constituit o interferență cu dreptul reclamantului de a transmite idei.

Restricția prevăzută de lege și blasfemia

Examinând dacă interferența a fost prevăzută de legea internă, Curtea a afirmat că aceasta trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, pentru a permite celor cărora li se adresează, cu sprijinul unui sfat juridic dacă este necesar, să prevadă într-o măsură rezonabilă în circumstanțele cazului, consecințele pe care o anumită acțiune le-ar produce. În plus, Curtea a afirmat: *“O lege care conferă puteri discreționare [unei autorități] nu este în sine inconsistentă cu această cerință, dacă întinderea puterii discreționare și modul în care este exercitată sunt indicate cu suficientă claritate luând în considerare scopul legitim în cauză, astfel încât să dea fiecărei persoane posibilitatea unei protecții individuale adecvate împotriva interferenței arbitrare”*. (par. 40)

Prin natura sa, blasfemia nu poate să fie circumscrisă într-o definiție legală precisă. Oricum, nu a existat un dezacord între părți cu privire la definiția blasfemiei în legea britanică. Curtea a vizionat filmul și nu a avut nici o dificultate în a conchide că reclamantul a putut prevedea, în mod rezonabil, că filmul său ar intra în categoria definiției infracțiunii de blasfemie. Prin urmare, restricția *“a fost prevăzută de lege”*.

Scopul legii era protejarea creștinilor și a simpatizanților credinței creștine împotriva ofensei. Acesta a corespuns scopului *“protecției altora”* din paragraful 2 al articolului 10 din Convenție. Curtea a observat că protejarea de către lege numai a creștinilor, dar nu și a altor religii, nu anula scopul legitim al legii.

Importanța dreptului la libertate de exprimare

Curtea a consemnat că libertatea de exprimare constituie unul din fundamentele esențiale ale unei societăți democratice. Cu toate acestea, articolul 10 paragraful 2 al Convenției prevede obligații și responsabilități: *“Între acestea, în contextul credințelor religioase, poate fi inclusă în mod legitim obligația de a evita, pe cât posibil, exprimarea care, având în vedere subiectele*

de venerație, aduce altora ofense gratuite și profanatoare”. (par. 51)

Pentru ca o interferență să fie considerată ca necesară într-o societate democratică, ea trebuie să corespundă unei nevoi sociale presante. Nu există încă temeuri comune în sistemele legale și sociale ale statelor membre ale Consiliului Europei pentru a conchide că un sistem în care un stat membru poate impune restricții asupra propagandei unui material pe motiv că acesta este o blasfemie nu ar fi necesar într-o societate democratică și astfel ar fi incompatibil cu prevederile Convenției. În plus, Curtea a afirmat:

În timp ce articolul 10, paragraful 2 al Convenției oferă [statelor membre] o marjă mică de restricție asupra exprimării de natură politică sau asupra dezbaterii chestiunilor de interes public, o marjă mare este în general lăsată statelor membre atunci când reglementează libertatea de exprimare în raport de chestiuni care pot conduce la ofensarea convingerilor intime ale unor persoane, convingeri situate în sfera moralei și, în special, a religiei. (par. 58)

Nu există un concept uniform al cerinței “protecției drepturilor altora” în raport de atacurile împotriva convingerilor religioase.

Întinderea și limitele flexibile ale infracțiunii de blasfemie, precum și riscurile arbitrariului și a interferențelor excesive cu libertatea de exprimare justifică însă o supraveghere din partea Curții. Pentru Curte, limitele întinderii infracțiunii și garanțiile libertății de exprimare sunt importante.

Restricții prealabile

Faptul că prezentul caz se referă la restricții prealabile cere un scrutin special. Motivele oferite de guvern pentru necesitatea interferenței trebuie să fie relevante și suficiente.

Legea în discuție nu interzice exprimarea opiniilor ostile creștinismului. Intenția legii este să controleze maniera în care astfel de opinii sunt exprimate. Insultarea sentimentelor religioase trebuie să fie semnificativă dacă luăm în considerație adjectivalele folosite de instanțele naționale pentru a identifica materialele cu un nivel ridicat de ofensivitate: “batjocoritor”, “disprețuitor”, “obscen”, “josnic”, “ridicol”. Gradul ridicat de profanare cerut pentru aplicarea restricției constituie o garanție împotriva arbitrariului. Motivele restricției sunt

astfel relevante și suficiente.

După ce a vizionat filmul, Curtea a fost mulțumită să constate că deciziile autorităților naționale nu puteau fi caracterizate ca arbitrarie sau excesive.

Argumentul potrivit căruia înregistrările video aveau o audiență restrânsă nu poate influența decizia Curții, întrucât, prin chiar natura lor, înregistrările video pot fi ușor copiate și distribuirea lor poate scăpa de sub control. În concluzie, autoritățile naționale nu și-au depășit marja de apreciere.

Worm contra Austriei²⁷

Subiect: restricții asupra dreptului la libera exprimare

Probleme: obstrucționarea justiției

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare nu a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului)

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Situația de fapt:

Reclamantul, ziarist la o publicație politică cu apariție periodică, a scris și publicat un articol privind procesul penal al d-lui Androsch, fost vicepremier și ministru de finanțe. Articolul conținea remarci critice la adresa d-lui Androsch; ziaristul afirmase că mișcarea de fonduri în și din cele șapte conturi în care se aflau bani nedeclarați autorităților fiscale nu putea fi interpretat decât ca evaziune fiscală.

Reclamantul a fost condamnat pentru infracțiunea de a fi exercitat influențe interzise asupra procedurii penale în curs. Curtea de apel a decis că articolul reclamantului era capabil în mod obiectiv să influențeze rezultatul procesului penal. Reclamantul a fost amendat cu 48.000 șilingi austrieci.

Reclamantul s-a plâns Curții Europene a Drepturilor Omului susținând că prin condamnare i s-a încălcat dreptul la libera exprimare.

Decizia:

Restricții asupra dreptului

Condamnarea reclamantului a constituit o interferență (restricție) cu dreptul său la libertatea de exprimare.

Cu privire la întrebarea dacă interferența a fost prevăzută de lege, Curtea a notat că legea națională relevantă trebuie să fie formulată cu suficientă precizie pentru a permite persoanelor interesate – dacă este necesar, cu sprijinul unui sfat juridic – să prevadă în mod rezonabil consecințele unei anumite acțiuni.

Instanțele naționale nu au mers dincolo de ceea ce putea fi prevăzut în mod

27 Hotărârea din 29.08.1997, Curtea Europeană a Drepturilor Omului

rezonabil, în circumstanțele acestui caz. Prin urmare, interferența cu dreptul la libera exprimare a fost prevăzută de lege.

În continuare, cu privire la întrebarea dacă a existat un scop legitim pentru condamnarea reclamantului, implicit pentru interferența cu dreptul său la libertatea de exprimare, Curtea a fost de acord cu susținerile părților, în sensul că prin condamnarea reclamantului s-a urmărit menținerea autorității și imparțialității justiției, afirmând:

Expresia ‘autoritatea justiției’ include în principal faptul că instanțele judecătorești sunt, și sunt acceptate de opinia publică ca fiind, forumul pentru rezolvarea disputelor legale și pentru stabilirea vinovăției ori inocenței persoanelor învinuite de comiterea unor infracțiuni; această noțiune include și faptul că publicul are respect și încredere în capacitatea instanțelor de judecată de a îndeplini această funcție. ‘Imparțialitatea justiției’ indică în mod normal lipsa influențelor și prezența obiectivității. Oricum (...) ceea ce este important pentru menținerea imparțialității justiției este încrederea pe care instanțele judecătorești trebuie să o inspire acuzatului, în cazul proceselor penale, precum și publicului larg. (par. 40)

Prin urmare, statele semnatare ale Convenției sunt îndreptățite să se preocupe, dincolo de un caz concret, de protejarea rolului fundamental al instanțelor judecătorești într-o societate democratică.

Importanța libertății de exprimare

Libertatea de exprimare constituie unul din fundamentele esențiale ale unei societăți democratice, iar garanțiile libertății presei sunt de o importanță deosebită. Restricțiile asupra libertății presei pot fi justificate numai prin existența unei nevoi sociale presante, care trebuie stabilită în mod convingător, iar restricția trebuie să fie proporțională cu scopul legitim urmărit de autorități. Motivele invocate de autoritățile naționale pentru a justifica necesitatea unei restricții trebuie să fie relevante și suficiente.

Necesitatea restricției într-o societate democratică

Motivele indicate de Curtea de apel au fost relevante, în sensul că articolul era capabil să influențeze rezultatul procesului penal. Pentru a stabili dacă motivele erau și suficiente, Curtea a acordat atenție faptului că jurisprudența din statele membre ale Consiliului Europei indică un punct de vedere comun. Cu privire la raportarea în presă a procedurilor judiciare, Curtea a afirmat:

Sub condiția de a nu depăși limitele impuse în interesul administrării corecte a justiției, raportarea, inclusiv comentarea procedurilor judiciare, contribuie la publicitatea acestora și aceasta este (...) în acord cu cerința din articolul 6 (1) al Convenției în sensul publicității ședințelor de judecată. Presa are datoria de a transmite astfel de informații și idei, iar publicul are dreptul de a le primi. Aceasta este cu atât mai adevărat atunci când este implicată o figură publică. (...) Astfel de persoane se supun în mod inevitabil și conștient scrutinului public exercitat atât de ziariști cât și de marele public. (par. 50)

Cu toate acestea, figurile publice sunt îndreptățite să beneficieze de dreptul la un proces echitabil, așa cum este reglementat în articolul 6 al Convenției. Ziaristii nu trebuie să facă afirmații care sunt apte să prejudicieze, cu sau fără intenție, șansele unui proces corect sau să submineze încrederea publicului în instanțele judecătorești care administrează justiția penală.

Evaluarea de către instanțele naționale a conținutului articolului în discuție a constituit o bază suficientă pentru a justifica interferența cu libertatea de exprimare. Reclamantul scrisese peste o sută de articole cu privire la cazul Androsch și își afirmase convingerea că acesta era vinovat. Stilul ales de ziarist transmitea către cititori mesajul că o instanță judecătorească penală nu putea decât să îl condamne pe dl Androsch. Evaluarea instanțelor care l-au condamnat pe ziarist a fost corectă în ceea ce privește posibilitatea ca judecătorii să citească articolul.

Curtea a observat că obișnuirea publicului cu spectacole regulate ale pseudo- proceselor în presă poate avea, pe termen lung, consecințe negative asupra acceptării faptului că instanțele judecătorești sunt forumul adecvat pentru stabilirea vinovăției sau inocenței unei persoane.

Mărimea amenzii și faptul că ziarul a fost obligat în solidar cu reclamantul la plata acesteia dovedeau că sancțiunea nu putea fi privită ca disproporțională cu scopul legitim urmărit de autorități.

Stevens contra Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord²⁸

Subiect: restricții asupra dreptului la libera exprimare

Probleme: uniforma școlară; îmbrăcămintea ca modalitate de exprimare

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare nu a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului)

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Situația de fapt:

Fiul reclamantei fusese trimis acasă de la școală pentru că nu avea cravată. Reclamanta a scris guvernatorului școlii, afirmând că alegerea îmbrăcăminții era o chestiune privată și de familie, și nu una în care școala avea dreptul să decidă. Reclamanta s-a plâns și autorității școlare locale, care i-a explicat că politica sa era de a permite guvernatorilor școlilor să decidă problema uniformelor. Apoi, reclamanta a solicitat intervenția Secretarului de Stat, care a refuzat-o pe motivul că, deși uniforma școlară nu constituia o cerință a vreunei legi, aceasta era o privită ca o chestiune de disciplină școlară și făcea parte din responsabilitatea profesorilor și a guvernatorilor școlilor.

Cu o altă ocazie, fiica reclamantei a suferit și s-a simțit umilită atunci când, la o reuniune școlară, elevii care nu purtau uniforme au fost ridicați în picioare iar modul în care arătau a fost comentat în mod nefavorabil. Aceasta s-a repetat în mai multe ocazii, dar fiica reclamantei, urmând sfatul mamei sale, nu s-a mai ridicat în picioare. Reclamanta s-a plâns autorității școlare locale, care i-a răspuns că aceasta era o chestiune internă care trebuia discutată cu guvernatorul școlii.

Reclamanta s-a adresat Comisiei Europene a Drepturilor Omului, susținând că cerința de a purta o uniformă școlară încalcă dreptul persoanei de a se exprima pe sine prin îmbrăcămintea.

Decizia:

28 Hotărârea din 03.03.1986, Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Comisia Europeană a afirmat că dreptul la libera exprimare se aplică oricărei persoane, inclusiv elevilor. În continuare, a confirmat faptul că îmbrăcămintea era o formă de exprimare:

Dreptul la libera exprimare poate include dreptul unei persoane de a-și exprima ideile prin felul în care se îmbracă.

În cazul acesta însă, Comisia a considerat că nu se dovedise faptul că, prin modalitatea de a se îmbrăca, copiii reclamantei ar fi fost împiedicați să își exprime o anumită idee ori opinie. Prin urmare, Comisia a decis că plângerea reclamantei nu releva o încălcare a dreptului la libera exprimare și a respins-o ca nefondată.

Aldo Kuijer contra Consiliului European¹

Subiect: dreptul la informații

Probleme: accesul la informații; secrete

Decizie: încălcarea dreptului de acces la informații

Jurisdicție: instanța de fond (Uniunea Europeană)

Situația de fapt:

Reclamantul, asistent universitar și cercetător în domeniul imigrației și azilului, a cerut Consiliului European acces la rapoartele privind activitățile Centrului de Informații, Discuții și Schimb de Opinii în Domeniul Azilului (CIREA) și persoane de contact pentru chestiuni referitoare la azil în statele membre. Consiliul European a refuzat divulgarea documentelor pe motiv că aceasta ar prejudicia relațiile dintre Uniunea Europeană și statele terțe și a negat existența unora din documentele solicitate. Ulterior, reclamantul a primit acces la 10 rapoarte din cele solicitate, dar accesul la alte 4 rapoarte a fost în continuare refuzat. El s-a plâns instanței.

Decizia:

Consiliul European a susținut că toate rapoartele CIREA aparțineau aceleiași categorii și aveau caracteristici similare; de aceea, a refuzat accesul la aceste rapoarte în grup, argumentând că ele conțineau "informații sensibile". Curtea a decis că Consiliul European trebuia să dovedească faptul că a făcut o evaluare asupra fiecărui raport înainte de a nega divulgarea acestora; conținutul fiecărui raport varia în mod considerabil și necesita o evaluare individuală.

Reamintind decizia din cazul *Hautala contra Consiliului European* și principiul proporționalității, Curtea a reafirmat că Consiliul European era obligat să examineze dacă accesul parțial putea fi acordat cu privire la informațiile aflate în fiecare document solicitat care nu intra în categoria restricțiilor legitime. Această operație trebuie efectuată ori de câte ori ea nu implică o cantitate nerezonabilă de muncă administrativă. Curtea a afirmat că, refuzând accesul la părțile din documentele solicitate, care nu intrau în categoria excepțiilor, Consiliul European a aplicat excepțiile într-o manieră neproporțională. Prin urmare, Curtea a constatat încălcarea dreptului de acces la informații.

1 Cazul T-188/98 [2000] ECR II-1959, instanța de fond

Heidi Hautala contra Consiliului European²

Subiect: dreptul la informații

Probleme: accesul la informații; secrete

Decizie: încălcarea parțială a dreptului la informații (în discuție fiind Decizia Consiliului European nr. 93/731 privind accesul la documentele Consiliului)

Jurisdicție: instanța de fond (Uniunea Europeană)

Situația de fapt:

Reclamantul, un membru al Parlamentului European, a cerut un raport de la Grupul de lucru privind exportul de arme convenționale. Grupul de lucru fusese constituit în cadrul Consiliului European. Raportul cerut de reclamant conținea clarificări cu privire la criteriile pentru exportul de arme.

Accesul reclamantului a fost refuzat pe motivul că raportul “conține informații extrem de sensibile a căror divulgare ar fi subminat siguranța publică.” Raportul a fost refuzat și din motive privind protejarea relațiilor internaționale întrucât, potrivit afirmațiilor Consiliului, divulgarea ar fi prejudiciat relațiile Uniunii Europene cu țări nemembre. Reclamantul s-a plâns împotriva deciziei Consiliului la instanța de fond a Uniunii Europene.

Decizia:

Dreptul la informații. Accesul la informații

Reclamantul a susținut că refuzul Consiliului de a-i acorda acces la documentele respective a fost nelegitim întrucât acele documente nu intrau în categoria celor exceptate de la acces. La rândul lui Consiliul a argumentat că Decizia 93/731 privind accesul la documentele Consiliului se referea la “documente” și nu la “informațiile” cuprinse în documente. Curtea a afirmat: “Consiliul este obligat să examineze dacă accesul parțial poate fi acordat pentru informațiile care nu intră în categoriile exceptate”. (par. 87)

Luând în considerare principiile generale ale participării democratice la treburile publice, principiul proporționalității și regula potrivit căreia restricțiile

² Cazul nr. T-14/98 [1999] ECR II-2463, instanța de fond (Uniunea Europeană)

trebuie să fie interpretate în mod strict, Curtea a conchis că în cauză Consiliul ar fi trebuit să acorde un acces parțial la informații. O excepție de la această regulă generală ar putea fi justificată numai atunci când ștergerea anumitor pasaje ar fi extrem de împovărătoare.

Excepția privind relațiile internaționale

Curtea a notat că puterea discreționară a Consiliului în a stabili dacă divulgarea ar fi prejudiciat relațiile internaționale ale Uniunii Europene era legată de responsabilitățile sale politice stabilite prin tratatul Uniunii Europene. În cazul prezent, raportul în discuție fusese întocmit de un grup intern administrativ înființat pentru a se ocupa de chestiuni din domeniul afacerilor externe și militare, iar rapoartele acestui grup au, de regulă, o circulație limitată. Raportul conținea și "schimburi confidentiale de vedere între statele membre" și fusese întocmit numai pentru uz intern. Prin urmare, excepția invocată de Consiliu cu privire la protejarea relațiilor internaționale a fost întemeiată.

Fondul Național pentru Natură din Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord contra Comisiei Europene³

Subiect: dreptul la informații

Probleme: accesul la informații; secrete

Decizie: încălcarea dreptului la informații

Jurisdicție: instanța de fond (Uniunea Europeană)

Situația de fapt:

Fondului Național pentru Natură (FNN) i s-a refuzat accesul la documentele referitoare la anchetarea posibilelor încălcări de către Irlanda ale reglementărilor legale adoptate de Comisia Europeană în domeniul mediului înconjurător. Ancheta privea construirea unui centru de vizitatori în incinta unei zone naturale protejate și folosirea fondurilor comunitare în acest scop. După ce Comisia Europeană a decis că folosirea fondurilor structurale nu a încălcat reglementările legale privind mediul, reclamantul, care făcuse lobby pentru inițierea anchetei, a cerut copii ale tuturor documentelor relevante din această anchetă. Cererea sa a fost refuzată, invocându-se excepția informațiilor privind interesele Comisiei Europene vizând în special "informațiile privind inspecțiile și actele de anchetă", precum și cele referitoare la protejarea interesului Comisiei Europene în a păstra confidențialitatea procedurilor sale.

Reclamantul a inițiat proceduri în fața instanței de fond, susținând că acest refuz constituia o încălcare a Codului de Conduită al Comisiei Europene și că nu a fost motivat.

Decizia:

Curtea a hotărât că Decizia Comisiei Europene nr. 94/90, care garantează accesul la documente, presupunea obligația instituțiilor de a oferi informații, în ciuda faptului că decizia respectivă era un document adoptat voluntar: *"Deși Decizia 94/90 conține un set de obligații pe care Comisia și le-a asumat în mod voluntar ca o regulă a organizării sale interne, aceasta [decizia] este aptă să confere terților drepturi legale pe care Comisia este obligată să le respecte"*

³ Cazul nr. T-105/95 [1997] ECR II-313, instanța de fond (Uniunea Europeană); Decizia 94/90 privind accesul public la documentele Comisiei Europene

(par. 55).

Instanța a afirmat în continuare că dreptul Comisiei Europene de a se baza pe anumite restricții legitime asupra dreptului de acces la documente era limitat: *“atunci când există un principiu general și excepțiile de la acest principiu sunt indicate, acestea trebuie să fie formulate și aplicate strict, într-o manieră care nu încalcă aplicarea regulii generale”* (par.56). Instanța a mai afirmat că *“motivele de a refuza o cerere de acces la documentele Comisiei, prevăzute ca excepții în Codul de Conduită, trebuie să fie formulate într-o modalitate care să nu facă imposibilă atingerea obiectivului transparenței”* (par.56).

Cu privire la excepția invocată de Comisia Europeană în legătură cu confidențialitatea anchetei asupra posibilelor încălcări ale legislației comunitare de către un stat membru al Uniunii Europene, Curtea a decis: *“instanța consideră că măsura păstrării confidențialității, pe care statele membre sunt îndreptățite să o aștepte de la Comisie în asemenea circumstanțe, dă dreptul de a refuza accesul la documentele privind investigațiile care pot conduce la încălcări ale regulilor procedurale, chiar și atunci când a trecut o anumită perioadă de timp de la încheierea investigațiilor, având în vedere scopul protejării interesului public [în context, interesul Comisiei și al statelor membre UE]”*.

Instanța a subliniat că în situația în care Comisia Europeană refuză accesul la un document pentru că acesta ar fi legat de o investigație, trebuie să ofere motive *“cel puțin prin referire la categoriile de documente”*. Această obligație (acum prevăzută în legea comunitară – A19) este crucială din două motive. În primul rând, permite părților interesate să evalueze motivarea măsurilor luate, dându-le posibilitatea de a decide dacă vor ataca ulterior măsurile respective. În al doilea rând, permite oricărei instanțe de recurs să stabilească dacă motivele au fost corecte și suficiente. În cazul de față, Comisia nu a oferit motive adecvate; aceasta constituie o încălcare a dreptului de acces la informații.

Gaskin contra Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord⁴

Subiect: dreptul la informații

Probleme: accesul la informații

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare nu a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului); dreptul la viață privată a fost încălcat (articolul 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului).

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Situația de fapt:

În urma morții mamei sale, reclamantul (minor la acea dată) a ajuns în întreținerea statului și, în acea perioadă, a trăit cu mai multe familii. El a susținut că în acest timp a fost supus la rele tratamente și a cerut informații cu privire la locurile și condițiile în care a fost ținut, precum și la persoanele care l-au avut în grijă.

În cursul procedurilor judiciare, reclamantul a solicitat printr-o cerere oficială accesul la evidențele scrise – care îl priveau - din acea perioadă. Autoritățile locale au refuzat sub motivul că divulgarea actelor din dosar ar fi contrară interesului public; această decizie a fost menținută în apel.

Ulterior, autoritățile locale au înființat o comisie specială menită să facă recomandări cu privire la accesul la dosarele personale ale serviciilor sociale și să investigheze plângerile de genul celei formulate de reclamant. Această comisie nu a găsit nici o dovadă care să sugereze că autoritățile locale ar fi fost neglijente în exercitarea atribuțiilor în raport cu reclamantul, dar i-a permis acestuia accesul la dosarul său, cu excepția unor documente pentru care cel care contribuise la întocmirea lor refuzase să își dea consimțământul pentru divulgare.

Reclamantul s-a plâns Curții Europene a Drepturilor Omului.

Decizia:

Curtea a considerat că documentele solicitate de reclamant priveau viața

4 Hotărârea din 7 iulie 1989, Curtea Europeană a Drepturilor Omului

privată și de familie a acestuia și a decis că plângerea reclamantului trebuia examinată din perspectiva dreptului la viață privată și nu din perspectiva libertății de exprimare.

Refuzul autorităților locale de a-i permite reclamantului accesul la dosar ridică întrebarea în ce măsură statul are o obligație pozitivă de a acorda accesul la astfel de dosare. Curtea a afirmat:

Pentru a stabili dacă o astfel de obligație pozitivă există sau nu, trebuie să [acordăm atenție] la cântărirea în mod echitabil a intereselor generale ale comunității cu cele ale persoanei (...) în acest proces de cântărire, scopurile prevăzute în paragraful 2 al articolului 8 ar putea avea o anumită importanță, deși acest text se referă numai la amestecul cu dreptul protejat de primul paragraf – cu alte cuvinte privește obligațiile negative ale statului⁵ care decurg din text... . (par. 42)

Curtea a afirmat că reclamantul avea dreptul de a primi informațiile necesare pentru a cunoaște și a-și înțelege copilăria și adolescența. Cu toate acestea, Curtea a admis și faptul că încrederea în confidențialitatea documentelor autorităților este importantă pentru primirea unor informații obiective și de încredere, precum și pentru protejarea terților. Cu privire la acest ultim aspect, un sistem ca cel de față, care condiționează accesul la documente de consimțământul autorilor lor poate, în principiu, fi considerat drept compatibil cu obligațiile legate de divulgare, dar numai dacă există o autoritate independentă care să ia decizia finală cu privire la acordarea accesului atunci când autorul unui document nu răspunde sau refuză să își dea consimțământul pentru divulgare.

În cazul reclamantului, revizuirea finală de către o autoritate independentă nu a existat. Prin urmare, Curtea a decis că dreptul la viață privată al reclamantului a fost încălcat.

5 Obligațiile negative sunt cele care impun lipsa de acțiune, respectiv obligația de a nu interfera cu exercițiul unui drept. Obligațiile pozitive sunt cele care impun acțiune, respectiv obligația de a acționa (de a face) pentru ca exercitarea unui drept să fie posibilă (nota editorului).

Gopal Siwakoti contra HMGN Ministerul pentru Resursele de Apă⁶

Subiect: dreptul la informații

Probleme: accesul la informații

Decizie: încălcarea dreptului de acces la informații

Jurisdicție: Curtea Supremă din Nepal

Situația de fapt:

Reclamantul a cerut acces la documentele privind proiectul Arun Hydro Dam, de construire a unui baraj hidro-electric în Nepal, la o dată la care construcția urma să înceapă. Mai multe surse susținuseră că încheierea contractelor referitoare la construirea barajului era asociată cu acte de corupție și că proiectul ar fi avut un impact dăunător pe termen lung asupra mediului și asupra oamenilor care locuiau în regiunea unde urma să fie construit barajul. De asemenea, existau îngrijorări cu privire la imposibilitatea țării de a suporta o asemenea povară financiară.

Accesul la documente a fost refuzat. Guvernul a argumentat că dreptul cetățenilor la informații a fost realizat prin deschiderea unei pagini de documentare și informații pe internet. Reclamantul a contestat refuzul la Curtea Supremă din Nepal.

Decizia:

Constituția prevede că fiecare cetățean are dreptul să ceară informații privind orice subiect de interes public. Obiectul și scopul acestei prevederi este de a asigura accesul la informațiile deținute de autoritățile publice într-o manieră democratică.

Având în vedere că prevederile constituționale nu conțineau nici o procedură pentru exercitarea acestui drept și că nu exista legislație de implementare, Curtea a instituit următoarea procedură:

1. Persoana care solicită informații trebuie să ceară mai întâi lista documentelor la care accesul este permis;

6 No. 4895, Decizia din 8 mai 1994, Curtea Supremă din Nepal

2. Dacă accesul nu este acordat în termen de 7 zile, persoana care a solicitat această informație poate să ceară verificarea personală a documentelor respective;
3. Dacă verificarea este aprobată, autoritatea publică respectivă trebuie să stabilească data, locul și ora pentru verificare, cu cel puțin 3 zile înainte de data stabilită. După verificare, persoana respectivă poate cere fotocopii de pe documente, pentru care i se poate cere să plătească;
4. Dacă verificarea este refuzată, aceasta trebuie să fie motivată;
5. În 7 zile de la refuzarea accesului, persoana respectivă poate cere Curții Supreme revizuirea deciziei prin care i s-a refuzat accesul.

Guerra și alții contra Italiei⁷

Subiect: dreptul la informații

Probleme: accesul la informații

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare nu a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului); dreptul la viața privată a fost încălcat (articolul 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului).

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Situația de fapt:

Reclamanții locuiau în Manfredonia, o localitate aflată la aproximativ un kilometru de o fabrică care producea chimicale pentru agricultură. Potrivit unui decret prezidențial care transpunea în legea italiană Directiva Uniunii Europene privind activitățile industriale riscante, fabrica era clasificată ca având un risc ridicat. Reclamanții au susținut că fabrica a emanat mari cantități de gaz inflamabil care ar fi putut cauza explozii. Guvernul nu a contrazis această afirmație.

Directiva Uniunii Europene cerea autorităților locale să îi informeze pe locuitori cu privire la riscurile activităților industriale respective, măsurile de siguranță luate, planurile pentru situații de urgență și procedura de urmat în cazul unui accident.

Reclamanții s-au plâns Curții Europene a Drepturilor Omului împotriva omisiunii statului italian de a-i informa asupra acestor aspecte.

Decizia:

Accesul la informații și obligațiile pozitive (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului)

În cazurile privind restricțiile asupra presei, publicul are dreptul de a primi informații, acesta fiind un corolar al funcției speciale a jurnaliștilor de a disemina informații asupra chestiunilor de interes public. Prin urmare, Guvernul are obligația negativă de a nu restrânge fluxul informațiilor care vin de la terți. Cu toate acestea, faptele acestui caz erau diferite de cazurile privind interferența guvernului cu presa, în ciuda faptului că autoritățile italiene

⁷ Hotărârea din 19 februarie 1998, Curtea Europeană a Drepturilor Omului

pregătiseră un plan pentru situații de urgență și că nu-l făcuseră cunoscut reclamanților.

Curtea a afirmat: *“Dreptul de a primi informații (...) interzice guvernului să oprească o persoană să primească informațiile pe care alții sunt dispuși să le transmită. Acest drept nu poate fi interpretat ca impunând unui stat, în circumstanțe ca cele ale cazului de față, obligații pozitive de a aduna și transmite informații din proprie inițiativă.”* (par. 53)

Prin urmare, articolul 10 nu era aplicabil.

Accesul la informații și obligațiile pozitive (articolul 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului)

Toți reclamanții au trăit la o distanță de un kilometru de fabrică și emisiile toxice ale fabricii erau deseori bătute de vânt spre casele lor. Primirea de informații de către reclamanți ar fi avut un impact asupra vieții lor personale și de familie și ar fi putut decide dacă să continue să locuiască în casele lor din Manfredonia, o localitate supusă unui mare risc în cazul unui accident la fabrică. Prin urmare, articolul 8 era aplicabil.

Curtea a reamintit că articolul 8 poate impune obligații pozitive pe seama statelor:

Cu toate că scopul esențial al articolului 8 este de a proteja persoanele împotriva amestecului autorităților publice, acesta nu include numai obligația statelor de a se abține de la astfel de interferențe: în plus față de această obligație negativă, pot exista obligații pozitive inerente respectului efectiv în legătură cu viața privată sau de familie. (par. 58)

Prin urmare, statul trebuia să adopte măsuri pentru a asigura protejarea dreptului reclamanților la respectarea vieții lor private și de familie; aceste măsuri includ transmiterea de informații. În cazul de față, reclamanții a trebuit să aștepte câțiva ani pentru informațiile esențiale care le-ar fi dat posibilitatea să evalueze riscul la care ei și familiile lor ar fi fost supuși dacă ei continuau să locuiască în apropierea fabricii. Prin urmare, statul chemat în judecată nu și-a îndeplinit obligațiile de a asigura dreptul reclamanților la respect pentru viața lor privată și de familie, contrar articolului 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

S.P. Gupta contra Președintelui Indiei⁸

Subiect: dreptul la informații

Probleme: accesul la informații

Decizie: încălcarea dreptului de a ști

Jurisdicție: Curtea Supremă a Indiei

Situația de fapt:

Cazul a inclus trei seturi de proceduri: transferul președintelui Înaltei Curți "Patna" la Înalta Curte "Madras", refuzul de a prelungi mandatul unui judecător de la Înalta Curte "Delhi" și o circulară a ministrului uniunii către toate statele. Validitatea transferului, refuzul prelungirii mandatului și circulara ministerială au fost toate atacate în instanța de judecată.

Curtea Supremă a Indiei a examinat între altele, dacă legea proteja împotriva divulgării corespondența cu privire la transferul judecătorilor dintre ministru, președintele Curții din Delhi și președintele instanțelor de judecată din India.

Decizia:

Dreptul de a ști este o componentă a libertății de exprimare garantată de articolul 19 din Constituția Indiei: *"Conceptul unui guvern transparent vine direct de la dreptul de a ști care este inclus în dreptul la libertatea de exprimare garantată de articolul 19(1)(a). De aceea, divulgarea informațiilor privind funcționarea guvernului trebuie să fie regulă, iar secretul doar o excepție justificată numai de cele mai stricte cerințe ale interesului statului. Rolul Curții este de a micșora cât mai mult posibil domeniul secret ținând seama de cerințele interesului statului și ținând cont mereu de faptul că și divulgarea servește interesului statului."* (par.234).

Dreptul de a ști este fundamental într-o societate democratică:

Din Constituție rezultă în mod evident că am adoptat o formă democratică de guvernare. Atunci când o societate a acceptat democrația drept crez, este elementar că cetățenii trebuie să știe ce face guvernul. Cetățenii au dreptul de

8 AIR (SC) 149; Curtea Supremă a Indiei; 1982.

a decide cine și pe baza căror reguli îi guvernează și sunt îndreptățiți să ceară socoteală pentru comportamentul lor celor care guvernează pentru ei. Nici un guvern democratic nu poate supraviețui fără responsabilitatea guvernanților, iar principiul de bază al responsabilității este dreptul cetățenilor la informații privind funcționarea guvernului. Oamenii pot îndeplini rolul pe care democrația li l-a atribuit și pot face democrația una efectiv participativă numai dacă știu cum funcționează guvernul. (...) Dreptul cetățenilor de a cunoaște faptele, faptele adevărate, despre administrarea țării este astfel unul din pilonii unui stat democratic. (par.232)

Curtea a conchis că nici un privilegiu nu poate fi invocat cu privire la documentele care constituie materialul pentru formarea opiniilor în domeniul numirii și transferului judecătorilor. Prin urmare, corespondența în discuție nu a fost protejată împotriva divulgării.

Herczegfalvy contra Austriei⁹

Subiect: dreptul la informații

Probleme: accesul la informații

Decizie: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare (Articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului)

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Situația de fapt:

Reclamantul este o persoană condamnată la lungi pedepse cu închisoarea. El s-a plâns Curții Europene a Drepturilor Omului că pentru lungi perioade de timp în care a fost internat în spitale psihiatrice a fost lipsit de materiale de citit și de acces la radio și televiziune. Aceste restricții se bazau pe prevederile legii spitalelor.

Decizia:

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat că aceste restricții au constituit un amestec cu dreptul reclamantului de a primi informații și că acest amestec nu a fost prevăzut de lege în sensul articolului 10 paragraful 2 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Curtea Europeană a decis că prevederile relevante din legea spitalelor erau vag formulate. Ele nu indicau explicit întinderea și condițiile exercitării puterii discreționare care se afla la originea măsurilor restrictive împotriva cărora s-a plâns reclamantul. Curtea Europeană a afirmat că precizia era cu atât mai importantă în domeniul detenției în spitale psihiatrice. În consecință, s-a constatat încălcarea articolului 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

⁹ Hotărârea din 24 septembrie 1992, Curtea Europeană a Drepturilor Omului

HunMa¹⁰**Subiect: dreptul la informații****Probleme: accesul la informații****Decizie: încălcarea dreptului la liberă exprimare****Jurisdicție: Curtea Constituțională a Coreei de Sud****Situația de fapt:**

Reclamantul s-a plâns la Curtea Constituțională împotriva refuzului unui birou local guvernamental de a-i aproba cererea de acces la un registru cu evidențe imobiliare și de copiere a unora dintre paginile acestuia. Biroul local guvernamental nu răspunsese cererii reclamantului în nici un fel. În plângere, reclamantul a susținut că refuzul i-a încălcat drepturile constituționale.

Decizia:

Refuzul nemotivat al biroului guvernamental de a permite reclamantului cercetarea și copierea unor evidențe aflate în custodia sa, a încălcat dreptul la informații al reclamantului pentru că acesta avea un interes legitim în cercetarea conținutului registrului respectiv. Acest drept este garantat în mod principial ca o componentă a libertății de exprimare și existența unei legi de implementare care să definească limitele acestui drept nu este un obstacol al exercitării dreptului. Prin urmare, refuzul de a divulga acel registru public a fost neconstituțional.

10 1 KCCR 176, HunMa 22, 1989, Curtea Constituțională a Coreei de Sud

Interporc Im-und Export GMBH contra Comisiei Europene¹¹

Subiect: dreptul la informații

Probleme: accesul la informații; secrete

Decizie: încălcarea dreptului de acces la informații (în discuție fiind Decizia nr. 94/90 a Comisiei Europene privind accesul la documentele Comisiei)

Jurisdicție: instanța de fond (Uniunea Europeană)

Situația de fapt:

Reclamantul a solicitat acces la mai multe documente ale Comisiei Europene privind controlul procedurilor pentru importuri de carne de vită de bună calitate din Argentina. Documentele au fost cerute în cursul procesului prin care reclamantul solicitase scutirea de taxe de import după ce apăruseră dovezi privind falsificarea certificatelor de autenticitate de către autoritățile argentinieni.

Comisia a refuzat accesul la documentele solicitate, între care se afla și un raport privind propriile investigații asupra falsificării certificatelor. Comisia și-a justificat refuzul invocând protejarea confidențialității procedurilor judiciare.

Decizia:

Curtea a decis că deși Comisia invocase categoria de excepții pe care s-a bazat pentru a refuza accesul, nu a indicat motive concrete. Comisia s-a referit la protejarea procedurilor judiciare fără însă a dezvolta această argumentație. Curtea a considerat aceasta omisiune ca fiind suficientă pentru a hotărî anularea deciziei Comisiei prin care se refuzase accesul la documente.

Curtea a argumentat că reclamantul nu trebuia să indice un interes anume pentru a solicita documente: *“Este clar că scopul Deciziei 94/90 este aplicarea sa în mod general cererilor de acces la documente (...) orice persoană poate cere acces la orice documente nepublicate ale Comisiei și nu i se cere să ofere un motiv pentru o astfel de cerere.”* (par.48).

¹¹ Cazul T-124/96 [1998] ECR II-231, Instanța de fond (Uniunea Europeană)

Interporc Im-und Export GMBH contra Comisiei Europene (II)¹²

Subiect: dreptul la informații

Probleme: accesul la informații; secrete

Decizie: încălcarea dreptului de acces la documente întocmite de Comisia Europeană (în discuție fiind Decizia nr. 94/90 a Comisiei Europene privind accesul la documentele Comisiei); neîncălcarea dreptului de acces la informații cu privire la documente întocmite de terți.

Jurisdicție: instanța de fond (Uniunea Europeană)

Situația de fapt:

Reclamantul a obținut anterior o hotărâre (*Interporc Im-und Export GMBH contra Comisiei Europene*) care anulase decizia Comisiei prin care aceasta refuzase accesul reclamantului la anumite documente; hotărârea fusese motivată prin lipsa indicării, de către Comisie, a unor motive concrete ale refuzului.

Ulterior, Secretarul General al Comisiei a respins încă o dată cererea reclamantului de acces la acele documente, dar de data aceasta a dezvoltat motivele refuzului, invocând atât protejarea confidențialității procedurilor judiciare cât și regula originii documentelor (atunci când Comisia nu este autoarea unui document pe care îl deține, reclamantul trebuie să ceară documentul de la emitentul acestuia).

Decizia:

Curtea a considerat că documentele solicitate făceau parte din două categorii diferite: (a) documente întocmite de Comisie pentru a fi utilizate în procedurile legale și (b) documente întocmite de alte autorități.

Cu privire la documentele din prima categorie, Comisia a argumentat că divulgarea lor ar prejudicia interesele părților din procedurile judiciare. Curtea a acceptat că "*corespondența privind acest caz, dintre Directoratul General în discuție și Serviciul Legal sau un cabinet avocațial*" ar putea intra în această categorie. Cu toate acestea, Curtea a subliniat că, în cazul de față, singurele

12 Cazul 92/98 [1999] ECR II-3521, Instanța de fond (Uniunea Europeană)

documente care intrau în prima categorie și, deci, exceptate de la divulgare, erau cele întocmite de Comisie exclusiv pentru procedurile judiciare. Documentele care existau independent de astfel de proceduri erau excluse din categoria excepțiilor: *“Excepția (...) nu poate permite Comisiei să scape de obligațiile sale privind dezvăluirea documentelor care au fost întocmite în legătură cu chestiuni pur administrative. Acest principiu trebuie respectat chiar dacă dezvăluirea unor astfel de documente în procedurile judiciare comunitare ar putea prejudicia Comisia.”* (par.42)

Curtea a adăugat: *“Interpretarea propusă de Comisie este contrară unuia dintre obiectivele esențiale ale Deciziei 94/90, acela de a da cetățenilor posibilitatea de a supraveghea mai eficient legalitatea exercitării puterii publice.”* (par. 43).

Prin urmare, Comisia a aplicat în mod greșit excepția privind protecția procedurilor judiciare.

Cu privire la documentele emise de terți, reclamantul a fost îndrumat de Comisie să le ceară direct de la instituțiile care au întocmit documentele. Curtea, referindu-se la decizia din cazul Olanda contra Consiliului European în care a stabilit că *“atâta timp cât legislația comunitară nu a adoptat reguli cu privire la accesul la documente (...) instituțiile trebuie să adopte măsuri privind procesarea unor astfel de cereri”*, a subliniat că, fiind o excepție de la regula generală a accesului, excepția originii documentelor trebuie interpretată și aplicată strict. Este în primul rând necesar să se stabilească dacă documentele solicitate nu erau întocmite de una din instituțiile Uniunii Europene. În cazul de față, autorii documentelor erau fie state membre, fie state din afara Uniunii Europene; prin urmare, Comisia a aplicat în mod corect regula orginii documentelor.

În consecință, Curtea a decis încălcarea dreptului de acces la informații numai cu privire la documentele ce fuseseră întocmite de Comisie și care existau independent de procedurile judiciare invocate.

Hakata Railway Station¹³

Subiect: dreptul la informații

Probleme: accesul la informații

Decizie: dreptul la libera exprimare nu a fost încălcat

Jurisdicție: Curtea Supremă a Japoniei

Situația de fapt:

În ianuarie 1968, 300 de studenți activiști care au demonstrat pe stradă au avut altercații cu poliția. Un student a fost învinuit de obstrucționarea exercitării autorității publice, dar a fost achitat de Curtea districtuală din Fukuoka, care a decis că polițiștii erau vinovați. Partidul Socialist Japonez și Federația Națională pentru Protecția Constituției au depus plângeri penale la Parchetul Districtual din Fukuoka împotriva acțiunilor poliției. Parchetul a decis să nu îi trimită în judecată pe polițiști. Reclamanții s-au adresat Curții Districtuale din Fukuoka care, în cursul examinării plângerii, a dispus ca un număr de patru televiziuni să prezinte instanței înregistrările știrilor în care transmiseseră incidentul. Televiziunile au apelat această decizie, dar Înalta Curte din Fukuoka a respins apelul și a menținut dispoziția instanței de fond. Recursul televiziunilor, care au invocat libertatea de exprimare, a fost respins de Curtea Supremă a Japoniei.

Decizia:

Solicitarea de a prezenta filmele nu a încălcat dreptul la libertatea de exprimare al instituțiilor de televiziune.

Examinând conținutul dreptului la libera exprimare, Curtea Supremă a afirmat că acesta include *“dreptul de a ști”*: *“În societatea noastră democratică (...) reportajele știrilor oferă adeseori materiale importante pentru ca publicul să își formeze opiniile necesare participării la guvernare și contribuie la realizarea dreptului lor de a ști.”*

13 26.11.1969, cazul nr. 68, Curtea Supremă a Japoniei

John Carvel și ziarul Guardian contra Consiliului European¹⁴

Subiect: dreptul la informații

Probleme: accesul la informații; secrete

Decizie: încălcarea dreptului de acces la informații (în discuție fiind Decizia nr. 93/731 a Consiliului European privind accesul la documentele Consiliului)

Jurisdicție: instanța de fond (Uniunea Europeană)

Situația de fapt:

Reclamantul, ziarist, a solicitat acces la mai multe documente oficiale, inclusiv la rapoartele preparatorii, stenogramele, rapoartele privind prezența și voturile, precum și deciziile Consiliului de Miniștri pentru Afaceri Sociale, ale Consiliului de Miniștri pentru Justiție și Afaceri Interne și ale Consiliului de Miniștri pentru Agricultură.

Reclamantul a primit din partea Consiliului European o parte din documentele solicitate, dar i-au fost refuzate documentele referitoare la Consiliul de Miniștri pentru Justiție și Afaceri Interne sub motivul că acestea priveau, în mod direct, deliberări interne. I-au fost refuzate și alte documente sub motivul protejării confidențialității procedurilor Consiliului.

Reclamantul a contestat refuzul Consiliului European.

Decizia:

Curtea a constatat că, pe baza regulilor interne privind accesul la documente, *“accesul la un document al Consiliului poate fi refuzat pentru protecția confidențialității procedurilor Consiliului”*. Cu toate acestea, Curtea a subliniat necesitatea efectuării unui exercițiu de comparație, prin care să fie cântărite interesul protejării confidențialității procedurilor în contrast cu interesul dezvăluirii documentelor: *“... pentru a permite publicului un acces larg la documentele Consiliului (...) Consiliul trebuie (...) să cântărească interesul cetățenilor în obținerea accesului la documentele Consiliului împotriva*

14 Cazul T-194/94 [1995], ECR II-2765, instanța de fond a Uniunii Europene

propriului interes de a menține confidențialitatea dezbaterilor sale. (par. 65)

În cazul de față, Consiliul European nu s-a conformat acestui principiu. S-a limitat la a menționa că documentele solicitate intrau într-una din categoriile pentru care accesul putea fi refuzat, fără să efectueze exercițiul de comparație. Prin urmare, Curtea a anulat decizia Consiliului European.

Leander contra Suediei¹⁵

Subiect: dreptul la informații; siguranța națională

Probleme: accesul la informații

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare nu a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului); dreptul la viața privată nu a fost încălcat (articolul 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului).

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Situația de fapt:

Reclamantul a început să lucreze ca înlocuitor temporar în postul de tehnician muzeograf la Muzeul naval din sudul Suediei. După o scurtă perioadă, i s-a comunicat că va trebui să părăsească acest post ca urmare a rezultatului unei verificări de securitate efectuată de serviciul special al poliției. Directorul l-a informat apoi că rezultatul acestei verificări i-a fost nefavorabil și că nu mai putea fi angajat al muzeului.

Reclamantul a cerut să fie informat despre motivele concedierii, deoarece conducerea muzeului ar fi trebuit să îi comunice informațiile deținute despre el de serviciul special al poliției, cel puțin verbal și sub condiția confidențialității.

Autoritățile naționale au refuzat, afirmând că nu era posibil să-i permită reclamantului accesul la dosarul său din motive de siguranță națională.

Reclamantul s-a plâns împotriva acestui refuz la Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

Decizia:

Dreptul la viața privată

Guvernul nu a contestat că documentele poliției secrete conțineau informații despre viața privată a reclamantului. Acest fapt a constituit un amestec cu viața sa privată, amestec destinat să protejeze scopul legitim al siguranței naționale. Chestiunea în discuție a fost dacă amestecul a fost “prevăzut de lege” și “necesar într-o societate democratică”.

15 Hotărârea din 26 martie 1987, Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Examinând dacă amestecul a fost “prevăzut de lege”, Curtea a reiterat principiile sale generale, dezvoltate pe baza articolului 8 din Convenție, care garantează dreptul la viața privată:

Expresia “prevăzut de lege” (...) cere pentru început ca amestecul să aibă o bază în dreptul intern. Conformarea cu legea internă nu este însă suficientă: legea respectivă trebuie să fie accesibilă persoanelor la care se referă, iar efectele sale, pentru acele persoane, trebuie să fie previzibile. (par.50)

În continuare, Curtea Europeană a afirmat:

Cerința previzibilității în contextul special al controlului secret al persoanelor care lucrează în domenii ce afectează siguranța națională nu poate fi aceeași ca în multe alte domenii. Astfel, această cerință nu înseamnă că o persoană ar trebui să poată prevedea cu exactitate ce fel de verificări vor fi făcute în privința sa de către poliția specială suedeză în eforturile sale de a proteja siguranța națională. Cu toate acestea, într-un sistem aplicabil în mod general cetățenilor, cum este cel prevăzut în Ordonanța Controlului Personalului, formularea legii trebuie să fie suficient de clară pentru a oferi indicații adecvate cu privire la împrejurările și condițiile în care autoritățile publice sunt îndreptățite să apeleze la acest fel de amestec secret și potențial periculos cu viața privată.

Pentru a stabili dacă criteriul previzibilității este îndeplinit, trebuie să fie luate în considerație instrucțiunile și practicile administrative care nu au statutul de lege, în măsura în care cei vizați sunt preveniți cu suficientă claritate asupra conținutului lor.

În plus, atunci când aplicarea legii constă în măsuri secrete, care nu sunt deschise controlului de către persoanele vizate sau de marele public, legea – spre deosebire de practicile administrative care o acompaniază - trebuie să indice cu suficientă claritate întinderea puterii discreționare conferită autorităților competente, având în vedere scopul legitim al măsurii în discuție, și să ofere persoanelor o protecție adecvată împotriva amestecului arbitrar. (par.51)

Dosarul la care reclamantul a cerut acces era format pe baza unei Ordonanțe administrative care conferea autorităților o putere discreționară largă asupra informațiilor care se introduceau în dosar. Această putere discreționară era însă supusă unei limitări constituționale importante, care cerea ca orice informație introdusă în dosar să fie legată de siguranța

națională; era interzisă introducerea informațiilor care se refereau exclusiv la apartenența la o organizație politică. În continuare, această putere discreționară era limitată de instrucțiunile guvernului, dar din trei astfel de instrucțiuni numai una fusese făcută publică și era suficient de accesibilă încât să fie luată în considerare. Finalmente, Ordonanța conținea prevederi explicite și detaliate cu privire la informațiile care puteau fi divulgate, la autoritățile la care astfel de informații puteau fi comunicate, la împrejurările în care astfel de comunicări puteau avea loc și la procedurile de urmat în astfel de situații.

Curtea Europeană a considerat că astfel, cetățenii aveau suficiente indicații cu privire la întinderea și modul de exercitare al puterii discreționare conferite autorităților răspunzătoare cu strângerea, înregistrarea și divulgarea informațiilor din sistemul de control al personalului.

În continuare, Curtea Europeană a examinat dacă amestecul cu viața privată a reclamantului a fost *“necesar într-o societate democratică”*. Curtea a reamintit că: *“noțiunea necesității implică faptul că amestecul corespunde unei nevoi sociale presante și, în special, că este proporțional cu scopul legitim urmărit de autorități”* (par. 58).

Curtea a recunoscut importanța unui sistem de control în domeniul angajărilor:

Nu este nici o îndoială cu privire la necesitatea, în scopul protejării siguranței naționale, a existenței în statele membre a unor legi prin care autorităților competente să le fie încredințate puterea de a culege și de a păstra informații despre persoane, în documente inaccesibile publicului, și de a folosi aceste informații atunci când emit evaluări privind candidații la funcții de importanță pentru siguranța națională. (par. 59)

Curtea a acceptat că statul chemat în judecată a beneficiat de o sferă largă de apreciere în stabilirea nevoii sociale presante în cazul de față și în special în alegerea mijloacelor pentru atingerea scopului legitim al protecției siguranței naționale. Cu toate acestea:

Având în vedere faptul că sistemul de supraveghere secretă pentru protecția siguranței naționale poartă cu el riscul subminării sau chiar distrugerii democrației sub motivul protejării ei, Curtea trebuie să fie satisfăcută că există garanții adecvate și efective împotriva abuzului. (par.60)

Ordonanța conținea mai multe prevederi desemnate să prevină abuzurile. Curtea a acordat o importanță specială prezenței membrilor parlamentului în consiliul de conducere al poliției naționale și supravegherii exercitate de ministrul justiției, avocatul poporului și comisia parlamentară juridică, găsind că aceste garanții erau suficiente pentru a satisface cerința “necesității într-o societate democratică” a amestecului cu viața privată.

Dreptul la informații

Reclamantul s-a plâns Curții că refuzarea accesului la dosar a constituit un amestec cu dreptul său de a primi informații și cu dreptul său la exprimarea opiniei.

Curtea a considerat că funcționarii publici nu sunt excluși de la dreptul de a-și exprima opiniile:

Dreptul de a fi recrutat în serviciul public nu este în sine recunoscut de Convenție, dar aceasta nu înseamnă că în alte privințe funcționarii publici, inclusiv cei aflați în perioada de probă, nu sunt protejați de Convenție și nu li se aplică protecția oferită de dreptul la libertatea de exprimare. (par.71)

Cu toate acestea, Curtea nu a considerat că a existat un amestec cu dreptul reclamantului de a-și exprima opiniile. El a fost numai supus unei verificări de securitate menită să stabilească dacă avea calificările personale necesare, și a fost respins din motive de siguranță națională.

Finalmente, Curtea a observat că în circumstanțele acestui caz, articolul 10 din Convenție nu oferea un drept individual de acces la dosarul conținând informații cu privire la persoana sa, și nici nu impunea o obligație în sarcina guvernului de a divulga astfel de informații.

Ministerul Afacerilor Externe contra Jobez¹⁶

Subiect: dreptul la informații

Probleme: accesul la informații; secrete

Decizie: încălcarea dreptului la informații

Jurisdicție: Consiliul de Stat¹⁷, Franța

Sumar: reclamantul a primit acces la documentele financiare din arhiva Ministerului francez al Afacerilor Externe

Situația de fapt:

Reclamantul a cerut să consulte documente financiare ale fostei concesiuni în Shanghai. Acestea erau documente ale statului francez care se aflau în arhiva Ministerului Afacerilor Externe.

Ministrul de externe a refuzat accesul reclamantului la documente sub motivul că acestea aveau un conținut privilegiat și erau supuse unui termen special de confidențialitate de 60 ani. Ministrul a argumentat că documentelor respective li se aplica o lege care restrângea accesul la documentele de stat a căror publicitate prejudicia secretele din sfera politicii externe, monetare și de datorii ale statului. O dată arhivate, aceste documente erau supuse unei perioade standard de confidențialitate de 30 ani sau unei perioade de confidențialitate "extinse" la 60 ani dacă publicarea acestora ar fi prejudiciat viața privată, siguranța națională sau apărarea țării. Ministrul de externe a invocat două decrete ale guvernului care extindeau confidențialitatea la 60 ani pentru un număr de documente listate. Lista includea documente privind negocierile financiare, monetare și comerciale cu alte țări, alături de documente privind litigiile nefinalizate care prezentau interes pentru Franța.

Reclamantul l-a chemat în judecată pe Ministrul de externe pe motiv că decizia acestuia de a refuza accesul la acele documente era "ultra vires" (excesiv).

Tribunalul administrativ din Paris a decis că refuzul era "ultra vires" și l-a

16 Doc. nr. 96246, Recueil Lebon (Conseil d'Etat), hotărârea Consiliului de Stat din 8 aprilie 1994.

17 Consiliul de Stat francez îndeplinește și funcția de instanță administrativă supremă.

anulat.

Ministrul de externe a declarat apel la Consiliul de Stat (ca instanță administrativă supremă, "Curtea").

Decizia finală:

Curtea, după ce a constatat că documentele respective aveau un conținut privilegiat pe baza legii, a examinat dacă acestea intrau în sfera de confidențialitate "extinsă" la perioada de 60 ani. Curtea a subliniat că aplicarea perioadei "extinse" de confidențialitate se aplică numai documentelor care conțin informații ce prejudiciază viața privată, siguranța națională sau apărarea țării și că legea limitează astfel, categoriile de documente față de care se aplică acest termen de confidențialitate.

Curtea a examinat în continuare dacă decretele guvernului aplicau legea în mod corect. Curtea a decis: *"Documentele listate ca prejudiciind negocierile financiare, monetare și comerciale cu alte state, alături de documentele privind litigiile nefinalizate cu alte state care sunt de interes pentru țară sau pentru persoanele fizice și juridice franceze cuprinse în lista arhivelor de stat stabilită prin decrete nu prejudiciau neapărat siguranța națională sau apărarea țării (documentele solicitate în cauză privind 'negocierile financiare, monetare și comerciale cu străinătatea', precum și 'documentele privind litigiile nefinalizate cu alte state care interesează statul sau persoane fizice ori juridice franceze' care figurează pe lista documentelor de stat arhivate stabilite [prin decrete] nu pun în mod automat în pericol siguranța statului sau apărarea țării).*

Prin urmare, Consiliul de Stat [Curtea] a decis că Ministrul de Externe a acționat în afara puterilor sale atunci când și-a întemeiat decizia de a refuza accesul la documentele arhivate exclusiv pe faptul că acestea intrau în categoria documentelor listate prin decretele executivului; acest procedeu a constituit o extindere ilegală a perioadei de confidențialitate la documente care nu prejudiciau siguranța națională sau apărarea țării.

McGinley și Egan contra Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord¹⁸

Subiect: dreptul la informații

Probleme: accesul la informații

Decizie: dreptul la un proces echitabil nu a fost încălcat (articolul 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului); dreptul la viața privată nu a fost încălcat (articolul 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului)

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Situația de fapt:

În timpul executării serviciului militar, reclamanții au fost martorii unor teste nucleare pe insula Christmas. McGinley s-a aflat la o distanță de 25 mile de locul a cinci detonări. Egan s-a aflat pe un vas poziționat la 60 mile de unul dintre locurile de detonare. În fiecare situație, reclamanților li s-a ordonat să rămână în spații deschise, să privească în altă direcție decât cea a detonării, cu ochii închiși și acoperiți. Mai târziu, ei au avut probleme de sănătate și au solicitat pensii de război invocând inabilități datorate serviciului militar. Cererile lor au fost refuzate întrucât nu exista nici o dovadă că bolile de care sufereau fuseseră cauzate sau agravate de serviciul militar. Apelurile reclamanților adresate Tribunalului de apel pentru pensii au fost respinse din același motiv.

Reclamanții s-au plâns Curții Europene a Drepturilor Omului, susținând că refuzul guvernului de a divulga dosarele de monitorizare individuală și rapoartele privind tratamentele medicale, care erau necesare stabilirii faptului că problemele lor de sănătate erau legate de expunerea la radiații în timpul serviciului militar, au constituit o negare a dreptului de acces în justiție, încălcându-le dreptul la un proces echitabil. Ei au invocat și faptul că nedivulgarea acelor documente le-a încălcat dreptul la viața privată și de familie; accesul la documentele respective i-ar fi ajutat să dovedească legătura dintre problemele de sănătate și expunerea la radiații.

Decizia:

Accesul la informații, obligațiile pozitive ale statului și dreptul la un proces echitabil

Pentru ca procedurile de pe rolul Tribunalului de apel pentru pensii să fie

18 Hotărârea din 9 iunie 1998, Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

finalizate în favoarea lor, reclamanții trebuiau să dovedească existența unei legături de cauzalitate între problemele lor de sănătate și serviciul militar în cadrul forțelor armate. Evidențele scrise, cu privire la care reclamanții au insistat că se aflau în dosarele individuale de monitorizare, erau cruciale. Curtea a afirmat că dacă un guvern deține astfel de materiale, trebuie să le divulge: *“Dacă statul chemat în judecată i-a împiedicat pe reclamanți, fără un motiv temeinic, să aibă acces la documentele aflate în posesia sa, sau în mod fals a negat existența acestora, în condițiile în care aceste documente i-ar fi ajutat să stabilească în fața Tribunalului de apel pentru pensii faptul că fuseseră expuși unui nivel periculos de radiații, dreptul la un proces echitabil prevăzut de articolul 6 paragraful 1 ar fi încălcat.”* (par. 86)

Curtea a reținut susținerea reclamanților în sensul că documente relevante ar fi fost întocmite în perioada testelor nucleare și că acestea s-ar afla încă în posesia statului, dar a observat că această susținere nu a fost dovedită. Mai mult, chiar dacă s-ar fi putut stabili că astfel de documente ar fi existat, reclamanții au avut posibilitatea să ceară Tribunalului de apel pentru pensii să solicite statului divulgarea acestora. Statul chemat în judecată a susținut că nu ar fi existat motive legate de siguranța națională pentru nedivulgarea unor astfel de documente.

În aceste condiții, nu se poate susține că statul i-a împiedicat pe reclamanți să obțină acces la orice dovadă relevantă sau că reclamanților le-a fost negat accesul efectiv la Tribunalul de apel pentru pensii sau la un proces echitabil.

Accesul la informații, obligațiile pozitive ale statului și dreptul la respectarea vieții private

Chestiunea accesului la informații – care, fie ar fi calmat temerea reclamanților cu privire la sănătatea lor, fie i-ar fi ajutat să evalueze pericolul la care fuseseră expuși - a fost legat suficient de viața lor privată și de familie în sensul articolului 8, astfel încât să conducă la aplicabilitatea acestui articol în cazul lor.

Curtea a reamintit că articolul 8 include anumite obligații pozitive din partea statului:

Cu toate că scopul articolului 8 este în esență protejarea persoanei împotriva amestecului arbitrar din partea autorităților [cu viața sa privată], aceasta nu înseamnă numai obligația statului de a se abține de la un astfel de amestec: în plus față de această obligație negativă primordială, pot exista obligații pozitive inerente respectării efective a vieții private sau de familie. Pentru a stabili dacă astfel de obligații există sau nu, Curtea va cântări în mod echitabil interesul

general al comunității cu interesele persoanei sau persoanelor în discuție. (par. 98)

Reclamanții au avut un interes real pentru accesul la documentele care conțineau informații ce ar fi putut să-i ajute în stabilirea nivelului de radiații în zonele unde s-au aflat. Cu toate acestea, Curtea a afirmat că nu crede că rapoartele medicale individuale, dacă au fost întocmite, mai existau. De asemenea, Curtea a susținut că inexistența unor dosare de monitorizare era clară întrucât monitorizări individuale nu au avut loc.

Din aceste motive, Curtea a făcut o distincție între acest caz și *Guerra și alții contra Italiei* (hotărârea din 10.02.1998) unde nu a existat nici o dispută cu privire la faptul că a existat un risc pentru reclamanți datorită fabricii în discuție și că autoritățile dețineau informații relevante pentru evaluarea aceluia risc.

Documentele rămase în discuție au fost cele care priveau nivelul general de radiații din zona insulei Christmas în timpul testelor, iar acestea nu au fost supuse unei clasificări legate de siguranța națională. Există o obligație pozitivă cu privire la informațiile din aceste documente:

Atunci când guvernul se angajează în activități riscante, ca cele din cazul de față, care ar putea ascunde efecte negative asupra sănătății persoanelor implicate în astfel de activități, respectul pentru viața privată și de familie garantat de articolul 8 cere stabilirea unor proceduri efective și accesibile care să permită persoanelor afectate să obțină toate informațiile relevante și reale. (par. 101)

Curtea a constatat că această obligație pozitivă a fost îndeplinită în cazul de față prin existența unei proceduri prevăzute de normele Tribunalului de apel pentru pensii, care, dacă ar fi fost folosită, le-ar fi permis reclamanților să obțină documentele privind nivelul general de radiații de pe insula Christmas din perioada în discuție.

Prin urmare, nu a existat o încălcare a articolului 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Ministrul de Interne contra Bavoil¹⁹

Subiect: dreptul la informații

Probleme: accesul la informații

Decizie: încălcarea dreptului la informații

Jurisdicție: Curtea Administrativă de Apel din Marsilia, Franța

Rezumat: Reclamantul a primit acces la un document administrativ al Ministerului Apărării Naționale care conținea informații cu privire la o procedură disciplinară inițiată împotriva lui.

Situația de fapt:

Reclamantul era căpitanul ofițerilor din armata terestră. El a fost supus unei anchete disciplinare interne la finalul căreia, printr-un raport întocmit de inspectorul general al armatei terestre, s-a recomandat transferul său pe o altă funcție.

Reclamantul s-a adresat Comisiei pentru accesul la documente administrative, cerând să îi fie comunicat raportul. Comisia i-a acordat accesul la acest document sub condiția aprobării de către ministrul apărării. Prin faptul că nu a răspuns cererii în termenul prevăzut, ministrul a refuzat implicit accesul reclamantului la acest document. Reclamantul l-a chemat în judecată pe ministrul apărării sub motivul că refuzul implicit era ultra vires (excesiv). Tribunalul administrativ a decis că refuzul era ultra vires și l-a anulat.

Ministrul apărării a declarat apel la Curtea Administrativă de Apel din Marsilia.

Decizia:

Curtea a decis că, potrivit legii, raportul întocmit de inspectorul general după audierea unui ofițer supus unei sancțiuni administrative era un document administrativ apt să fie comunicat persoanei respective.

Mai mult, Curtea a subliniat că ministrul apărării nu a susținut că documentul

19 12.11.1998, Documentul nr. 97MA05013, Curtea Administrativă de Apel din Marsilia, Franța.

În discuție era confidențial și nu a dovedit că accesul la acel document ar fi prejudiciat deliberările secrete ale oficialilor guvernului sau ale autorităților administrative. Singurul argument oferit de ministrul apărării a constat în faptul că accesul ar fi prejudiciat deliberările secrete ale oficialilor guvernului în aceeași măsură în care ar fi îngădit libertatea de exprimare a inspectorului care l-a scris. Respingând acest argument, Curtea a afirmat:

Efectul posibil al divulgării conținutului documentului cu privire la natura relațiilor dintre ministrul apărării și colaboratorii săi, chiar dacă ar fi stabilit, nu constituie în sine un motiv suficient pentru a justifica refuzarea accesului [reclamantului la documentul respectiv].

Curtea a decis că raportul inspectorului general era un document administrativ apt să fie comunicat reclamantului. Posibila prejudiciere a deliberărilor private ale oficialilor guvernului sau ale autorităților executive nu a fost un motiv valabil pentru refuzarea accesului.

Regatul Olandei si Gerard van der Wal contra Comisiei Europene²⁰

Subiect: dreptul la informații

Probleme: accesul la informații; secrete

Decizie: încălcarea dreptului de acces la informații (în discuție fiind Decizia nr. 94/90 a Comisiei Europene privind accesul la documentele Comisiei)

Jurisdicție: Curtea Europeană de Justiție (Uniunea Europeană)

Situația de fapt:

Reclamantul - cetățean belgian - și un avocat specializat în cazuri de competiție în Comunitatea Europeană au cerut copii ale corespondenței dintre Comisia Europeană și autoritățile naționale, inclusiv instanțe de judecată, privind aplicarea legii comunitare.

Cererea a fost refuzată sub motivul că dezvăluirea corespondenței ar prejudicia interesul protejării procedurilor judiciare.

Instanța de fond a decis în favoarea Comisiei Europene, în sensul că aceasta putea în mod legitim să refuze accesul la documentele care au fost produse în cursul și în contextul procedurilor judiciare.

Reclamantul – cu suportul unui stat membru al Uniunii Europene - a declarat recurs la Curtea Europeană de Justiție.

Decizia finală:

Curtea Europeană de Justiție a recunoscut că dreptul oricărei persoane la un proces echitabil, garantat de dreptul internațional, înseamnă că “atât instanțele de judecată naționale cât și cele comunitare erau libere să aplice propriile reguli de procedură” și “în special dreptul la un tribunal independent de puterea executivă”.

Cu toate acestea, Curtea nu a fost de acord cu prima decizie în sensul că

20 Cazurile reunite C-174/98 P și C-189/98 P (2000) ECR I-1 (Curtea Europeană de Justiție a Comunității Europene)

instanța care judecă un litigiu ar fi în mod necesar singura instituție îndreptățită să acorde acces la documentele din procedurile privind acel litigiu. Documentele puse la dispoziție de Comisia Europeană instanțelor de judecată naționale sunt de regulă documente aflate deja în posesia Comisei Europene. Chiar dacă sunt redactate pentru anumite proceduri judiciare, ele se bazează deseori pe documente anterioare care au examinat aceeași chestiune. De asemenea, ele pot conține o opinie generală a Comisiei fără referiri la faptele unei cauze aflate pe rolul instanțelor judecătorești. Accesul la aceste documente nu ar aduce în mod necesar prejudicii interesului de a menține independența instanțelor și confidențialitatea procedurilor judiciare. Comisia ar fi trebuit să examineze situația fiecărui document solicitat.

Curtea a indicat principiul general, afirmând că accesul poate fi refuzat numai în acele cazuri în care Comisia a produs un *“raport de analiză (...) pe baza datelor furnizate de instanța națională”* sau atunci când acționează ca un *“consilier legal sau financiar al instanței naționale”* (par.25-26).

În continuare, Curtea a argumentat:

Funcția Comisiei nu este îndeplinită doar prin refuzarea oricărei cereri de acces la documentele în discuție. Respectarea procedurilor naționale este protejată suficient din moment ce Comisia se asigură că divulgarea documentelor nu constituie o încălcare a legii naționale. În cazul în care există dubii, Comisia trebuie să consulte instanța națională și să refuze accesul numai dacă aceasta obiectează la divulgarea documentelor. (par.28)

Din aceste motive, Curtea a decis că, în cauză, dreptul de acces la informații a fost încălcat.

Rothmans International BC contra Comisiei Europene²¹**Subiect: dreptul la informații****Probleme: accesul la informații; secrete****Decizie: încălcarea dreptului la informații****Jurisdicție: instanța de fond (Uniunea Europeană)****Situația de fapt:**

Reclamanta, secțiunea daneză a unei companii internaționale de tutun, a solicitat Comisiei Europene accesul la mai multe documente, inclusiv la rapoartele ședințelor Comitetului Codului Vamal – Secțiunea Tranzit (Comitetul) începând cu aprilie 1995.

Comisia a transmis o parte din documentele Comitetului, dar nu și rapoartele ședințelor Comitetului sub motivul că nu era autoarea acestora. Cu toate că rapoartele întâlnirilor fuseseră scrise de angajați ai Comisiei, ele fuseseră adoptate de Comitet. Comitetele – ca și cel în discuție - au rolul de a aplica sarcinile legislative ale Comisiei. Comitetele sunt formate din reprezentanți ai statelor membre și sunt conduse de un reprezentant al Comisiei. În cazul de față, Comisia a argumentat că autorii documentelor sunt Comitetele, iar documentele acestora sunt separate de cele ale Comisiei. De aceea, în conformitate cu regula potrivit căreia Comisia nu poate acorda acces la documentele aflate în posesia sa, dar create de alți autori (regula “originii documentelor”), reclamantul ar fi trebuit să se adreseze direct Comitetului.

Reclamanta a susținut că aceste comitete trebuie privite ca părți ale Comisiei, întrucât ele asistă Comisia în exercitarea funcțiilor sale. Reclamanta a contestat decizia Comisiei în fața instanței de fond a Uniunii Europene.

Decizia:

Curtea a examinat dacă accesul la documentele Comitetelor ar trebui considerat dependent de comisie și respectând aceleași obligații ca și Comisia. Curtea a stabilit mai întâi că regula “originii documentelor”, fiind o excepție de

21 Cazul nr. T-188/97 [1999] ECR II-2463, instanța de fond (Uniunea Europeană)

la regula generală a accesului la documente, trebuia interpretată și aplicată strict. A examinat apoi dacă aceste comitete puteau fi tratate în mod distinct și independent de Comisie. Curtea a observat că Comitetele nu aveau un suport administrativ propriu, nici buget independent, nici arhive proprii, nici sedii și nici măcar adrese proprii. Prin urmare, Comitetele nu puteau fi privite ca “alte instituții comunitare în sensul Codului de Conduită al Comisiei.” Comitetele nu erau nici persoane juridice, nici state membre sau vreo altă instituție națională ori internațională și, prin urmare, nu li se putea aplica regula “originii documentelor.” În consecință, Comitetele făceau parte din Comisie. Constatând că numărul Comitetelelor era mare și că acestea îndeplineau sarcini substanțiale, Curtea a afirmat:

Refuzul accesului la rapoartele ședințelor numeroaselor Comitete ar conduce la o restricție considerabilă asupra accesului la documente (...) o asemenea restricție nu este compatibilă cu scopul dreptului de acces la informații. (par.61)

Prin urmare, refuzul de a acorda acces la documentele respective a constituit o încălcare a dreptului de acces la informații.

Svenska Journalistförbundet contra Consiliului Uniunii Europene²²

Subiect: dreptul la informații

Probleme: accesul la informații; obstrucționare/sistem judiciar

Decizie: încălcarea dreptului de acces la informații (în discuție fiind Decizia Consiliului European nr. 93/731 privind accesul la documentele Consiliului)

Jurisdicție: instanța de fond (Uniunea Europeană)

Situația de fapt:

După intrarea Suediei în Uniunea Europeană, *Svenska Journalistförbundet*, un sindicat suedez al ziariștilor, a decis să testeze regulile privind accesul la documentele Uniunii Europene atât la nivelul instituțiilor Uniunii Europene cât și în Suedia.

Sindicatul a solicitat de la guvernul suedez 20 de documente ale Uniunii Europene și a primit 18 din acestea. A cerut apoi aceleași documente direct de la instituțiile Uniunii Europene și a primit 2. Refuzul divulgării restului de documente a fost justificat prin motive legate de confidențialitatea procedurilor.

Sindicatul ziariștilor s-a adresat apoi printr-o cerere Consiliului European și a primit încă 2 documente, dar Consiliul a refuzat divulgarea celorlalte 16 pe motivul că aceasta *“ar prejudicia siguranța publică și pentru că priveau procedurile Consiliului (...) și prin urmare erau confidențiale.”*

Sindicatul s-a adresat instanței de fond a Uniunii Europene. Înainte de adoptarea unei hotărâri, reclamantul (sindicatul) a pus pe Internet documentele respective plus documentele prezentate de Consiliu în apărarea sa.

Decizia:

Dreptul la informații / Accesul la informații

Curtea a decis că nu era necesar ca reclamantul să prezinte motivele pentru care dorește accesul la anumite informații. A menționat că scopul transparenței legislative era de a permite cel mai larg acces posibil la documente, pentru a întări caracterul democratic al instituțiilor. Accesul ar fi restrâns în mod

22 Case T-174/95 [1998] ECR II-2289, instanța de fond (Uniunea Europeană)

nejustificat dacă reclamantii ar trebui să justifice cererile de informații.

Consiliul European a argumentat că divulgarea era interzisă pe motive legate de siguranța publică și confidențialitatea procedurilor (inclusiv a opiniilor exprimate de membrii Consiliului).

Curtea a decis că, deși Consiliul European a indicat categoriile generale de excepții aplicabile în acest caz, nu a oferit motive specifice și concrete care să dovedească de ce divulgarea ar fi prejudiciat siguranța publică. Curtea a observat că, în cazul de față, prezentarea unor astfel de motive ar fi fost posibilă fără dezvăluirea conținutului documentelor. Curtea a mai notat că prezentarea unor motive concrete era importantă, mai ales atunci când excepțiile generale se bazează pe motivații de tipul “siguranței publice”.

Acest concept acoperă atât siguranța internă a statului membru cât și siguranța sa externă (...) conceptul ar putea acoperi și situațiile în care accesul public la anumite documente ar obstrucționa încercările autorităților de a preveni activități infracționale, așa cum a argumentat reclamantul. (par. 121)

Lipsa indicării unor motive concrete constituie o încălcare a dreptului de acces la informații.

Internet

Reclamantul a pus pe Internet mai multe documente referitoare la acest caz, inclusiv documentele prezentate de Consiliul European în apărarea sa.

Curtea a decis că aceasta a constituit un abuz al procesului, invocând principiul general care statuează că părțile din procedurile judiciare au dreptul să își apere interesele fără influențe exterioare și, în special, fără influențe din partea publicului.

A contra B (o companie de presă) și C¹**Subiect: viața privată****Sanctiunea: interzicerea publicării****Decizia: violarea dreptului la libera exprimare (decizie luata în unanimitate)****Jurisdicția: Marea Britanie (Curtea de Apel a Angliei și Țării Galilor)****Pe scurt:**

Ziarul B a declarat recurs împotriva hotărârii primei instanțe prin care i s-a interzis publicarea unui articol despre relațiile adulterine ale unui fotbalist profesionist.

Faptele:

Reclamantul, un fotbalist profesionist, a întreținut relații adulterine cu două femei, C. și D. Ambele și-au vândut povestea "aventurii" unui ziar. Pentru ca soția sa să nu afle de adulter, fotbalistul s-a adresat instanței cu o cerere de interzicere a publicării celor două povestiri. Prima instanță a admis cererea, motivând în esență că: protecția vieții private, care presupune protecția informațiilor privind relațiile sexuale din cadrul căsătoriei, trebuie extinsă și la cele din afara căsătoriei având în vedere realitatea actuală în care se desfășoară relațiile sexuale. Există o diferență foarte mare între a face cunoscute informațiile familiei sau prietenilor și a le oferi presei. Reclamantul (fotbalistul) are dreptul la respectarea vieții private și acestui drept nu i se poate opune un interes public de a tipări acele povestiri.

Cu toate acestea, prima instanță a permis prin aceeași hotărâre ca partenera relației adulterine (C.) să dezvăluie aceasta relație atât prietenilor săi, cât și soției fotbalistului. Cealaltă parteneră (D.) nu a fost implicată în aceste proceduri.

Ziarul a făcut recurs, motivând că prin interzicerea publicării a fost încălcată libertatea de exprimare.

Decizia:

1 A v. B (a company) and C, [2002] EWCA Civ 337, 11 March 2002, Court of Appeal (United Kingdom)

Curtea consideră că speța implică o comparație între dreptul la respectarea vieții private și dreptul la libera exprimare, ambele protejate de instrumentele internaționale ale apărării drepturilor omului. Între cele două drepturi există o opoziție - dreptul la viața privată presupune o abordare generoasă a situațiilor în care intimitatea este protejată, pe când dreptul la libertatea de exprimare funcționează în sens invers. Instanțele de judecată trebuie să realizeze un echilibru între cele două importante drepturi.

Curtea observă că de la introducerea în Marea Britanie a legislației drepturilor omului, litigiile în acest domeniu au devenit mult mai răspândite. Având în vedere natura activității jurnalistice, cazurile aduse în fața justiției trebuia judecate în foarte scurt timp. Părțile implicate căutau sprijinul justiției în stabilirea principiilor generale aplicabile în astfel de cazuri. De aceea justiția a propus următoarele principii:

Dacă se admite o cerere de interzicere a publicării unui articol, aceasta nu trebuie să fie un act discreționar al judecătorului, ci trebuie să fie rezultatul unei dezbateri de substanță.

Se va avea în vedere dacă prin respingerea unei cereri de interzicere a publicării, cerere formulată pentru a proteja viața privată, solicitantul nu este lipsit de singurul remediu eficient. Oricum, la apreciere se va ține cont de dreptul celeilalte părți la libera exprimare.

(...)

Împrejurarea că interdicția publicării va împiedica libertatea de expresie a celorlalți și, în special, libertatea presei este o problemă de importanță specială (...). Orice restricție la adresa presei trebuie să fie justificată, deoarece, în mod inevitabil, această restricție va influența aptitudinea presei de a-și îndeplini rolul pe care-l are în societate. Acest principiu se aplică independent de faptul dacă o anumită publicație răspunde sau nu unui interes public. Existența unei prese libere este un lucru necesar prin el însuși și orice restrângere a acestei libertăți trebuie justificată. În acest sens, cităm din motivarea judecătorului Hoffmann LJ în cazul R împotriva Central Independent Television, [1994] 3 All ER 641 at 652, 653, [1994] Fam 192 at 203, 204:

<<(…) publicațiile pot provoca suferințe inutile, supărare și prejudicii unor persoane sau chiar unor interese publice. Dar o libertate care este limitată la ceea ce judecătorii cred că este "responsabil" sau de interes public nu este libertate. Libertate înseamnă dreptul de a publica lucruri despre care guvernul

și judecătorii cred, chiar dacă bine motivat, că nu ar trebui publicate. Ea înseamnă dreptul de a spune lucruri pe care "oamenii cu gândire justă" le consideră periculoase sau iresponsabile. De la această libertate nu pot exista decât excepții clar definite prin lege (...) Principiul că presa este liberă atât de controlul guvernamental, cât și de cel judecătoresc este mai important decât un caz anume.>>

Faptul că (...) se cere Curții să examineze în special care este interesul public care ar justifica publicarea unui articol nu înseamnă că aceasta dă dreptul Curții să restrângă libertatea presei pe motiv că nu există un interes public identificabil legat de publicarea vreunui articol (...). Fără a ține cont de calitatea unui articol care urmează să fie publicat, primul lucru pe care trebuie să-l facă instanța este să nu se împiedice publicarea lui. Orice împiedicare a publicării trebuie să fie justificată.

(...)

În majoritatea cazurilor, întrebarea dacă există un interes susceptibil de a fi apărat printr-o cerere de protecție a vieții personale nu trebuie să devină subiectul unei discuții amănunțite. Un astfel de interes cu caracter personal trebuie să existe, dar, de regulă, răspunsul la această problemă este evident. În acele cazuri în care răspunsul nu este evident, el va fi adesea inutil. Aceasta deoarece cu cât este mai puțin convingătoare cererea de protecție a vieții private, cu atât mai mult balanța va înclina în favoarea libertății de exprimare. Avantajul de a nu trebui să distingi între o acțiune publică și una privată la soluționarea unui caz dificil rezultă din motivarea lui Gleeson CJ în cazul Australian Broadcasting Corp împotriva Lenah Game Meats Pty Ltd., (2002) 185 ALR 1. El a explicat dificultatea de a face deosebire între o informație de interes public și o informație privind viața particulară, afirmând:

(42) Nu există o linie clară de demarcație între ce ține de viața particulară și ce nu. Folosirea termenului „public“ este adesea o metodă convenabilă de contrast [cu „privat“], dar există multe situații care nu se încadrează nici în sfera a ceea ce este strict public și în cea a ce este strict privat. O activitate nu are caracter privat doar pentru simplul motiv că nu se desfășoară în public. Pentru ca un act să fie privat, nu este suficient ca el să se producă pe o proprietate privată și să beneficieze de protecția împotriva ochiului public pe care o are proprietatea respectivă, protecție determinată de natura activității, a locației și a modului în care este administrată de proprietar. Anumite informații cu privire la o persoană, cum ar fi informațiile privind starea sănătății, relațiile personale sau starea financiară pot fi cu ușurință calificate ca privind viața personală; așa

cum e posibil ca o persoană rezonabilă, care respectă standardele actuale ale moralei și comportamentului, să considere că multe alte genuri de activități ar trebui să aibă caracter privat. Cerința ca dezvăluirea, luarea la cunoștință a informației sau supravegherea comportamentului să fie deosebit de ofensatoare pentru o persoană rezonabilă cu sensibilitate medie este în multe cazuri un test practic și util pentru a stabili caracterul privat, personal.

Aceeași este situația și în cazurile în care interesul public este invocat împotriva unei hotărâri prin care se interzice publicarea unui articol. Am stabilit deja că și atunci când nu există un interes public pentru ca un articol să fie tipărit, restrângerea libertății de exprimare [prin interzicerea aceluși articol] trebuie să fie motivată, trebuie să aibă o justificare. Totuși, existența unui interes public pentru apariția aceluși articol e un argument serios pentru respingerea cererii de interzicere a publicării. Iar în majoritatea situațiilor va fi evident dacă interesul public există sau nu. În cazurile din "zona gri" [în care nu este evidentă natura interesului], interesul public, dacă există, nu poate juca un rol decisiv. În consecință, în cazurile dificile "de graniță" [în care natura interesului nu este evidentă] judecătorii nu trebuie să se implice în analize amănunțite pentru a stabili dacă este implicat interesul public. Cazurile "de graniță" pot fi rezolvate fără a stabili dacă există un interes public pentru tipărirea articolului. În orice caz, invocarea precedentului nu este utilă. Specificul fiecărui caz este atât de diferit încât o hotărâre judecătorească dintr-un caz este puțin probabil să prezinte relevanță în alt caz, deși poate exemplifica un tip de abordare a cazului.

Cerința existenței unei relații confidentiale nu ar trebui să creeze probleme în ceea ce privește definiția legală. Dificultatea va fi în ceea ce privește aprecierea faptelor. O obligație de păstrare a confidențialității se va naște atunci când o persoană, subiect al obligației, se află în situația în care știe sau trebuia să știe că persoana cealaltă din relație așteaptă în mod rezonabil ca intimitatea să-i fie protejată. Aria situațiilor în care o astfel de protecție trebuie acordată este, în consecință, extinsă. Evident, caracterul confidențial al relației poate fi stabilit explicit de părți. Adesea, acest caracter va trebui dedus din situația de fapt. Existența unei obligații de păstrare a confidențialității și asigurarea respectării ei vor fi hotărâte de instanțe în raport de toate împrejurările concrete ale relației dintre părți la momentul pretinsei periclitării sau încălcări a obligației de confidențialitate.

Dacă se comite o intruziune într-un domeniu pe care o persoană rezonabilă îl consideră ca făcând parte din viața personală, acea intruziune îi dă dreptul

la o acțiune în instanță pentru respectarea vieții private, cu excepția cazului când intruziunea poate fi justificată. Introducerea de mijloace de ascultare în casa cuiva sau folosirea altor mijloace tehnice de supraveghere constituie exemple evidente ale unei astfel de intruziuni. Dar faptul că informația este obținută prin activități ilegale nu înseamnă că publicarea ei ar trebui interzisă în mod obligatoriu pe motivul încălcării intimității. În funcție de natura activității ilegale, pot fi folosite alte remedii [decât interzicerea publicării]. Pe de altă parte, faptul că au fost folosite mijloace ilegale pentru obținerea informațiilor ar putea fi un factor hotărâtor când se analizează exercitarea dreptului.

Mai dificilă este situația în care pretinsa încălcare a vieții private se produce atunci când un terț primește informația de la una dintre părțile implicate în relația confidențială. O astfel de situație este cea în care două persoane întrețin o relație adulterină. Dacă una dintre ele vrea să își exercite dreptul la libera exprimare, ea va afecta dreptul celeilalte la protecția vieții private. De exemplu, ca în prezentul caz, unul dintre cei doi implicați în relația sexuală relatează presei, fără acordul celuilalt, despre această relație. În astfel de situații, conflictul dintre dreptul la viața privată și dreptul la libera exprimare este foarte mare.

În cazul în care părțile nu sunt căsătorite (dacă sunt, raționamentul prezintă un anumit specific) faptul că numai o parte mai dorește să păstreze confidențialitatea nu stinge acest drept la confidențialitate, însă îl compromite. Odată cu recunoașterea statutului special al unei căsătorii încheiate conform legii, tribunalele, ținând cont de situația actuală, trebuie să recunoască și să dea importanța cuvenită și categoriei mai diverse de relații care există în prezent. În mod evident, cu cât relația va fi mai stabilă, cu atât va fi luată mai atent în considerare.

Când persoana este o figură publică, ea are dreptul la respectarea vieții private în anumite condiții. O figură publică este îndreptățită să aibă o viață privată. Totuși, această persoană trebuie să admită că, datorită poziției sale publice, va trebui să se aștepte și să accepte ca acțiunile sale să fie urmărite cu mai mare atenție de presă. Chiar și faptele banale ce se referă la o figură publică pot să fie de mare interes pentru cititori și pentru celelalte persoane care urmăresc presa [telespectatori, ascultători etc.]. O conduită care în cazul unui individ obișnuit nu este subiectul potrivit pentru un comentariu public, poate să fie un bun subiect în cazul unei figuri publice. Figura publică trebuie să-și mențină o conduită la cele mai înalte standarde, iar publicul este îndreptățit să ceară aceasta. Conduita unei figuri publice joacă rolul unui

exemplu, care poate fi urmat de ceilalți. Figura publică poate impune o modă, un tip de comportament. Chiar dacă urmărești sau te ferești de publicitate, poți deveni un subiect al atenției publice. Dacă ai urmărit publicitatea, atunci ai foarte puține motive să obiectezi împotriva intruziunilor în viața privată care urmează publicității câștigate.

În multe situații de acest gen ar fi o exagerare să se susțină că există un interes public pentru difuzarea informației. Ar fi mult mai exact să se spună că publicul este interesat să afle acea informație, interes care este de înțeles și, prin aceasta, legitim. Acest raționament ar putea fi avut în vedere de instanțe la soluționarea unui caz. Instanțele nu trebuie să ignore faptul că dacă ziarele nu publică informațiile de care este interesat publicul, numărul ziarelor va scădea, ceea ce nu corespunde interesului public. Lucrurile sunt valabile și pentru restul presei, alta decât cea scrisă.

De ajutor în dificila sarcină de a realiza un echilibru între cele două drepturi [la viața privată și la libera exprimare] sunt principiile enunțate în Rezoluția nr. 1165 din 1998 a Consiliului Europei. Ne referim la paragrafele 6-12, în care se prevede:

“6. Adunarea [Parlamentară a Consiliului Europei] este conștientă că viața privată este adesea invadată, chiar și în țări cu legislație specială de protecție, deoarece viața privată a devenit o marfă foarte profitabilă pentru anumite categorii de presă. Victime sunt, de regulă, figurile publice, deoarece detaliile din viața lor privată cresc tirajul/audiența. În același timp, figurile publice trebuie să recunoască faptul că poziția specială pe care o ocupă în societate – în majoritatea cazurilor, poziție pe care și-au ales-o - aduce după sine, în mod automat, creșterea presiunilor asupra vieții lor private.

7. Figurile publice sunt persoane care ocupă funcții publice și/sau folosesc resurse publice și, mai pe larg vorbind, toți cei care joacă un rol în viața publică, fie în politică, fie în economie, artă, sferă socială, sport sau în orice alt domeniu.

8. Adesea, printr-o interpretare unilaterală a libertății de exprimare, care este garantată în articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, se susține că presa invadează viața privată a oamenilor cu justificarea că este dreptul cititorilor să fie informați cu privire la figurile publice.

9. Anumite fapte din viața privată a figurilor publice, în special politicieni, pot să fie, într-adevăr, de interes pentru cetățeni și, în consecință, îi îndreptătesc pe cititori – care sunt și alegători - să fie informați cu privire la acele fapte.

10. În consecință, este necesar să se găsească o metodă de a echilibra

exercițiul a două drepturi fundamentale, ambele garantate de Convenția Europeană a Drepturilor Omului: dreptul oricărei persoane la respectarea vieții private și dreptul la libera exprimare.

11. Adunarea reafirmă importanța dreptului oricărei persoane la respectarea vieții private și a dreptului la libera exprimare, drepturi fundamentale pentru o societate democratică. Nici unul dintre aceste drepturi nu este absolut și nici subordonat celuilalt, deoarece au valoare egală.

12. Cu toate acestea, Adunarea semnalează că dreptul la viața privată garantat de articolul 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului nu ar trebui să protejeze individul doar împotriva intruziunilor autorităților publice, ci și împotriva intruziunilor altor persoane private sau instituții, inclusiv presa.”

Pentru a realiza un echilibru între interesele celor două părți, instanțele nu ar trebui să se comporte ca și cenzori sau arbitri ai bunului gust. Aceste atribuții revin altora. Dacă nu există un motiv clar pentru împiedicarea publicării, nu are importanță faptul că articolul are un stil care depășește ceea ce instanța consideră ca acceptabil. Dacă articolul conține neadevăruri, legea permite interzicerea publicării. Faptul că articolul va avea sau nu un conținut plăcut nu trebuie să conteze la judecarea unei cereri de interzicere a publicării, dacă problema interzicerii nu privește informația în sine.

Reglementarea respectării vieții private dintr-un cod de conduită este numai unul dintre factorii care vor fi luați în seamă de instanțe. Codul de conduită al Comisiei pentru plângerile privind presa prevede că:

“Este esențial pentru funcționarea unei legi ca ea să fie respectată nu numai în litera, ci și în spiritul său. Codul de conduită nu trebuie interpretat de o manieră care să compromită prevederile care se referă la respectarea drepturilor persoanei, dar nici atât de larg încât să împiedice publicarea când există un interes public (...)

3. Viața privată

(i) Fiecare are dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului, sănătății și corespondenței. Este de așteptat ca o publicație să justifice ingerințele în viața privată a unei persoane, când sunt făcute fără acordul acesteia. (ii) Folosirea teleobiectivului pentru a fotografia persoane aflate în spații private, fără consimțământul lor, este inacceptabilă. Notă – Constituie spații private proprietățile publice sau private cu privire la care există așteptarea rezonabilă ca să aibă caracter privat.

4. Hărțuirea

(...) Nu pot fi fotografiate, fără consimțământul lor, persoane care se află în

spații private (așa cum au fost defintie la pct.3); nu trebuie insistat în a telefona, a întreba, a urmări sau a fotografia persoane, după ce acestea i-au cerut autorului amintitelor acțiuni să înceteze; nu trebuie rămas pe proprietatea unei persoane după ce aceasta a cerut părăsirea ei, iar urmărirea persoanei trebuie să înceteze...

Interesul public

(...) Interesul public include: (i) Descoperirea sau demascarea unei infracțiuni sau a unei fapte grave. (ii) Protecția sănătății sau siguranței publice. (iii) Protejarea publicului de a fi înșelat, prin vorbe sau fapte, de către persoane fizice sau juridice.”

Instanțele s-ar putea să aprecieze ca binevenite aceste principii din codul de conduită. În același timp, trebuie avute în vedere și precizările făcute de Brooke LJ în cazul Douglas împotriva Hello! Ltd [2001] 2 All ER 289 at 313–314, [2001] QB 967 at 994 (para 94), din care cităm:

“Consider că din existența acestor prevederi statutare coroborată cu actuala redactare a codului vieții private rezultă că în toate cazurile în care se pune problema libertății de exprimare în context jurnalistic, literar sau artistic este hotărâtor să fie acordată o atenție specială oricărei încălcări a vieții private, mai ales când lipsește interesul public așa cum e el definit în preambulul codului. Un ziar care încalcă viața privată are șanse să invoce că libertatea de exprimare este limitată pe considerente de protejare a vieții private (...)

Oricum, curtea nu trebuie să încurajeze ca avocații să se bazeze pe deciziile date în cazurile individuale de Comisia pentru plângerile privind presa, care, în cel mai bun caz, sunt ilustrative pentru modul în care această comisie își îndeplinește atribuțiile.”

În fine, Curtea a indicat cu privire la evaluarea corectă a faptelor și un corect echilibru între cele două drepturi, în cazurile de acest gen:

Sugerăm că în mod frecvent ceea ce trebuie făcut nu este o aplicare mecanică a legii, ci o comparare a faptelor. Detaliile din fiecare caz sunt cele care vor determina soluția. În multe situații, balanța nu se va putea inclina în nici o parte. În astfel de situații, cererea de interzicere provizorie ar trebui respinsă.

Revenind la speță, Curtea a apreciat că judecătorul de la prima instanță nu a dat suficientă importanță dreptului la libera exprimare. În plus, judecătorul a considerat relațiile adulterine ca fiind îndreptățite la aceeași protecție a caracterului privat ca și cele din cadrul căsătoriei. Curtea este de acord ca o

anume confidențialitate să fie asigurată și relațiilor din afara căsătoriei, dar protecția acordată acestora trebuie să fie cea convenită ultimelor relații care merită protecție.

Un important argument suplimentar a fost că numita C. a dorit să facă publică informația:

Relațiile de genul celor pe care A le-a avut cu C și D nu fac parte dintre relațiile pe care Curtea să le protejeze atunci când cealaltă parte a relației nu dorește să le păstreze confidențialitatea.

Curtea a reținut, de asemenea, că judecătorul din prima instanță nu a apreciat ca inacceptabil ca C și D să facă dezvăluiri prietenilor, ci doar presei. Această abordare ignoră importanța ce trebuie acordată existenței unei presei libere. Curtea apreciază că a existat un interes public pentru tipărirea aceluși articol. Fotbalistul profesionist este un model de conduită pentru tineri iar comportamentul său greșit poate constitui un rău exemplu. Deși fotbalistul nu a urmărit publicitatea, cineva care se află pe poziția lui este o figură de care segmente ale publicului și presei sunt interesate.

Pentru toate motivele de mai sus, Curtea a apreciat că interzicerea publicării aceluși articol a constituit o încălcare a dreptului la libera exprimare și respinge cererea de interzicere a publicării.

Douglas și alții contra Hello! Limited²

Subiect: viața privată

Sanctiune: interdicția publicării

Decizie: dreptul la libera exprimare a fost încălcat (decizie în unanimitate)

Jurisdicție: Curtea de Apel – Secția civilă - a Angliei și Țării Galilor

Situația de fapt:

Pârâta, Revista *Hello*, a obținut și pregătit pentru publicare fotografiile de la căsătoria reclamanților, ambii actori celebri. Cei doi actori făcuseră anterior o înțelegere cu revista *OK*, rivala revistei *Hello*, în baza căreia revista *OK* a plătit o mare sumă de bani pentru a obține exclusivitatea dreptului de a face și publica fotografiile de la căsătorie; actorii s-au obligat să asigure exclusivitatea, în sensul că în timpul ceremoniei să nu permită altcuiva să facă fotografii sau înregistrări video. Prin aceeași înțelegere, actorii și-au rezervat dreptul de a examina orice fotografie înainte de a fi publicată. În consecință, în invitațiile de nuntă, actorii au inserat interdicția de a efectua fotografiile sau orice fel de înregistrări, au cerut măsuri sporite de securitate organizatorilor ceremoniei și au inserat o clauză de confidențialitate în toate contractele încheiate cu furnizorii serviciilor legate de ceremonie (furnizorii de alimente și restul personalului). Revista *OK* a aflat că revista concurentă *Hello* se pregătea să publice neautorizat fotografiile de la căsătorie și a obținut o hotărâre judecătorească de interdicere a publicării acestora de către revista *Hello*.

Revista *Hello* a declarat recurs.

Decizia:

Interdicția publicării a constituit o încălcare a dreptului la libera exprimare al revistei *Hello*. Interdicția a urmărit scopul legitim al protejării drepturilor altora. Problema care se ridică în fața Curții este dacă interdicția era necesară într-o societate democratică. O chestiune prealabilă care se pune este dacă o dispoziție legală internă care prevede că atunci când se examinează o cerere de interdicție a publicării trebuie luat în considerare dreptul la libera exprimare este compatibilă cu celelalte drepturi garantate de Convenția Europeană a

2 Douglas and Others v. Hello! Limited, 21 December 2000, 2001 2 All ER 289 (Court of Appeal)

Drepturilor Omului. Curtea reține că dispoziția legală nu urmărește să stabilească prioritatea unui drept prevăzut în Convenție asupra altuia, ci doar face oarecum mai dificilă obținerea unei interdicții de publicare în cazurile care implică libertatea de exprimare. Curtea apreciază că aceasta este în concordanță cu prevederile Convenției Europene a Drepturilor Omului și citează, în acest sens, din hotărârea pronunțată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cazul *Guardian și Observer împotriva Angliei*:

Pericolul pe care-l reprezintă interzicerea publicării impune o examinare foarte atentă a motivelor (...). În special, având în vedere că, în privința presei, știrile reprezintă o marfă perisabilă și orice întârziere a publicării lor, chiar pentru o scurtă perioadă, le va lipsi de orice valoare și interes.

Pe lângă aceasta, dispoziția legală este compatibilă cu Convenția și atunci când cere instanțelor judecătorești să ia în considerare orice cod de bune practici în materia respectivă, în speță Codul de conduită în presă (care pune accentul pe importanța dreptului la viața privată), mai ales atunci când articolul care urmează să fie publicat nu se referă la un interes public presant.

Necesitatea

Curtea consideră că acel cuplu își vânduse deja dreptul la respectarea vieții private. Cu toate că un fragment al dreptului la viața privată și l-au păstrat, prin aceea că și-au rezervat dreptul de a examina fotografiile înainte de publicare, acest simplu fapt nu poate justifica admiterea cererii lor de interzicere a publicării:

Cea mai mare parte din dreptul reclamanților la respectarea vieții private a devenit subiectul unei tranzacții comerciale: mai direct spus, ei s-au vândut. Compromiterea acestei tranzacții prin folosirea unor mijloace ilegale, dacă este dovedită, poate fi în principiu compensată prin acordarea unor despăgubiri. Legea permite ca delincventul să fie obligat la despăgubiri suficient de mari pentru ca acesta să înțeleagă că o acțiune ilegală nu constituie o activitate profitabilă. Ceea ce și-au mai păstrat din dreptul la viața privată, sub forma controlului editorial al fotografiilor pe care urma să le publice revista OK, are în realitate o natură comercială, iar nu personală. Deși este greu ca paguba suferită în acest mod să conștina dintr-o pierdere efectivă de bani sau din lipsa unui profit, ea poate fi ușor echivalată cu o sumă globală și semnificativă de bani.

În continuare, Curtea subliniază importanța principiului proporționalității:

Ceea ce reclamanții și-au păstrat din dreptul lor la viața privată nu este suficient pentru a înclina balanța justiției împotriva libertății revistei pârâte, care se încadrează în libertatea de exprimare, de a publica fotografiile făcute ilicit.

Deși libertatea de exprimare nu are în mod automat prioritate asupra dreptului la viața privată, în acest caz restrângerea libertății de exprimare nu îndeplinește condiția de a fi necesară într-o societate democratică.

Florida Star contra B.J.F.³

Subiect: viața privată

Sanctiunea: pecuniară

Decizie: încălcarea dreptului la libera exprimare (Primul Amendament al Constituției SUA)

Jurisdicție: Curtea Supremă a SUA

Situația de fapt:

Ziarul *Florida Star* a publicat un grupaj de știri intitulat „Rapoartele Poliției“, în care, prin articole scurte, erau descrise în rezumat infracțiunile care se aflau în ancheta poliției locale. Una dintre victimele infracțiunilor a fost jefuită și violată, iar raportul poliției cu privire la acest incident, care conținea o descriere detaliată a faptelor și numele victimei, era depus și la Biroul de presă al poliției. Un ziarist și-a notat date din raport, inclusiv detaliile și numele victimei, pe care ulterior le-a publicat. Persoana al cărei nume a fost publicat (victima din raport) a formulat o acțiune civilă și a primit despăgubiri. Ziarul a contestat obligarea sa la despăgubiri, întrucât prin aceasta a fost încălcată libertatea de exprimare.

Decizia:

Curtea a statuat, ca problemă de principiu, că:

Dacă un ziar obține în mod legal o informație corectă despre o problemă de interes public, autoritățile nu acționează constituțional dacă sancționează publicarea acelei informații, lipsind un interes de stat important care să justifice sancționarea.

Acest principiu a fost sprijinit de trei argumente care privesc existența interesului public de a răspândi adevărul. În primul rând, Guvernul a avut alte mijloace, mai puțin drastice, de a apăra confidențialitatea datelor pe care le deținea. În special, el putea să prevină intrarea în spațiul public a informației, în loc să pedepsească publicarea unei informații corecte, care se afla deja în spațiul public. În al doilea rând, pedepsind presa pentru difuzarea informației care era deja disponibilă în mod public este puțin probabil că statul va reuși astfel să apere valorile pe care urmărește să le promoveze. În al treilea rând,

3 Florida Star v. B.J.F., 491 U.S. 524 (1989) (United States Supreme Court)

pedepsirea ziarului pentru publicarea unei informații corecte poate să producă un efect de inhibare a presei.

În cazul prezent, numele victimei a fost obținut în mod legal și în legătură cu o chestiune de importanță publică. Faptul că autoritățile de stat nu sunt obligate să facă publice rapoartele poliției, nu înseamnă că este ilegal ca un ziar să primească date din aceste rapoarte, atunci când sunt furnizate chiar de către autorități. Curtea apreciază că pedepsirea publicării numelui victimei agresiunii sexuale nu servește apărării unui interes de stat important. În acest caz, politica autorităților de a proteja identitatea victimei unui viol a fost încălcată de departamentul de poliție, care nu a păstrat confidențialitatea datelor. În plus, angajarea răspunderii ziarului în mod automat, ca simplă consecință a publicării, fără a fi avute în vedere împrejurările care au dus la publicare, constituie o sancțiune prea împovărătoare. În fine, legea în baza căreia au fost acordate daunele este neclară, incompletă deoarece interzice publicarea numai dacă informația apare într-un „instrument de comunicare în masă”, termen care nu a fost definit.

Krone Verlag GmbH & Co. KG contra Austriei⁴**Subiect: viața privată****Sanctiune: interzicerea publicării****Decizie: a fost încălcat dreptul la libera exprimare prevăzut de Articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (decizie în unanimitate)****Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului**

Pe scurt: Reclamantului i s-a interzis publicarea fotografiei unui politician însoțită de afirmații privind starea financiară a acestuia.

Situația de fapt:

Reclamantul este editorul ziarului *Kronenzeitung*, care, de mai multe ori, în perioada martie – iunie 1995, a publicat articole cu privire la situația financiară a lui P., un profesor care era și membru al Parlamentului Austriac și al Parlamentului European. În articole se susținea că P. primește în mod nelegal 3 salarii, deoarece, potrivit legii austriece, nu avea dreptul la salariul de profesor cât timp este membru al Parlamentului European. La data de 18 august 1995, P. a obținut o hotărâre judecătorească prin care se interzicea publicarea fotografiei sale însoțită de comentarii privind situația sa financiară. Editorul ziarului a atacat hotărârea la instanțele ierarhic superioare din Austria, care au menținut soluția primei instanțe.

Reclamantul s-a plâns Curții Europene a Drepturilor Omului.

Decizia:

Interzicerea publicării fotografiei a constituit o restrângere a dreptului la libera exprimare. Curtea a reținut că restrângerea acestui drept [la libera exprimare] este «prevăzută de lege» [legea austriacă] și a urmărit scopul legitim de a proteja dreptul unei persoane [dreptul la onoare]. Problema care se ridică este dacă restrângerea dreptului [la libera exprimare] era «necesară într-o societate democratică».

Necesitatea

4 Krone Verlag GmbH & Co. KG v. Austria, 26 February 2002, Application No. 34315/96 (European Court of Human Rights)

Curtea reține că expresia “necesară într-o societate democratică” implică existența unei “necesități sociale presante”. Curtea reține și că trebuie apreciat dacă restrângerea dreptului a fost “proporțională cu scopul legitim urmărit” și dacă motivele invocate în acest sens sunt “relevante și suficiente”.

Cu privire la restricțiile privind exprimarea opiniilor politice, Curtea statuează :

Limitele acceptabile ale criticii sunt mai largi atunci când se referă la acțiunile unui politician decât ale unui individ obișnuit, așa cum în mod inevitabil politicianul trebuie să accepte să fie supus unei examinări mai atente a fiecărui cuvânt sau acțiuni, atât din partea ziariștilor, cât și a publicului larg. Cu privire la acestea, politicianul trebuie să dea dovadă de un mare grad de toleranță.

Curtea reține că articolele despre situația financiară a lui P. s-au referit în mod clar la o chestiune de interes public, mai ales că afirmațiile priveau acțiuni ilegale ale unui ales al poporului.

Curtea apreciază că motivările instanțelor austriece – că publicarea fotografiei lui P. lezează interesul său de a nu fi cunoscut de public, că fotografia nu are în sine valoarea unei informații și că buna credință cu care s-au făcut afirmațiile este irelevantă – sunt “relevante”, dar nu sunt “suficiente”. Curtea a afirmat:

Instanțele austriece nu au luat în considerație rolul esențial pe care-l joacă presa într-o societate democratică și obligația ei de a răspândi informații și opinii cu privire la chestiunile de interes public (...) De altfel, este lipsit de importanță dacă o anumită persoană (sau fotografia ei) este cunoscută de public. Ceea ce contează este dacă persoana a intrat în arena publică. Aceasta este situația politicianului care își exercită funcția publică (...).

Curtea apreciază că reclamantului nu trebuia să i se interzică publicarea fotografiei lui P., cu mențiunea că prin chiar faptul publicării unei fotografii nu se dezvăluie vreun detaliu al vieții private a unei persoane. Interzicerea nu corespunde unei „nevoi sociale presante”, astfel că prin ea se încalcă dreptul la libera exprimare.

Vice Versa Inc. și alții contra Aubry⁵

Subiect: viața privată

Sanctiunea: pecuniară

Decizie: nu a fost încălcat dreptul la libera exprimare (decizie luată cu majoritatea voturilor: 5 la 2)

Jurisdicție: Curtea Supremă a Canadei

Pe scurt: un ziarist a fotografiat o persoană, fără voia ei, în timp ce ședea pe scările de la intrarea într-o clădire și, tot fără voia ei, a publicat acea fotografie.

Situația de fapt:

Un reporter a fotografiat o persoană care ședea pe scările din fața unei clădiri și o editură a publicat fotografia în revista sa, fără ca acea persoană să-și fi dat acordul sau să fi știut că i se va publica fotografia. Un prieten i-a arătat fotografia, iar persoana respectivă a formulat o acțiune civilă împotriva reporterului și editorului pe motiv că a fost umilită, jignită prin încălcarea dreptului său la viața privată.

Prima instanță a admis în parte acțiunea și a acordat daune pentru umilințele suferite și pentru încălcarea dreptului la viața privată. Hotărârea a fost menținută în apel și a fost apoi atacată cu recurs la Curtea Supremă a Canadei pe motiv că dreptul la libera exprimare justifică publicarea fotografiei fără acordul persoanei și că există un interes al publicului de a vedea orice operă de artă.

Decizia:

În primul rând, Curtea consideră că dreptul fiecăruia la propria imagine face parte din dreptul la viața privată:

Dacă scopul dreptului la viața privată (...) este de a proteja o sferă de autonomie a individului, acest drept trebuie să includă posibilitatea de a controla modul în care este folosită propria imagine, dat fiind că dreptul la

5 Les Editions Vice-Versa Inc and another v. Aubry, [1998] 1 SCR 591 (Supreme Court of Canada)

propria imagine este bazat pe ideea autonomiei fiecărui individ, pe ideea controlului pe care îl are fiecare asupra propriei identități.

În consecință, în principiu publicarea neautorizată a unei fotografii constituie o încălcare a dreptului la viața privată:

Deoarece dreptul la propria imagine este inclus în dreptul la viața privată, este evident că dreptul la propria imagine este protejat. Acest drept se naște în cazul în care un individ anume poate fi recunoscut. Se produce o încălcare a dreptului la propria imagine și, prin urmare, un prejudiciu, atunci când o imagine care permite identificarea unei persoane este publicată fără consimțământul acelei persoane.

Oricum, Curtea accentuează că dreptul la propria imagine nu trebuie apreciat împreună cu dreptul la reputație, onoare sau cu prevederile legale împotriva defăimării. De aceea, se constată că publicarea fotografiei nu a expus persoana la dispreț și nu a afectat reputația persoanei.

În prezenta cauză există un conflict între dreptul la libera exprimare, care include și exprimarea artistică, și dreptul la propria imagine:

Dreptul publicului la informații, susținut de libertatea de exprimare, limitează în anumite condiții dreptul la propria imagine. Aceasta deoarece șansele de intimitate în anumite cazuri sunt reduse. Dreptul unei persoane la respectarea vieții private poate fi chiar limitat de interesul publicului de a cunoaște anumite trăsături de caracter ale acesteia. Pe scurt, interesul publicului de a fi informat este un concept care poate fi aplicat pentru a se aprecia dacă o anume conduită depășește limitele unei ingerințe permise în viața privată.

Aprecierea în concret este o operație delicată, care presupune luarea în considerare a numeroși factori:

Este general recunoscut că anumite aspecte ale vieții unei persoane angajate în activitatea publică sau care a dobândit o oarecare notorietate pot deveni chestiuni de interes public. Aceasta este adevărat, în special, în cazul artiștilor și al politicienilor, dar și, mai general, pentru toți cei al căror succes profesional depinde de opinia publicului. Mai există situații în care un individ inițial necunoscut este pus să joace un rol important într-o chestiune ce ține de interesul public, cum ar fi un proces important, o activitate economică importantă care implică folosirea banilor publici, sau o activitate care are

legătură cu siguranța publică. Este de asemenea recunoscut faptul că un fotograf, ca și cel ce publică fotografia, este exonerat de răspundere când acțiunea unui individ este surprinsă într-o fotografie, chiar fără știința sa, în mod accidental și în plan secundar. Aducerea persoanei în „lumina reflectoarelor” are un sens în acea situație. E suficient să ne gândim la fotografia unei mulțimi prezente la un eveniment sportiv sau la o demonstrație (...). O altă situație în care interesul public prevalează este cea în care o persoană apare în plan secundar în fotografia unui loc public. Un chip fotografiat într-un loc public poate fi atunci privit ca un element necunoscut din decor, chiar dacă există posibilitatea tehnică de a identifica acel individ din fotografie. Într-un astfel de caz, deoarece atenția privitorului fotografiei va fi îndreptată în mod normal în altă parte [decât chipul persoanei din planul secundar], persoana „fotografiată fără voie” nu se poate plânge. Același este situația persoanei fotografiată într-un grup în spațiul public. O astfel de persoană nu se poate opune publicării fotografiei dacă ea nu este principalul subiect al acelei fotografii. Pe de altă parte, natura publică a locului în care se face fotografia este nerelevantă dacă locul nu a servit decât ca fundal pentru una sau mai multe persoane care au constituit adevăratul subiect al fotografiei.

Curtea apreciază că prezentul caz se referă la situația în care subiectul nu a consimțit la publicarea fotografiei. Ea consideră că instanțele precedente au abordat conflictul dintre libertatea de exprimare și dreptul la viața privată pornind de la punctul de vedere că prevalează libertatea de exprimare, atunci când sunt exprimate informații „utile social”. Curtea nu este de acord cu această abordare, care este prea largă și vagă. Principala problemă care se ridică în astfel de cazuri este:

Dacă interesul publicului de a primi informații poate justifica publicarea unei fotografii făcute fără acordul părții.

Raportat la prezentul caz, Curtea a reținut că în fotografia publicată persoana era identificabilă. Valoarea artistică a fotografiei, care a servit la ilustrarea ideii de viață urbană contemporană, nu poate justifica, în opinia Curții, încălcarea dreptului la viața privată; interesul publicului de a vedea această fotografie nu s-a dovedit a fi predominant. Curtea a hotărât:

Dreptul unui artist de a-și publica propria operă nu poate include dreptul de a încălca, fără nici o justificare, un drept fundamental al subiectului a cărui imagine apare în creația artistică. Așa cum dreptul artistului trebuie luat în considerare, tot așa trebuie luat în considerare și dreptul celui fotografiat de artist. Dacă se acceptă că publicarea creației artistului este exercitarea

dreptului la libera exprimare, dreptul persoanei fotografiate de a nu fi de acord cu publicarea trebuie să fie și el luat în considerare.

În final, Curtea a reținut ca o chestiune de principiu:

Când se impune compararea a două valori este important să se aibă în vedere că legea noastră este caracterizată prin recunoașterea unor drepturi ce se află în corelație, al căror scop este întărirea idealului democratic. Libertatea individuală este în inima acestui ideal (...).

Pentru aceste motive, Curtea respinge recursul, reținând că nu a existat o încălcare a libertății de exprimare.

Lewis contra Wilson & Horton Ltd⁶

Subiect: viața privată; internet

Decizie: respingerea cererii de interzicere a publicării numelui

Jurisdicție: Curtea de Apel din Noua Zeelandă

Situația de fapt:

Recurentul s-a recunoscut vinovat de contrabandă cu droguri, care au fost găsite asupra sa, când a intrat cu iahtul în port. După ce a făcut o mare donație în scopuri caritabile, a fost eliberat fără a mai fi condamnat; judecătorul a interzis, de asemenea, ca identitatea acestuia să fie făcută publică.

În timpul procesului, unele persoane audiate în camera de consiliu, deci neînregistrate, l-au avizat pe judecător că, în opinia vămii Noii Zeelande, punerea în libertate nu trebuie acordată din motive de prietenie și, de asemenea, că trebuie evitată percepția că aceia ce intră în țară pe iahturi luxoase vor fi tratați diferit.

Un ziar a atacat interdicția de dezvăluire a identității și a avut câștig de cauză pe motiv că a existat o incontestabilă încălcare a dreptului la libera exprimare prin chiar faptul că judecătorul nu a motivat această interdicție. Lewis a atacat la rândul său noua hotărâre, susținând că judecătorul și-a motivat interdicția prin aceea că nu a existat un interes public pentru dezvăluirea numelui. Ziarul a răspuns la susținerile lui Lewis că interdicția nu mai poate fi dispusă deoarece identitatea lui Lewis poate fi ușor aflată accesând internetul sau o publicație străină.

Decizia:

Curtea consideră că legea internă conferă instanțelor o putere absolută de a dispune „anonimitatea” [interzicerea dezvăluirii identității]. Cu toate acestea, deși puterea este absolută, ea nu trebuie exercitată cu ușurință:

Este de subliniat că principiul la care ne raportăm în primul rând este întotdeauna cel în favoarea deschiderii.

6 Lewis v. Wilson & Horton Ltd [2001] 2 LRC 205 (Court of Appeal of New Zealand)

Factorii care vor fi luați în considerare vizează dacă persoana al cărei nume este ascuns este achitată sau condamnată, gravitatea acuzației, efectul negativ asupra posibilităților de reabilitare a persoanei condamnate, interesul public de a cunoaște caracterul acelei persoane, și circumstanțele personale ale persoanei care apare în fața instanței, familia sa sau colegii de muncă ori impactul asupra intereselor financiare și profesionale. Curtea dă importanță faptului că:

Așa cum este obișnuit ca suferința, jena și consecințe negative financiare și personale să însoțească procedurile penale, unele prejudicii dincolo de limita obișnuită, disproporționate în raport de interesul public pentru un proces deschis, public, determină în unele cauze ca prezumția de deschidere să fie înlăturată.

În plus, Curtea a stabilit:

Este necesar să se confrunte principiul publicității procesului cu motivele pentru care poate fi limitat. Este necesar ca judecătorul să aprecieze dacă în raport de circumstanțe interdicția publicării (...) este o limitare rezonabilă conform (...) dreptului de a primi și răspândi astfel de informații demonstrat ca justificat într-o societate liberă și democratică.

Coroborând aceste importante considerații, rezultă că balanța trebuie să incline în favoarea ascunderii numelui dacă prezumția inițială în favoarea relatării publice urmează să fie limitată.

Curtea reține că judecătorul nu a luat în considerație dreptul la libera exprimare; mai mult, nu rezultă de ce judecătorul a ținut cont de faptul că L. a făcut o mare donație în scopuri caritabile. În timp ce lipsa de antecedente penale și recunoașterea faptei sunt motive de luat în considerare pentru protejarea numelui, statutul acelei persoane de „om de afaceri cu un succes extraordinar, lider al comunității și filantrop” nu putea constitui un temei de admitere a cererii de protejare a numelui în lipsa unei dovezi că publicitatea îi va produce vreun prejudiciu deosebit. Acceptarea acestor motive echivalează cu admiterea regulii că persoanele de succes sau figurile proeminente dintr-o comunitate trebuie să aibă numele protejate pe motiv că presa ar fi interesată de ei. Curtea subliniază din nou că prejudiciul real trebuie demonstrat pentru ca o cerere de protejare a numelui să fie admisă în mod legal:

În cauzele în care un prejudiciu real este identificat, este necesar ca

judcătorul să decidă dacă acesta este disproporționat în raport de interesul public pentru un proces public și de libertatea de a primi informații de orice fel. În astfel de cazuri este necesar ca judecătorul să aprecieze interesul public de a primi anumite informații. Dar, în absența unui prejudiciu produs prin publicitate care să depășească în mod clar limitele normale în astfel de cazuri, prevalează prezumția dreptului publicului la informație. Orice alte abordări riscă să creeze un privilegiu pentru cei cunoscuți în comunitate și să impună o cenzură a informațiilor.

Mai mult, sugestia că operele caritabile și afacerile cu care L. a fost asociat ar avea de suferit în urma publicității apariției sale ca acuzat de comiterea unei infracțiuni a fost nefondată și total speculativă. În fine, Curtea consideră că acuzația adusă nu a fost neimportantă; drogurile găsite asupra sa au fost într-o cantitate considerabilă. În lipsa motivelor invocate de judecător, Curtea reține:

Principiul publicității justiției servește interese mai largi decât cele dintr-un caz particular. El este esențial pentru a menține încrederea publicului în sistemul judiciar. Fără o motivare convingătoare nu va fi posibil să se înțeleagă de ce autoritatea judecătorească a decis într-un anumit fel. Publicul este exclus de la luarea deciziilor de către instanțele judecătorești. Responsabilitatea sistemului judiciar, care este menținută prin cerința ca justiția să fie administrată în public, este astfel subminată.

A doua rațiune pentru care judecătorul trebuie să motiveze hotărârea este aceea că altfel instanța de control judiciar nu poate verifica legalitatea soluției dispuse. Cei care exercită puterea trebuie să se mențină în limitele impuse de lege. Ei trebuie să pună întrebările potrivite și să aplice în mod corect legea. Garanția că vor face așa este dată de instanțele de control judiciar. Este fundamental pentru a se asigura domnia legii (...) Este importantă o motivare convingătoare pentru a-i permite celui vizat să înțeleagă de ce decizia a fost luată în acel fel și de ce ea e conformă cu legea. Fără o asemenea obligație în sarcina judecătorilor, dreptul la folosirea căilor legale de atac ar fi subminat.

A treia rațiune pentru care judecătorul trebuie să motiveze hotărârea este că astfel judecătorul devine mai riguros, ceea ce constituie cea mai bună protecție împotriva greșelii sau a arbitrariului în justiție. În cazul de față, este greu de crezut că judecătorul ar fi admis cererea de protejare a numelui dacă și-ar fi motivat formal decizia.

Deși Curtea nu ia în discuție dacă există o obligație generală prevăzută de lege de a motiva convingător hotărârea, ea considera că în cazul de față, cerința publicității procesului într-o cauză penală, dreptul de a răspândi și de a primi informații (...) creau obligația pentru judecător de a motiva convingător hotărârea de interzicere a publicării numelui persoanei cercetate penal. Prin urmare, lipsa motivării convingătoare constituie o încălcare a legii.

În fine, Curtea nu a acceptat că interdicția publicării numelui era oricum inutilă pentru că identitatea persoanei putea fi aflată de pe internet sau din publicațiile străine. Curtea afirmă că:

Dacă informația privind identitatea unei persoane care urmează să apară în instanță este deja publică, acesta nu va fi un argument pentru admiterea unei cereri de interzicere a publicării numelui.

Oricum, în prezentul caz nu era nici o dovadă în sensul că, la data hotărârii de interzicere a publicării numelui, era cunoscut publicului faptul că L. urma să apară ca acuzat în fața Curții Districtuale din Otahuhu. Așadar, hotărârea de interzicere nu a fost inutilă.

În concluzie, hotărârea de interzicere a publicării numelui a fost desființată și cererea a fost respinsă.

Martorell contra Chile⁷**Subiect:** viața privată**Sanctiune:** interzicerea publicarii**Decizie:** dreptul la libera exprimare a fost încălcat**Jurisdicție:** Comisia Inter-Americană pentru Drepturile Omului**Situația de fapt:**

Reclamantul a publicat în Argentina o carte intitulată "Imunitatea diplomatică" cu privire la împrejurările care au dus la rechemarea fostului ambasador al Argentinei în Chile. După câteva zile, cartea urma să fie publicată și în Chile. Un om de afaceri din Chile a obținut o hotărâre judecătorească de interzicere temporară a publicării, introducerii, vânzării și distribuirii cărții în Chile, pe motiv că ea îi încalcă dreptul la viața privată. Alte persoane au introdus plângeri penale pentru insultă/calomnie împotriva autorului cărții.

Reclamantul s-a plâns Curții Inter-Americane pentru Drepturile Omului.

Decizia:

Cu privire la cenzura anterioară:

Libertatea de exprimare, garantată de Convenția Inter-Americană privind Drepturile Omului, interzice cenzura anterioară [anterioară publicării], singura excepție fiind protecția morală a copiilor și adolescenților. În orice alte cazuri, cenzura anterioară este interzisă. Chiar și în situația exercitării abuzive a libertății de exprimare, prin încălcarea dreptului la viața privată ori prin defăimare, nu se poate face o cenzură anterioară. Decizia de a interzice importul și vânzarea cărții reclamantului e un act de cenzură anterioară și, de aceea, un act de încălcare a libertății de exprimare.

7 Martorell v. Chile, 3 May 1996, Report No. 11/96, Case 11.230 (Inter-American Commission on Human Rights)

N. contra Suediei⁸

Subiect: viața privată

Decizie: nu a fost încălcat dreptul la viața privată prevăzut de Articolul 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului

Jurisdicție: Comisia Europeană pentru Drepturile Omului

Pe scurt: Reclamantul susține că dreptul său la respectarea vieții private i-a fost încălcat prin publicarea unor articole în presă în care era acuzat că este escroc.

Situația de fapt:

Reclamantul era vânzător de covoare. Într-un ziar local au apărut mai multe articole care insinuau că el este un escroc, care s-a îmbogățit prin vânzarea de covoare și instrumente muzicale contrafăcute. Reclamantul l-a dat în judecată civilă pe editorul ziarului, solicitând daune pentru acuzațiile defăimătoare ce i s-au adus. Prima instanță a respins acțiunea în daune a reclamantului, reținând că publicarea articolelor nu contravine cerințelor legale. Curtea de Apel și Curtea Supremă a Suediei au menținut hotărârea primei instanțe.

Reclamantul s-a plâns Curții Europene a Drepturilor Omului, motivând că prin nesancționarea de către instanțele interne a publicării acelor articole care l-au vizat, statul suedez i-a încălcat dreptul la respectarea vieții private.

Decizia:

Obligația pozitivă a statului

Comisia reține că articolele în cauză au fost publicate într-un ziar care nu aparținea autorităților suedeze și că, din acest motiv, statul nu are nici o răspundere cu privire la conținutul articolelor publicate în acel ziar. Totuși, acest lucru nu absolvă statul de orice răspundere:

Convenția Europeană a Drepturilor Omului nu obligă statele semnatare doar la respectarea drepturilor și libertăților prevăzute acolo, ci și obligă aceste

8 N. v. Sweden, 16 October 1986, Application No. 11366/85 (European Commission of Human Rights)

state să asigure exercitarea corespunzătoare a drepturilor și libertăților, prin împiedicarea oricăror încălcări și prin remedierea lor când s-au produs încălcări (acesta este înțelesul expresiei „vor asigura” din Articolul 1 al Convenției Europene a Drepturilor Omului). Obligația de a asigura exercițiul efectiv al drepturilor prevăzute în Convenție poate, în consecință, să implice, în anumite situații, și o obligație pozitivă a statului, [„de a face”], care implică și luarea anumitor măsuri chiar în domeniul relațiilor dintre indivizi.

O astfel de obligație poate să privească și dreptul la respectarea vieții private și de familie garantat de Articolul 8 din Convenție. Cu toate acestea, Comisia subliniază că statele trebuie să țină seama nu doar de unul, ci de toate drepturile – diferite - care intră în competiție:

Când se pune problema încălcării dreptului la viața privată de către presă, statul [în speță, instanțele] trebuie să facă o comparație adecvată între cele două drepturi prevăzute în Convenție, respectiv dreptul la respectarea vieții private garantat de Articolul 8 din Convenție și dreptul la libera exprimare garantat de Articolul 10 din Convenție.

Articolele în discuție relatau despre o anchetă penală ce privea o escrocherie de mari proporții comisă prin vânzarea frauduloasă de covoare și instrumente muzicale. Această chestiune prezenta un grad suficient de interes public. Pentru lezarea onoarei, reclamantul a avut dreptul, conform legii suedeze, să introducă o acțiune pentru defăimare. Simplul fapt că nu a avut câștig de cauză nu înseamnă că statul suedez nu și-a îndeplinit obligația de a asigura protecția adecvată a dreptului reclamantului la respectarea vieții private.

News Verlags GmbH & CoKG contra Austriei⁹

Subiect: viața privată

Sanctiune: interzicerea publicării

Decizie: a fost încălcat dreptul la libera exprimare prevăzut de Articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (decizie în unanimitate)

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Situația de fapt:

Compania reclamantă este editorul și proprietarul revistei *News*. După arestarea lui B. pentru implicare în campania de trimitere a unor scrisori-bombă [la propriu] către diverși politicieni și figuri publice, revista a publicat un articol și apoi un număr special dedicate cazului scrisorilor-bombă, în care se făcea referire și la suspectul B. Câteva fotografii ale lui B. au fost publicate însoțite de titluri ca: "Lumea dementă a infractorilor", "Teroare pentru Fuhrer", "Victime și naștiști" și texte care sugerau că B. este vinovat de infracțiunile pentru care a fost arestat. B. a obținut interzicerea judecătorească a publicării în continuare de fotografii ale sale însoțite de informații privind desfășurarea procedurilor judiciare împotriva sa. Curtea de Apel din Viena a decis că publicarea fotografiei lui B. însoțită de titlurile și comentariile exemplificate mai sus justifică interzicerea publicării pe viitor a unor astfel de "combinații" fotografie - comentariu.

Reclamanta s-a plâns Curții Europene a Drepturilor Omului, motivând că i-a fost încălcat dreptul la libera exprimare.

Decizia:

Autoritățile au restrâns dreptul la libera exprimare al reclamantei; restrângerea este prevăzută de legea internă și urmărește un scop legitim, respectiv protecția reputației sau drepturilor altora precum și autoritatea și imparțialitatea sistemului judiciar. Cu privire la necesitatea acestei restrângeri într-o societate democratică, Curtea reține că articolele au fost scrise pe fundalul faptic al unei serii de atentate cu scrisori-bombă adresate unor persoane publice. Astfel, știrile privitoare la aceste atentate s-au aflat în centrul

9 News Verlags GmbH & CoKG v. Austria, 11 January 2000, Application No. 31457/96 (European Court of Human Rights) www.article19.org

atenției publice. Articolele în discuție s-au referit la activitatea extremei drepte și, în special, la activitatea lui B., care a fost arestat. B., un binecunoscut extremist de dreapta, intrase pe scena publică cu mult înainte de episodul scrisorilor-bombă.

Interdicția publicării

Infracțiunile pentru care B. era suspectat aveau un substrat politic îndreptat împotriva bazelor societății democratice. Nici una dintre fotografiile nu dezvăluia detalii privind viața personală a acestuia; de aceea, interdicția publicării fotografiilor nu poate fi justificată prin respectarea dreptului lui B. la viața privată.

Importanța libertății de exprimare

Atenționând asupra rolului esențial pe care-l joacă presa într-o societate democratică, Curtea a afirmat:

Presa are și obligația de a prezenta și comenta procesele în curs de desfășurare, obligație care, exercitată fără excese, contribuie la publicitatea proceselor și, prin aceasta, contribuie la îndeplinirea cerințelor din Articolul 6 paragraful 1 al Convenției Europene a Drepturilor Omului privind caracterul public al oricărui proces. Nu numai că presa are obligația de a răspândi informații și idei pe această temă, dar publicul are și dreptul de a le primi. Aceasta cu atât mai mult atunci când este vorba despre o persoană care deja se expusese atenției publicului prin exprimarea convigărilor sale extremiste. Cu toate acestea, limitele admise ale comentariilor privind procesele în curs de judecată nu trebuie depășite prin declarații, susțineri, afirmații care sunt în măsură să prejudicieze, intenționat sau nu, șansele unei persoane de a beneficia de un proces corect sau să submineze încrederea publicului în rolul instanțelor judecătorești de a înlăptui justiția.

În timp ce interdicția absolută a publicării fotografiei unui suspect trebuie motivată temeinic, Curtea de Apel din Viena nu a prezentat o astfel de motivare. Nici una dintre instanțele austriece nu a comparat/confruntat interesul lui B. cu interesul public. Interdicția cerută și obținută de B. s-a referit doar la articolele publicate de acea revistă, în timp ce restul presei continuă să publice nestingherită fotografiile lui B. pe tot parcursul procedurilor și procesului. Interdicția absolută a publicării fotografiilor lui B. este foarte departe de ceea ce este necesar într-o societate democratică.

P. contra lui D.¹⁰**Subiect: viața privată****Sanctiune: interzicerea publicării****Decizie: nu a fost încălcat dreptul la libera exprimare (decizie în unanimitate)****Jurisdicție: Înalta Curte a Noii Zeelande****Situația de fapt:**

Ziaristul pârât (D.) pregătea un articol despre P., persoană publică. El a fost informat cu privire la condițiile puse de P.: să-i fie comunicate în prealabil, în scris, atât întrebările la care urma să răspundă, cât și persoanele pe care ziaristul urma să le contacteze pentru realizarea articolului; în plus, P. își rezerva dreptul de a examina articolul înainte de publicare. Ziaristul verifica un zvon potrivit căruia P. ar fi urmat mai demult tratament pentru o afecțiune psihiatrică și că a fost implicat într-un grav incident cu poliția. Poliția a refuzat să comenteze în vreun fel zvonul. Ziaristul i-a răspuns lui P. că nu poate respecta condițiile puse și că se găsește în posesia unor informații privind incidentul în discuție, astfel că-l invită pe P. să se întâlnească, pentru a comenta aceste informații. Ca urmare, avocații lui P. au informat ziarul lui D. că dacă nu confirmă că nu va publica acel articol, atunci vor cere în instanță interzicerea publicării articolului. Ziarul a refuzat să confirme că nu va publica articolul, iar P. a obținut în instanță interzicerea temporară a publicării. La Înalta Curte a Noii Zeelande, P. a cerut transformarea interdicției temporare de publicare a articolului într-una permanentă, pe motiv că ziaristul a intrat în posesia informațiilor prin mijloace ce au încălcat obligația de păstrare a confidențialității și că P. are dreptul la respectarea vieții private, care va fi încălcat prin publicarea articolului. Ziaristul D. s-a apărat invocând libertatea de exprimare garantată de Constituția Noii Zeelande.

Decizia:

Este de necontestat că interzicerea publicării articolului este o restrângere a dreptului ziaristului D. la libera exprimare.

Cu privire la problema dacă informațiile au fost obținute de ziarist prin

încălcarea obligației de respectare a confidențialității, Curtea folosește testul utilizat de instanța din Anglia în cazul Coco împotriva A N Clark (Engineers) Ltd:

În primul rând, trebuie ca informația respectivă să aibă, prin chiar natura ei, un caracter confidențial. În al doilea rând, trebuie ca informația să fi fost aflată în împrejurări care implicau obligația de a păstra confidențialitatea. În al treilea rând, trebuie ca informația să fie folosită fără acordul și în detrimentul părții care a comunicat-o.

Curtea a reținut că, potrivit acestui raționament,

Un terț care primește o informație în împrejurări din care își dă seama sau trebuia să își dea seama că acea informație a fost divulgată prin încălcarea obligației de confidențialitate este obligat să respecte caracterul confidențial.

Totuși, Curtea nu consideră că ziaristul D. a știut sau ar fi trebuit să știe că informația nu putea să provină decât de la o persoană care avea obligația de confidențialitate față de P.; informația putea să provină și de la cineva care l-ar fi văzut pe P. când intra în spital. În consecință, Curtea reține că nu s-a făcut dovada că informația a fost obținută de D. prin încălcarea obligației de confidențialitate.

Curtea reține că, potrivit legii interne, încălcarea dreptului la viața privată produce un prejudiciu care se repară potrivit regulilor din dreptul comun. Problema esențială a cauzei prezente este compararea dreptului lui P. la respectarea vieții private cu dreptul lui D. la libera exprimare. Curtea ia act în astfel de cazuri de importanța dreptului la libera exprimare:

Drepturile și interesele unei anumite persoane trebuie puse în balanță cu semnificația pe care o are într-o societate democratică libertatea de exprimare.

Curtea a formulat patru criterii pe care le va lua în considerare:

(i) Dezvăluirea faptelor privind viața privată trebuie să fie făcută în public, iar nu într-un cerc privat;

(ii) Faptele dezvăluite în public trebuie să privească într-adevăr viața privată, iar nu publică;

(iii) Conținutul dezvăluirii trebuie să fie extrem de ofensator și inacceptabil pentru orice persoană rezonabilă cu sensibilitate medie;

(iv) Dacă și în ce măsură există un interes public al dezvoltării.

Prin aplicarea acestor criterii în prezenta cauză, Curtea apreciază că informația că o persoană a urmat tratament psihiatric într-un spital privește viața privată și că publicarea ei într-un ziar ori în alt segment media constituie o dezvăluire făcută în public. Cu privire la criteriile nr. 3 și 4, Curtea apreciază că o persoană rezonabilă cu sensibilitate medie nu va considera ca extrem de ofensatoare și inacceptabilă informația că poliția a intervenit în ajutorul acelei persoane într-o situație de urgență medicală, cu excepția cazului când această informație este legată de informația că persoana respectivă a fost tratată într-un spital psihiatric. În plus, nu a existat nici un motiv pe care să se întemeieze îngrijorarea că sănătatea mentală a lui P. - din trecut sau din prezent - i-a afectat capacitatea de a-și exercita profesia la standardul adecvat. Prin urmare, interesul public al dezvoltării a fost foarte mic, iar publicarea informației că P. a urmat tratament într-un spital psihiatric a încălcat dreptul la viața privată.

În final, Curtea apreciază că pentru a pronunța o hotărâre de interdicere a publicării, trebuie să existe o probabilitate că pârâtul va publica acel articol (...) În speță, există suficient risc ca ziaristul să publice informația după ce va avea dovada veridicității; publicarea ar produce o vătămare care nu ar putea fi acoperită adecvat prin acordarea ulterioară de daune morale. De aceea, cererea de interdicere a publicării se admite.

JURISPRUDENȚA INTERNAȚIONALĂ ÎN MATERIA:

- ACCESULUI LA INFORMAȚII
- LIBERTĂȚII DE EXPRIMARE
- DREPTULUI LA VIAȚĂ PRIVATĂ

**Agencia de Monitorizare a Presei Academia Cațavencu
Mai 2006**

**Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a
Open Society Institute Budapesta
sau a Ambasadei Statelor Unite la București.**